

AKI
TOLNAI
VILÁGLAPJÁT
ELŐFIZETI
ILYEN 10 KÖTET
REGÉNYT KAP
INGYEN

AKI
TOLNAI
VILÁGLAPJÁT
ELŐFIZETI
ILYEN 10 KÖTET
REGÉNYT KAP
INGYEN

AKI
TOLNAI
VILÁGLAPJÁT
ELŐFIZETI
ILYEN 10 KÖTET
REGÉNYT KAP
INGYEN

AKI
TOLNAI
VILÁGLAPJÁT
ELŐFIZETI
ILYEN 10 KÖTET
REGÉNYT KAP
INGYEN

AKI
TOLNAI
VILÁGLAPJÁT
ELŐFIZETI
ILYEN 10 KÖTET
REGÉNYT KAP
INGYEN

AKI
TOLNAI
VILÁGLAPJÁT
ELŐFIZETI
ILYEN 10 KÖTET
REGÉNYT KAP
INGYEN

AKI
TOLNAI
VILÁGLAPJÁT
ELŐFIZETI
ILYEN 10 KÖTET
REGÉNYT KAP
INGYEN

AKI
TOLNAI
VILÁGLAPJÁT
ELŐFIZETI
ILYEN 10 KÖTET
REGÉNYT KAP
INGYEN

AKI
TOLNAI
VILÁGLAPJÁT
ELŐFIZETI
ILYEN 10 KÖTET
REGÉNYT KAP
INGYEN

AKI
TOLNAI
VILÁGLAPJÁT
ELŐFIZETI
ILYEN 10 KÖTET
REGÉNYT KAP
INGYEN

UTAZÁS A HALÁL TORKÁBA

REGÉNY

Írta: **A. CONAN DOYLE**

Fordította: **ZIGÁNY ÁRPÁD**

Országos Széchényi Könyvtár

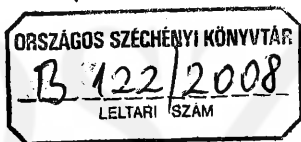
„Tolnai Világlapja“ ajándéka.

MAGYAR KERESKEDELMI KÖZLÖNY KIADÁSA

1904.

271.209

Országos Széchényi Könyvtár

I.

A közönség alighanem csodálkozik, hogyan történhetett, hogy az ujságokban sohasem olvasott semmit a *Korosko* utasainak sorsáról. Manapság, mikor a sajtó-irodák gombamódra elszaporodtak az egész világon s a legcsekélyebb eseményt is kifirtatják, valóban lehetetlennek is látszik, hogy a hírlapok oly sokáig és álhatatosan hallgattak erről a fontos, nemzetközi eseményről. De megvoltak rá a nyomós okok; úgy személyes, mint politikai természetű okok követelték a hallgatást. Annak idején sokat tudtak a történekről s egy-némely adat valósággal nyilvánosságra is került egy vidéki ujságban, de ennek senki sem hitte el. Most elbeszélés alakjában adjuk közre a történetet, melynek eseményeit Cochrane Cochrane ezredes, a londoni *Army and Navy Club* tagja, esküvel is megerősítette hivatalos jelentésében s miss Adams bostoni lakos is megírta leveleiben. Ez adatokat kiegészítette Archer kapitány, az egyiptomi *Camel Corps* (tevés hadtest) parancsnokának a tanuvallo-mása, melyet Kairóban a kormánytól kiküldött titkos vizsgáló-bizottság előtt tett. Mr. James Stephens megtagadta ugyan a kérést, hogy saját maga írja meg a történeteket, de mivel e könyv

kefelevonatait elébe terjesztették s ő sem nem javított, sem nem törült bennük, föltehető, hogy nem is talált bennük semmi valótlanságot vagy ferditést, s inkább csak személyes természetű okokból nem akarta a történetet nyilvánosságra hozni.

A *Korosko* teknő-fenekü, laposan épített 30 tonnás folyami csavargőzös volt s 1895-ben indult el Shellalból, a Nilus első zuhatagától, Wady-Halfa felé. A kiránduló utasok ezek voltak :

Cochrane	Cochrane ezredes	London
Mr. Cecil	Brown	London
John H.	Headingly	Boston
Miss	Adams	Boston
Miss	S. Adams	Worcester
Mons.	Fardet	Páris
Mr. and	Mrs Belmont	Dublin
James	Stephens	Manchester
Rev. John	Stuart, tiszteletes	Birmingham
Mrs	Schlesinger dajkájával és gyermekével	Firenze

Ez a társaság azzal a szándékkal indult el Shellalból, hogy fölfelé utazik a nubiai Nilusnak azon a 200 mértföldnyi szakaszán, mely az első és második vizesés közt fekszik.

Ez a Nubia különös ország. Szélessége pár mértföld s ugyanannyi méter közt váltakozik (mert e néven csakis azt a keskeny földszalagot hívják, amely megmunkálható) s a széles, kávé-szinü folyó mindkét partján, mint pálmáktól szegélyezett keskeny, zöldelő sáv kanyarog. Rajta tul, a lybiai homoksivataggal kezdődik az a végtelen, vad pusztaság, mely egész Afrikát keresztben átszeli. A Nilus másik partján szintén ép ily sivatag terül el, egészen a távoli Vöröstengerig. E két roppant, kopár pusztaság közt fekszik Nubia s

zöldelő szalagja, mint óriási kigyó, követi a nagy folyam szeszélyes kanyarulatait. Itt-ott végkép eltűnik s ilyenkor a Nilus fekete, naptól lepörkölt dombok közt morajlik tova s a völgyekben, mint a havasokon a hó, narancs-szinben sárgállik a futó-homok. Mindenfelé letűnt nemzetek és rombadőlt civilizáció nyomait látjuk. A dombok furcsa sirokkal vannak tele s egyik-másik sötéten mered föl a szürkés égbe; gulák, domb-sirhalmok, sziklába vájt sirok, — sirok mindenütt. És helylyel közzel, amint a hajó megkerül egy-egy sziklás fokot, romba dőlt várost látunk a fejünk fölött; házakat, falakat, ormokat, s az üres ablaknyílásokon át a nap ragyog le ránk. E városok részben római, részben ó-egyptomi eredetűek voltak, de némelyiknek már a nevét és eredetét is egészen elfeledték. Álmélkodva tünődünk, miféle nemzet és miért építhetett városokat ebbe a sivatag pusztaságba; s csak nehezen hiszszük el, hogy ez a vidék csak határőrvidék volt s hogy a sűrűn következő városokat csak erősségnek építették ide, hogy védjék az alsó, gazdagabb vidékeket a déli vad, martalócznépek ellen. De bármiért építették is e városokat, most ott állnak, pusztán és zordonan s alattuk a sirdombok hosszú sora, melybe nemzetek temetkeztek. És a borzalmas, holt országban a gondtalan turisták vigan cigarettáznak, flirtelnek, míg a hajó fölfelé siklik az egyiptomi határszél felé.

A *Korosko* népe vig társaság volt; legtöbbjük már Kairótól Asszuánig együtt utazott s a Niluson még az angol-szász jég is hamar megtörik. Szerencse, hogy a kis társaságban nem akadt egyetlen egy kellemetlen, mogorva tréfarontó sem. Kis hajón egyetlen ilyen ember is elegendő, hogy az

egész társaságnak a kedvét szegje: de a Koroskón egy sem volt ilyen. Cochrane Cochrane ezredes azok közül az angol tisztek közül való volt, a kiket az angol kormány, a statisztikai átlag értelmében, bizonyos korban, mint a szolgálatra alkalmatlanokat, nyugdíjba küld s a kik e rendszer ostobaságára úgy czáfolnak rá, hogy hanyatló éveikben fölfedező utra indulnak Marokkóba, vagy elmennek a Szomáliak földjére oroszlánt vadászni. Az ezredes komor, egyenes tartású, sasorru férfiú volt, udvarias és előzékeny, de szurós és fürkésző szeme tartózkodást parancsolt a hozzá közeledőknek; kifogástalanul öltözködött s ép oly kifogástalanul viselte is magát; szóval, tetőtől-talpig gentleman volt. Mint angol-szász nem szerette az áradozást, a szapora szót s ezért a modora, legalább első találkozáskor, szinte kellemetlen volt, de akik ismerték, tudták azt is, hogy e mogorva külső csak rosszul takarja jó és nemes szívét, mely minden cselekedetének mozgatója. Utitársai inkább tisztelték, mint szerették; szinte érezték, hogy nehezen köt barátságot, de ha egyszer megkötötte, körömszakadtáig hű is marad barátjához. Bajusza már őszbe csavarodott, de a haja megmaradt feketének, ami az ő korában mindenesetre szokatlan volt. Beszélgetés közben sohasem czélt arra a sok hadjáratra, amelyben dicsőséges része volt, még pedig azért, mert ez a dicsőség oly régi keletű volt, hogy inkább hallgatott róla, sem hogy elárulja, hogy már ily öreg.

Mr Cecil Brown, hogy sorra vegyük az utasokat, fiatal diplomata volt a kontinens egyik követségénél, akin meglátszott az oxfordi nevelés; a nem természetes, tulfinom modor; de érdekesen

tudott csevegni s az értelme, gondolkodása is művelt volt. Szép, bánatos arcza volt, apró bajuszát hegyesre pödörte, halk, közömbös hangon beszélt, s arczán csak akkor villant át egy-egy derült sugár, ha valami nagyon tetszett neki. Fiatalos lelkesedését folyton lenyomta, fékezte a magára erőszakolt cinizmus, a szembeszökő dolgokkal nem törődött, ellenben élénken érdeklődött sok olyanért, amit a tömeg csekélységnek, figyelemre nem méltónak tartott. Utazásai közben Walter Páter könyveit olvasgatta; elvonultan, bár nem elzárkózva, üldögélt a földézetten a ponyva alatt, s mellette, a tábori széken, ott feküdt az olvasmánya, meg a vázlat-könyve. Személyes büszkesége gátolta, hogy ő közeledjék másokhoz, de ahoz aki, megszólította, mindig kedves és udvarias volt.

Az amerikaiak külön társaságba tömörültek. Johutt Headingly Harvardban végezte a jogot, s most világművelő uton volt, hogy nevelését betöltözze. Igazi telivér fiatal amerikai volt: — gyors fölfogásu, éles megfigyelő, komoly, tudnivágyó, nem rabja semmiféle előítéletnek, s amellet vallásos, bár nem bigott fiatal-ember, s ez a szolid erkölcsösség megóvta őt az ifjuság kísértéseitől. Miss Adams nagynénje volt miss Sadie Adamsnak, alacsony, energikus, bostoni aggszüz, akiben rideg és fonnyadt külseje mellett is sok volt az el nem használt szeretet és gyöngédség. Most volt először távol Amerikától, s azon fáradozott, hogy a Keletet szülőhazája, Massachusetts-állam, műveltségének és szokásainak magaslatára emelje. Mihelyt Egyiptomban partra szállt, mindjárt látta, hogy ebben az országban sok az orvosolni való: a

rogyásig megterhelt szamarak, az éhen haló páriakutyák, a legyektől szipolyozott csecsemők, a meztelen gyerekek, a tolakodó koldusok, a rongyos, szurtos asszonyok : mindez égbekiáltó volt, s ő hozzá is fogott országjavító munkájához. Mivel azonban egy szót sem tudott arabusul, nem is prédikálhatott a népnek, s ezért egyiptomi utja semmit sem javított a Kelet romlott erkölcssein, de annál több mulatságot szerzett utitársainak. Hiábavaló erőlködésein talán senki sem kaczagott többet; mint Sadie, az unokahuga, akinek Mrs Belmonttal együtt legnagyobb népszerűsége volt a hajón. A fiatal leány még csak nemrég került ki az intézetből, s még sok megvolt benne a gyermek hibáiból és erényeiből. Nyílt, bizalmas, önkénytelenül szókimondó, vidám, beszédes leány volt, s gyermekes modora miatt még szembetűnőbb volt magas, fejlett alakja, úgy, hogy idősebbnek látszott koránál, amit talán a fülére fésült haj okozott. Hangos beszédjét, kellemesen csengő kaczagását nagyon szerették a *Koroskón*, s még a tartózkodó ezredes is fölvidult, a fiatal diplomata pedig elfelejtette cinizmusát miss Sadie Adams társaságában.

A többi utassal már rövidebben végezhetünk. Egyik-másik érdekes, némelyik közömbös, de valamennyi szeretetreméltó volt. Monsieur Fardet jólelkű francia volt, de szeretett vitatkozni s nagyon meg volt győződve Anglia cselszövényeiről, valamint arról is, hogy jogtalanul foglalta el Egyiptomot. Mr Belmont már öszülő, tagbaszakadt ir volt, akiről tudták, hogy híres lövő és Wimbledon meg Bisley majdnem valamennyi díját meg szokta nyerni. Vele volt a felesége is, igen kedves, művelt

asszony, tele nemzete tréfás elmésségével. Mrs Schlesinger csöndes, szelid, középkoru özvegy volt, akinek minden gondja ott járt hat éves fiacskája körül; s ez természetes is volt oly hajón, mint a *Korosko*, melynek a korlátja nagyon alacsony volt. Nagyon tisztelendő John Stuart ur, a birminghami nonconformista lelkész, roppant kövér, lomha és szórakozott ember volt, de jó adag természetes humora miatt, mint szónokot, általánosan kedvelték.

Végre ott volt mr James Stephens a manchesteri ügyvéd, a Hickson, Ward & Stephens ügyvédi iroda legfiatalabb tagja, aki súlyos influenzája után keresett üdülést Egyiptomban. Stephens harmincz év alatt az iroda ablakainak tisztogatásától a cég-főnökségig vitte, de e hosszú idő alatt végkép belemerült a száraz, gépies munkába, s minden vágya csak az volt, hogy jól védje régi ügyfelei érdekeit, s ujakat is szerezzen. E törekvése közben aztán ő maga is ép oly kiméert és szabatos lett, mint a törvények, melyekkel foglalkozott, s finom, gyöngéd lelke abban a veszedelemben forgott, hogy előbb-utóbb eldurvul az állandó, prózai foglalkozásban. Szerencsére a jó-tékony betegség kizavarta őt agglégényi barlangjából, s a faképnél hagyta a poros pörcsomóit. A pedáns könyvmoly eleinte boszankodott, hogy ott kell hagynia megszokott munkáját, melyhez képest unalmasnak és haszontalannak tartotta az utazással járó tapasztalatokat. De lassankint kinyílt a szeme, s bár homályosan, mégis látni kezdte, hogy inkább az ő eddigi munkája volt kicsinyes és haszontalan e csodálatos, változatos világhoz képest, amelyről eddig sejtelve sem volt. Föllobbant

benne hamvadó szikrája annak az ifjuságnak, melyet könyvei, pörccsomói közt fecsérelt el és új érdekek izgatták szívet-lelkét. A társasághoz Kairóban csatlakozott, s nagy barátságot kötött miss Adams-szal és unokahugaival. Az unokahug csevegése, vidámsága mulattatta, érdekelte őt; a nagynéni pedig viszont bámulta a középkorú ügyvéd tudását, de egyszersmind sajnálkozott is rajta egyoldalúságáért. Így hamar jó barátok lettek, s a többiek mosolyogva nézték, hogyan dugja össze fejét a komoly férfi s a pajzán leány — a Bae-decker fölött.

A kis *Korosko* teljes gőzerővel igyekezett a folyón fölfelé, s amint suhogva, zakatolva paskolta a vizet, nagyobb zajt csapott, mint akármelyik nagy tengerjáró gőzös. Utasai a födélzeten ültek, a vastag vászon-ponyva alatt, s a hajó minden pár órában megállt, kikötött, hogy a társaság megnézhesse a templomok végtelen sorozatát. A műemlékek azonban, amint Kairótól távolodunk, egyre korábbi keletűek, modernebbek lesznek: s aki Szakaránál és Gizeh mellett betelt az emberi kéz alkotta legrégibb csodák bámulatával, türelmetlenül, kicsinylően nézi az oly templomokat, melyek alig épültek pár száz évvel a kereszténység kezdete előtt. Az oly romokat, melyeket tisztelettel bámulnánk meg Európa bármelyik országában, Egyiptomban már figyelmünkre sem méltatjuk.

A turisták lankadó érdekekkel tekintették meg a nubiai félgörög izlésű domborműveket, fölmásztak a Korosko dombjára, hogy lássák a napfölkeltét a zordon keleti sivatagon, megcsodálták az abuszimbeli roppant szikla-templomot, ahol valami őrségi nép úgy kivájta a szikláshegyet, mintha

csak sajt lett volna s végre utazásuk negyedik napján, elértek Wady Halfuba, a határszéli helyőrség székvárosába. Másnap reggel a híres abusziri sziklát akarták meglátogatni, ahonnan nagyszerű kilátás nyílik a Nilus második vizesésére. Este félkilenczkor, mikor az utasok ebéd után fölmentek a fődélzetre beszélgetni, feljött Mansoor, a dragomán is, ez a félig kopt, félig sziriai arab, s mint minden este, ma is megjelentette a holnapi programot :

— Hölgyek és urak, — kezdte bátran és gyorsan, mit sem törődve avval, hogy megértik-e tört angol beszédjét, — holnap tessék pontosan fölkelni a harangszóra, mert délre vissza is kell térnünk a kirándulásról. Ha oda értünk, ahol szamarak várnak ránk, öt mérföldet kell a pusztában megjárunk s útba ejtjük Ammon-rá egyik templomát is, melyet a XVIII-ik dinasztia korában építettek ! csak aztán érünk a híres abusziri sziklához. Ez olyan alaku, mint a szószék s ha a csucsan leszünk, ott fogunk állni a civilizáció legszélső határán ; rajta túl már a dervisek országa kezdődik, melyet onnan fölülről szintén megláthatnak. De megláthatják a második vizesést is, amely igazán gazdag, vad és borzalmas természeti szépségekben. A sziklába minden híres ember bevési a nevét s így önök is be fogják vésni a magukét . . .

Mansoor megállt és várta a tetszés moráját ; aztán meghajolt és tovább folytatta :

— Onnan visszatérünk Wady Halfúba, ahol két óráig mulatunk ; ez alatt megnézhetik a tevés hadtestet, az állatok etetését és a bazárt is. Evvel szerencsés jó éjszakát kívánok.

Fehér fogsora fölillant a lámpa világosságá-

ban s aztán hosszú, sötét kaftánja, rövid angol felöltője és vörös turbánja egymás után eltűnt a hajófenék lejárójában. A halk beszélgetés pedig, melyet jötte félbe szakított, ismét elkezdődött.

— Bizom önben, mr. Stephens, — szól miss Sadie Adams, — hogy minden tudni valót elmond Abuszirról. Szeretem tudni, hogy mit nézek, még pedig éppen akkor, amikor látom s nem hat órával később, a hajó-szobában. Abu-Szimbel és falfestményei már elmosódtak emlékeimből, pedig csak tegnapelőtt láttam.

— Én nem vagyok ily követelő, — szól a nagynéni. — Ha majd otthon leszek kényelmes lakásomon, s nem ül a nyakamon a dragomán, hogy nógasson erre is, arra is, mindent elolvasok, amit csak Egyiptomról irtak, s akkor azt hiszem, úgy fellelkesülök, hogy megint azonnal visszakiváncozom. De azt igazán köszönjük, mr. Stephens, hogy fölvilágosít bennünket egyről-másról.

— Gondoltam, hogy ez is érdekelni fogja önöket, s azért irtam is már róla valamit, — felelte mr Stephens, s átadta jegyzeteit Miss Sadienak.

A fiatal leány belepillantott az irásba és jóízűen kaczagott.

— Az «Abuszir-ügy»: — olvasta. — Nos mr Stephens, miféle ügy ez? A multkor is azt irta jegyzetei fölé: «A II-ik Ramzesz-ügy!»

— Ez csak a megszokás, — miss Sadie, — felelte az ügyvéd. — A jogászok mind így kezdik a tényállás leírását.

— Miféle tényállást?

— Hát . . . hát azt . . . amiről szó van.

— Lehet, hogy ez nagyon helyes szokás . . .

ügyvédek közt, — mondta miss Sadie, — de kissé tán még is furcsa, ha látványosságokról és holt egyiptomi királyokról van szó. «A Cheops-ügy»: — nem furcsa beszéd ez?

— Nem mondhatnám . . . tűnődött az ügyvéd.

— De önnek még egyéb furcsaságai is vannak, mr Stephens, — folytatta a fiatal leány.

— És mik azok, ha szabad kérdezniem?

— Például, mikor a minap elküldte nekem annak a kis templomnak a tervrajzát és a hozzávaló térképet, így kezdte a levelét: Vessző alatt mellékelve küldöm « . . . a végére pedig, zárójel közé, ezt írta: «két darab csatolmány.»

— Ez a rendes jogi szokás.

— Ugy van, ügyvédek közt, — felelte miss Sadie vállat vonva s egy kissé duzzogva.

Csönd lett. Majd miss Adams, kemény, érczes hangján, mely jó szívét meghazudtolta, így szólt:

— Én csak egy dolgot szeretnék: beszélni ennek az országnak a törvényhozóival, hogy szemükbe mondhassak néhány igazságot. Eléjük terjeszteném a szükséges reformok programját, melynek első pontja a szemmosást elrendelő törvény lenne, aztán megtiltanám a Yashmak-fátyolok használatát, mely valósággal rongybabákat csinál az asszonyokból.

— Sohasem tudtam elképzelni, hogy miért is viselik ezt a fátyolt — szólt közbe Sadie; — de egyszer láttam egy asszonyt fátyol nélkül, s akkor mindjárt tudtam, hogy miért használják.

— Engem egészen dühbe hoznak ezek az asszonyok, — folytatta miss Adams hevesen. — A kötelességről, tisztességről és tisztaságról be-

szélni nekik annyi, mint falra borsót hányni. De már tizre jár, Sadie és holnap korán föl kell kel-nünk a kirándulásra.

— Pedig az ég épen most oly gyönyörű, biborszínű boltján az ezüst csillagokkal, — mondta Sadie. — Nézd csak a néma sivatagot és a dom-bok fekete árnyékát. Nagyszerű ez, de szörnyű is; s ha meggondolom, hogy valóban a civilizáció végső határán állunk, amint a dragomán mondta és ott, ahol a Déli-Kereszt oly fényesen ragyog, minden csupa vadság és vérontás: — nekem úgy rémlik, hogy forrongó vulkán tetején járunk.

— Csitt Sadie! ne beszélj ilyeneket, — mondta a nagynénje. — Az embernek még a háta is bor-sószik, ha ilyeneket hall.

— De hát nincs igazam, édes néném? Nézz végig ezen a végtelen sivatagon, mely beláthatat-lan messzeségben vész el és hallgasd a szellő bá-natos suttogását, amint zizegve száll dombról-dombra! Ez a legfölségesebb valami, amit csak életemben láttam.

— Örülök, hogy végre mégis akadt valami, ami komolyabb elmélkedésre ösztönöz. Néha már azt hittem . . . Ah, könyörülő Isten, mi ez? . . .

A folyó tulsó partjáról, valahonnan a dombok sötét árnyékából, hangos, vérfagyasztó üvöltés hang-zott fel, mely egyre vészesebb és erősebb lett, míg végre hosszas, panaszos vonításban halt el.

— Csak a sakálok, miss Adams — szolt mr Stephens. — A multkor is hallottam egyet, mikor holdvilágnál néztük meg a Szfinkszet.

De miss Adams fölkelte s arczán meglátszott, hogy az idegei megrendültek.

— Ha még tehetném, — mondta, — visszamennék és nem jönnék tovább Asszuánnál. Nem is tudom, mi jutott eszembe, hogy ide hoztalak, Sadie. Anyád azt fogja mondani, hogy kötni való bolond voltam s nem is mernék a szemébe nézni, ha bármi csekély baj érne tégedet. Mindent láttam, amit ebből a folyóból látni óhajtottam s most csak egy vágyam van: hogy minél előbb ismét Kairóban lehessünk.

— De, édes néném! — kiáltott föl Sadie; — hisz te nem szoktál gyáva lenni.

— Magam sem tudom, Sadie, hogy mi a bajom; de érzem, hogy kissé ideges vagyok s ez a vonító fenevad végkép kihozott a sodromból. Csak az vigasztal, hogy már holnap vissza fordulunk innen, mihelyt megnéztük azt a templomot vagy micsodát. Már torkig vagyok a templomokkal mr Stevens s nem bánám, ha soha többé nem látnék egyet sem. Menjünk, Sadie! Jó éjszakát!

— Jó éjszakát! Jó éjt, miss Adams!

Mr. Fardet, a párisi, halk hangon bizalmasan beszélgetett mr Headinglyvel, a fiatal hovvardi jogászszal.

— A dervisek! — mondta francziás kiejtéssel, de folyékonyan angolul. — Nincsenek dervisek mr Headingly! Nem is voltak!

— Én pedig azt hittem, hogy csak úgy hemzsegnek az erdőkben, — felelte a fiatal amerikai.

M. Fardet arra felé sandított, ahonnan, a sötétből, Cochrane ezredes szivarjának égő parazsa izzott feléjük.

Őn amerikai, — súgta halkán, — s nem szereti az angolokat. Európában tökéletesen értjük, hogy az amerikaiak nem kedvelik az angolokat.

— Igaz, hogy van egy némely bogarunk, — viszonzá Headingly, szokott komoly, vontatott hangján, — és sokan vannak köztünk, különösen ir eredetűek, akik gyűlölik az angolokat; de népünk zöme mégis szeretettel gondol az anyaországra. Igaz, hogy az angolok néha erőszakosak, zsarnokok, de azért az ő vérük mégis a mi vérünkéből való vér s ezt mégsem tagadhatjuk meg.

— Mindegy! — felelte a franczia... Önnek azért legalább mégis elmondhatom, amit e többieknek sértés nélkül nem mondhatnék el. És megint ismétlem, hogy nincsenek dervisek. Csak Lord Cromer szopta őket az ujjából, 1885-ben.

— Ugyan ne mondja! — kiáltott föl Headingly.

— Ezt mi nagyon jól tudjuk Párisban; a *La Patrie*, valamint még néhány kitűnő világlapunk jó forrásból meg is irta.

— De hisz ez hallatlan! szörnyűködött Headingly. — Azt akarja velem elhitetni, hogy Karthum ostroma, a győzelem, a Gordon pasa halála, meg a többi események mind csak hirlapi kacsák voltak?

— Nem akarom tagadni, hogy volt valami zendülés-féle, de az csak afféle helyi zavargás lehetett, amit már rég elfeledtek. Az óta mély és zavartalan a békesség Szudánban.

— De én hallottam rablótámadásokról is, monsieur Fardet; olvastam csatákról is, midőn az arabok be akartak törni Egyiptomba. Alig két napja jártunk Toski mellett, a hol, mint a dragománunk mondta, szintén csata volt. Hát ez is kacsá lett volna?

— Ej, barátom! ön nem ismeri az angolokat. Ön csak úgy látja őket, a mint, pipájuk a szájukban, kedélyesen, elégedetten beszélgetnek. . . . «Nos, ezek jó, egyszerű emberek, — gondolja ön, — akik ugyan még a légynek sem vétének». . . . Az ám! csakhogy, amíg pipáznak és beszélgetnek, egyre fülelnek és kémlelődnek. — «Egyiptom ingadozik!» — kiáltják egyszerre. — «*Allons!*» — kik már lecsaptak rá, mint a keselyű a dögre. — «Semmi helyetek ott: — mondja Európa, — takarodjatok ki onnan!» — De Anglia már megvette a lábát Egyiptomban és mivel jó dolga van ott, húzódozva felel: — «Mindenesetre elmegyek innen; csak addig várjatok, míg békét szerzek és rendet csinállok.» — Európa aztán vár is egy-két évig s akkor megint fölzúdul: — «Menjetek haza!» — Csak még egy kicsit várjatok, — okoskodik Anglia, — Khartum körül zavaros a világ; ha ez is rendben lesz, magam örülök legjobban, hogy haza mehetek». — Európa türelmesen megvárja ezt is és ismét megsürgeti az angolokat. — «Hogyan mehessek el innen, — tiltakozik Anglia, — hisz a rablók folyton garázdálkodnak s egyre harczolnom kell velük! Ha itt hagyom Egyiptomot, nyomban összeomlik!» — «De hisz nincs ott semmiféle zavargás!» — méltatlankodik Európa. — Ah hát nincsen? feleli Anglia, s egy hét múlva az ujságok ismét tele vannak a dervisek véres betöréseivel. De mi nem vagyunk vakok, mister Headingly, mi is tudjuk, hogyan lehet az efféle dolgokat csinálni. Egypár beduin, némi baksis, néhány száz vaklövés: — ez az egész és kész a zendülés!

— Jó, jó, — hagyta helyben az amerikai —

örülök, hogy igaz képét láthatom ennek a dolognak, mert mindeddig csakugyan nem értettem. De hát mi haszna van mindebből Angliának.

— Megszerzi magának az országot.

— Látom, látom. Így például az angol kereskedők kevesebb beviteli vámot fizetnek, úgy-e?

— Nem, *monsieur*, nekik sincs kedvezményes vámtarifájuk. Ők is annyit fizetnek, mint a többiek.

— Akkor hát talán a szerződéseket, szállítókat biztosítják az angolok maguknak?

— Ugy van, uram!

— Bizonyosan ők építik a vasutakat. . . például az új nilusmenti vasutat, a mi bizonyára zsiros falat.

Monsieur Fardet kissé képzelődő, de becsületes ember volt; megmondta hát az igazat:

— Annak a vasútnak az építésére francia társaság kapott engedélyt.

Az amerikai meglepetve nézett rá.

— De akkor az angolok nem sok hasznát látják fáradságuknak — mondta. — Valami közvetett oknak azonban mégis kell lennie, a mi hasznot hajt nekik. Például bizonyosan Egyiptom fizeti a sok angol katonát, a kik a békéjét őrzik?

— Egyiptom! Ej, dehogy! Azokat is Anglia fizeti.

— Mindegy. Én azért hiszem, hogy az angolok tudják, mit cselekszenek, ámbár úgy látszik, hogy sok fáradságukért ugyancsak kevés kárpótlást kapnak. Ha kedvük tartja hogy rendet csináljanak és őrizzék a határt s ezért örökké hadakozzanak a dervisekkel, nem tudom, hogy kinek mi ellenvetése lehetne ez ellen. Annyi bizonyos, hogy

az ország hatalmasan gyarapszik, mióta az angolok itt vannak; a jövedelmek kimutatása, a megtízszereződött kereskedelem és ipar mind ezt bizonyítja; sőt úgy hallom, hogy a szegény nép is igazságot kap, a miben pedig eddig sohasem volt része.

— De mit akarnak itt? — kiáltott föl a francia kifakadva. — Menjenek vissza a szigetjükre. Nem szükséges, hogy az egész világon mindenütt utunkban álljanak.

— Az bizonyos, hogy nekünk, amerikaiaknak, a kik szépen megférünk a magunk országában, különösnek tetszik az az acsarkodás, melylyel az európai nemzetek mindig egymás kezéről szeretnék elütni az idegen országokat. Mi könnyen beszélünk, mert még elég földünk van tizszer annyi nép számára is, mint amennyien vagyunk. Ha majd mi is úgy elszaporodunk, hogy szük lesz népünknek az ország, bizonyára mi is gyarmatosítani fogunk, de hogy hol, azt már nem tudom; mert például csak itt, északi Afrikában is, az olaszok már befészelték magukat Abessziniába, az angolok Egyiptomba, a francziák Algériába . . .

— A francziák! — kiáltott föl M. Fardet. — De hisz Algéria Franciaországé! Ön nevet, uram? Van szerencsém jó éjszakát kívánni.

Fölkelt és hazafias érzületeiben megsértve dühösen ment le kabinjába.

II.

A fiatal amerikai habozott egy perczig, hogy ne menjen-e le ő is kabinjába, megírni mindennapi levelét otthon maradt hugához. De Cohcrane

ezredes és Cecil Brown égő szivarja izzó pontként vonzotta őt a fedélzet egyik távol eső, sötét szögletébe. Arra tartott tehát avval a szándékkal, hogy megkérdezi tőlük, mennyi igaz a franczi állításaiból. Mig azon tanakodott, hogyan kezdje meg a kényes beszélgetést, az ezredes már elébe vágott.

Jöjjön, Headingly, mondta, oda tolva neki egy tábori széket, — hadd adjunk be önnek egy kis ellenmérget. Ugy is tudom, hogy Fardet már megint politizált.

— A válla vonogatásáról mindig észre veszem, mikor politizál, — gunyolódott a fiatal diplomata. — Pedig hogy megszentelténitette vele ezt a fölséges éjszakát! Van-e csodásabb harmonia ennél a csilagokkal beszórt sötétkék kupolánál, amelyre ép most kapaszkodik föl a tűzvörös teli hold? Az volna a költő, a ki dalba tudná önteni e félelmetes sivatag megrázó zenéjét.

— Valóban, a sivatag ma éjszaka még sokkal rémesebb, mint eddig bármikor volt, — jegyezte meg az amerikai. — Mintha ugyanazt a legyőzhetetlen erőt látnám itt is, amely az Atlanti-Oczeánban nyilatkozik, a hideg sötét, téli éjszakákon. Talán a gondolat kelti bennem a megdöbbenés érzését, hogy itt állunk a jog- és törvény birodalmának legszélő mesgyéjén. Mit gondol, Cochrane ezredes, mennyire lehetünk a dervisektől?

— Arábia felől, — viszonzá az ezredes, — körülbelül negyven mértföldnyire délnek van az utolsó egyiptomi sáncz-tábor, Sarrasban. Azon túl 60 mértföldnyi vad, sivatag terület fekszik, s ennek végében van a dervisek első fészke, Akasheh. Itt, a másik oldalon azonban nincsen választófal, vagy határ közöttünk.

— És Abuszir ezen az oldalon van, ugye?

— Ezen az oldalon. S az utolsó években ezért is tiltottak meg a kirándulást az abusziri sziklához. De most már minden csöndes a környéken.

— S mi gátolja a dervisek előnyomulását ezen az oldalon?

— Semmi, — szólt Czeccil Brown, gondtalanul.

— Semmi: csak az, hogy félnek, — tette hozzá az ezredes. — Ide jönniök, természetesen nagyon könnyű lenne; hanem a visszavonulás, az lenne a bökkenő. Mert idejövet a tevék kifáradnának, s a halfui tevés-csapat pihent állatai csakhamar utólérnék őket, ha egyszer utánuk eredtek. S ezt ők is jól tudják: ezért nem portyáznak idáig.

— De nem tanácsos a dervisek félelmében bizakodni, — vetette ellen Brown. — Nem szabad elfelejtenünk, hogy az ő cselekedeteik rugói egészen mások, mint a népekéi. Sokan közülük keresik a halált s valamennyien föltétlenül fatalisták, vagyis a végzet eszközeinek hiszik magukat. Élő példái annak, hogy minden bigottság a vak barbárságra vezet.

— Önök szerint hát ez a nép valóságos veszedelme Egyiptomnak? — kérdezte az amerikai

— Mert én azt hallottam, hogy az egész veszedelem csupa képzelődés: például M. M. Fardet épen nem hiszi, hogy a dervisek veszélyeztetnék Egyiptomot

— Én nem vagyok gazdag, — felelte Cochrane ezredes — de kész vagyok egész vagyonomba fogadni, hogy ha az angol katonaság kivonul Egyiptomból, a dervisek három év múlva már a Földközi tengeren kalózkodnak. Mi lenne Egyip-

tom civilizációjából? Hova lennének a milliók és milliárdok, melyeket az ország fölvirágoztatására költöttek? Mi maradna meg a műemlékekből, melyeket valamennyi művelt nemzet úgy becsül, mint a mult idők legdrágább emlékeit?

— Ugyan, ezredes! — kiáltott föl Headingly kaczagva — talán csak nem gondolja, hogy a dervisek földúlnák a piramisokat?

— Senki sem tudná előre megmondani, hogy mit cselekednének. Nincsen oly dühös képromboló az egész világon, mint a fanatikus mohamedán. Mikor legutoljára betörték ide, fölégették az alexandriai könyvtárt. Ön tudja, hogy a korán tiltja az emberi arcz ábrázolását; a szobrok vallástalan, szentségtörő tárgyak a mohamedánok szemében. Mit törődnek ezek a vadak Európa kegyeletével? Sőt minél jobban megsérthetnék, lábbal tiporhatnák, annál vadabb gyönyörrel tennék. Ledöntenék a Szfinxet, a gulákat, a szent sirokat, — mint valamikor Angliában is romba dőltek a szentek szobrai Cromwell katonái előtt.

— Hát az lehet — felelte Headingly elgondolkozva, — hogy a dervisek csakugyan elfoglalhatnák Egyiptomot, sőt tegyük föl azt is, hogy önök, angolok, védik meg az országot ellenük. De egyet még sem értek s ez az, miért, mi célból áldoznak önök annyi milliót s oly sok emberéletet? Mivel van több hasznuk ebből, mint a németeknek, vagy a francziáknak, vagy bármely más nemzetnek, a mely semmit sem kockáztat s egy fillért sem költ Egyiptomra.

— Nagyon sok angol van, a ki szintén el-töpreng ezen a kérdésen, — felelte Cecil Brown. — Én is azt tartom, hogy már elég sokáig voltunk

az egész világ rendőrei. Megtisztítottuk a tengereket a kalózoztól és a rabszolga-kereskedőktől. Most megtisztítjuk a szárazföldet a dervisektől, a rablóktól s a civilizáció minden ellenségétől. Ha a kurdok garázdálkodnak Kis-Ázsiában, Európa számon kéri Nagy-Britanniától, hogyan türheti ezt? Ha katonai lázadás tör ki Egyiptomban, vagy a Szudán rablóbandái fosztogatnak, megint csak Nagy-Britanniának kell rendet csinálnia. S e mellett egyre szidják és átkozzák, akár csak a becsületes rendőrt, aki valami veszedelmes betörőt csíp nyakon az utcán a tömeg szeme láttára. Csak ütleget kapunk, köszönetet soha: miért vesződünk hát? Bizzuk Európára ezt a piszkos, kellemetlen munkát.

— Én nem értek egyet önnel, — szolt Cochrane ezredes, határozott meggyőződéssel. — Azt hiszem, a nemzeti érdekeken s a diplomaczián kívül van még egy másik, hatalmasabb erő is, mely világ sorsát intézi s ez a Gondviselés, a mely minden népnek legjobb tehetségeit, erejét fölhasználja az egyetlen közös célra, az emberiség javára és boldogulására. Ha valamelyik nemzet már nem bírja elvégezni a rábizott hivatást, kötelességet, pár száz évre a kórházba kerül, mint Spanyolország vagy Görögország, midőn népéből kihalt az erény. A népek, ép úgy, mint az emberek, nem csupán a végre vannak a földön, hogy kedvükre éljenek s a haszon után lóssanak-fussanak; hanem gyakran kedvük és akaratuk ellenére is meg kell tenniök azt, a mit hivatásuk rájuk parancsol.

Headingley helyeslően bólintott.

— Mindegyiknek megvan a maga hivatása, — folytatta Cochrane. — Németország az elvont tudományok mestere; Franciaország vezet az

irodalomban, művészetben és jó izlésben. De mi és önök, — mert akik angolul beszélnek, mind egy hajóban eveznek, bárhogy tiltakozik is a *New-York Sun* ez ellen, — mi és önök sokkal jobban érezzük az emberi jogokat s az erkölcsi kötelességek parancsait, mint bármelyik más nemzet. És épen ez a két tulajdonság szükséges a gyöngébb népfajok igazgatásához, vezetéséhez. Elvont tudománnyal és szép művészetekkel nem lehet segíteni az ily népen, hanem csakis az s oly erkölcsössel és kötelességtudással, mely egyensúlyozza a jog, törvény és igazság mérlegét s egyuttal a romlottságnak még az árnyékától is ment. Ily módon kormányozzuk Indiát, a hová a természet törvényeinek kényszerítő ereje sodort bennünket; ép úgy, mint ahogy a levegő betódul a lég üres térbe. S így kerülünk hasonló helyzetekbe az egész világon, előre megfontolt szándék nélkül s gyakran tulajdon érdekeink rovására és önök is így fognak járni. A sors hatalma kényszeríteni fogja önöket, hogy kezükbe vegyék egész Amerika kormányát, Mexikótól egész a Horn-fokig.

Headingly füttyentett.

— A mi jingóink ugyancsak magtapsolnák ezt a beszédet, — mondta. — Bizonyosan megválasztanák önt a Szenátusba, s megtennék a külügyminiszterium elnökének is.

— A világ kicsi, — folytatta az ezredes, — és mindennap kisebb lesz. Egyetlen, orgánikus egész s ha a rák csak egy helyen támadja meg, már az egész test szenved miatta. Nincs rajta hely a becsületen, hanyag, zsarnok, felelősség nélküli kormányok számára. Mert ameddig ilyenek lesznek, nem apadnak el a veszedelmek s zavargások forrásai

sem. De vannak népek, amelyek képtelenek arra, hogy bármikor jó kormány kerüljön ki belőlük. Hát ezekkel mit tegyünk? Régente maga a Gondviselés irtotta ki az ily söpredéket. Attilák és Tamerlánok születtek, a kik irgalmatlanul lenyesték a fattyúhajtásokat. Most szelidebbek az idők s néha egy előrehaladottabb nemzet tanácsa is elegendő a baj orvoslására. Így történt Közép-Ázsiában a khánokkal s Indiában a britt védnökség alatt álló rádzsákkal. Ha ezek segítségre szorultak s ezt tőlünk várhatták leginkább: szerintem gyávaság, sőt büntett volna nem segíteni rajtuk.

— De ki dönti el, hogy valóban szükség volt-e ott az önök beavatkozására? — szólt közbe az amerikai. — Ezzel az ügygyel bármely kapzsi nép kizsákmányolhatja minden országot.

Események, — logikus, kikerülhetetlen események döntenek el. Itt van például Egyiptom dolga: 1881-ben még eszünkbe sem jutott, hogy Egyiptom ügyeibe avatkozzunk, s 1882-ben az ország már birtokunkban volt. S az események lánczolata nem is engedett más választást. Az alexandriai utcaí vérengzés, a hajóhadunkra szögezett ágyuk — s ne feledjük, hogy hajóhadunk azért volt ott, hogy komoly nemzetközi szerződésből ráháruló kötelességet teljesítsen, — ez volt oka a város bombázásának. A bombázás után partra kellett szállnunk, hogy a várost a végső pusztulástól megmentsük.

A partraszállás maga után vont az intézkedéseket, melyekkel csapatainkat biztosítottuk a megtámadás, lemészárlás ellen, — s most itt vagyunk és kezünkben az ország. A veszedelem idején könyörögtünk Franciaországnak s a többi

nemzeteknek is, hogy segítsenek rendet csinálni, de akkor cserben hagytak bennünket, most ellenben szeretnének lépten-nyomon borsot törni az orrunk alá. Mikor ki akartunk vonulni Egyiptomból, föllázadtak ezek az őrjöngő, vad dervisek, s akkor megint nem mozdulhattunk. Mi sohasem vágytunk erre a föladatra, de ha már a nyakunkba szakadt, becsületesen elvégezzük a dolgunkat. Igazságot hoztunk az országba, rendeztük a közigazgatást és pártoltuk a szegény embert. S az utolsó tizenkét évben többet is haladt Egyiptom, mint a mohamedán foglalás óta, össze-vissza hét század alatt. S mindebből Angliának sem közvetve, sem közvetlenül egy fillér haszna sem volt, — amihez hasonló önzetlenségre nincs példa az egész világ-történelemben.

Headingly elgondolkozva fujta cigarettája füstjét.

— Van egy rozzant ház Bostonban — mondta — a miénk tőszomszédságában, mely elrontja az egész kilátást. A lépcsői dűledeznek, a teteje beomlott, az ablakok mind leszakadoztak róla, a kertje csupa gyom és dudva: s még sem hiszem, hogy a szomszédoknak joguk volna rajta ütni és lerombolni.

— De hátha lángba borulna? — kérdezte az ezredes.

Headingly fölkaczagott és fölkelt székéről, mondván:

— Na, erről nincs paragrafus a Monroe-elméletben, ezredes. De kezdem észrevenni, hogy a modern Egyiptom ép oly érdekes, mint a régi s nem II. Ramzesz volt az utolsó eleven ember ebben az országban.

A két angol is fölállt és ásitott.

— Az már igaz, hogy különös szeszélye sorsnak, hogy az Atlanti-óceán egy kis szigetének népét rendelte a fáraók országának kormányzására — mondta Cecil Brown. — De mi ugy elmulunk innen, hogy nyomot sem hagyunk ama népek közt, melyek ebben az országban uralkodtak, mert az angol-szászoknak nem szokásuk, hogy sziklába véssék tetteik történetét. Szinte esküdni mernék rá, hogy Kairó csatornázása lesz a mi legmáradandóbb emlékünk, ámbár meglehet, hogy ezer év múlva már azt is a Hikszosz- királyoknak fogják tulajdonítani . . . Azonban ott jönnek haza a kirándulók is.

A partról fülhallatszott mrs Belmont lágy ir kiejtése s férjének, a szürkülő vadásznak mély hangja. Mr Stuart, a kövér birminghami tiszteletes, a fizetségen pörlekedett egy erőszakos számárhajcsárral s ebbe mindenki belebeszél. Majd elhalt a zaj, az arabok elkullogtak, a kirándulók feljöttek a hajó födélzetére, kölcsönösen jó éjszakát kívántak egymásnak, aztán pár ajtó becsapódott s a kis gőzös sötéten, mozdulatlanul állt a vizen, a magas halfai part árnyékában. S a civilizáció és kényelem ez egyetlen pontján túl a vad, végtelen, változatlan pusztaság következett — a holdfényben uszó, álomszerű, szalmaszinü sivatag, melyet a dombsorok fekete árnyéka sötét foltokkal tarkított.

III.

— Állj! Vissza! — kiálltott le a kormányos a gépésznek, — s a csavar szárnyai mélyen lefuródtak a puha iszapba, míg az áradat a hajót

szorosan a parthoz sodorta. A repülő hidat kidobták a partra s a hat izmos, vállas szudáni katona lépett rá először. Ők kísérték a kirándulókat, hogy baj ne érje a társaságot s világoskék, arany paszományos zuáv-egyenruhájuk, meg sárga szalagos vörös sapkájuk szinte tündöklött a reggeli verőfényben. Fölöttük a part szélén, sorban álltak a szamarak s a levegő csengett-bongott zajos kiabálásuktól. Rikácsoló, fülsértő hangon dicsérte mindenik a maga szamarát és szidta, ócsárolta a társáét.

Cochrone ezredes és mr Belmont a hajó kijárásánál álltak s fejükön széles karimájú, fehér turista-kalap volt; miss Adams, meg az unokahuga mellettük támaszkodtak a korláthoz.

— Sajnálom, Belmont, hogy a neje nem jöhet velünk, — mondta az ezredes.

— Azt hiszem, egy kis napszurást kaphatott tegnap. Nagyon fáj a feje.

— Szívesen itthon maradnék vele, mr Belmont, — szólt az amerikai aggszüz, — de hallottam, hogy mrs Schlesinger nem akar e fáradságos kirándulásra velünk tartani s inkább néhány levelet ír; így hát mrs Belmont nem lesz egyedül.

— Ön nagyon jó, mis Adams, de különben is két óraker már itthon leszünk.

— Bizonyos ez?

— Már iparkodnunk kell, hogy úgy legyen, mert villásreggelit nem viszünk magunkkal s addigra ugyancsak éhesek leszünk.

— Én is reményelem, jól megfelelünk az ebédnek, — szólt most az ezredes. — Ez a sivatagi homok kitűnő étvágy-gerjesztő.

— Rajta hölgyek és urak! — kiáltott Mansoor, a dragomán, aki hosszú, lengő burnuszában és simára borotvált arczával olyan volt, mint valami pap. — Sietnünk kell, hogy még a rekkenő hőség előtt hazajöhessünk.

Sötét szemeit atyai gondoskodással jártatta végig a kis társaságon.

— Hozza el a zöld szemüvegét is, miss Adams, — mondta, — mert a sivatagban elkáprázik a szem. Ah, mr Stuart, gondoskodtam kitűnő számárról az ön számára. — igazi első rendű számár, melyet mindig a legnehezebb gentleman számára tartogatnak... Nos, hölgyek és urak! ha úgy tetszik, indulhatunk.

A társaság tagjai egymásután átmentek a hidon, s fölkapaszkodtak a barna, göröngyös parton. Legelől ment mr Stephens, a szikár, komoly ügyvéd, fején könnyű angol szalínakalap. Vörös Baedekerje a hóna alatt rikitott, s egyik kezében kis, beirt papirost tartott, mely olyan volt, mint egy levél. Egyik kezével miss Sadiet, a másik kezével a leány nagynénjét segítette fölmászni a partra, s a fiatal leány hangosan fölkaczagott, midőn e közben az ügyvéd a Baedekert leejtette. Mr Belmont és Cochrane ezredes utánuk mentek s élénken vitatkoztak a Lebel, Mauser és Lee-Metford puskák előnyeinek és fogyatkozásain. Mögöttük ballagott Cecil Brown, szokása szerint unottan, lassan, közömbösen. A kövér tiszteletes pihegve, szuszogva baktatott fölfelé a meredek parton, egyre verejtékező homlokát törülgetve. Leghátul ment a karcsu, magas Headingly s vele Fardet, a lármás, jótermészetű, de vitatkozni szerető párisi.

— Látja, ma már katonai kíséretünk is van!
— sugta az amerikaiinak.

— Az ám, vettem észre.

— Aztán minek? — vonogatta vállait a francia gunyosan. — Akár csak katonai kísérettel mennék Párisból Versaillesbe. De ez is a szemfényvesztő játékhoz tartozik, *Monsieur* Headingly. Nem lehet ugyan rászedni vele senkit, de mégis a játékhoz tartozik. Mire valók e furcsa katonák, a dragomán: mi?

A dragomán, akihez a kérdést intézte, óvatosan körülnézett, mielőtt felelt. Az lévén a tiszte és érdeke, hogy mindenkinek kedvében járjon, előbb meggyőződött, hogy az angolok nem hallhatják meg, amit mond, s aztán így szólt:

— Ez bizony nevetséges czeremónia uram. De hát ki tehet róla? Az egyiptomi hivatalos rendelet így parancsolja.

— Az egyiptomi! . . . Az angol, az angol!
— kiáltott föl a francia boszusan. — Mindig és mindenütt az angol!

A kis társaság most felült a szamarakra, s a groteszk karaván megindult. A tagbaszakadt, hatalmas Belmont kalapjával integetett feleségének, aki a *Korosko* fődélzetén állt; szegény kis fehér szamara hétrét görnyedt a nagy ember súlya alatt. Az ezredes mereven, katonásan ült nyergében, s mellette koczogott a fiatal diplomata, belemélyedve gondolataiba. Mögöttük a többiek küzködtek szamaraikkal, s a barna számárhajtó fiuk, akik hátulról verték állataikat, versenyt futottak velük. Hátra tekintve, még látták a kis csavargőzöst, melynek fődélzetén *mrs* Belmont vigan lobogtatta a zsebkendőjét; a széles, kávészínű folyó pedig

nagy varga betükben kigyózott arra felé, ahol, mintegy öt mértföldnyire, Wady Halfa négyszögletes, fehér házacskái látszottak a fekete halmokon.

— Hát nem fölséges mulatság ez? — kiáltott föl miss Sadie ujjongva. — A szamaram csöppet sem ráz, mintha csak kereken járna s a nyergem is igazán finom. Látott-e már szebb nyakéket, mint ez a gyöngysor a csacsim nyakán? Jegyzőkönyvet kell fölvennie, kedves Stephens erről a »szamárugyról« is. Ugy-e, helyesen mondtam jogász nyelven?

Stephens nézte a gyönyörű leányt és sokáig ott felejtette szemeit miss Sadie kipirult, ragyogó, mosolygó arcán. Szerette volna megmondani neki a leány nyelvén, hogy mennyire tetszik neki; de attól félt, hogy megsérti s akkor vége lesz a barátságának. Ezért hát csak elmosolyodott s ezzel a kérdéssel felelt;

— Ugy látszik, hogy ön most nagyon boldog?

— S ki ne lenne az ebben a száraz, üde, tiszta levegőben, a mosolygó kék égbolt alatt? Mindenem megvan, ami boldoggá tehet...

— Mindene?...

— Legalább az, amire most szükségem van.

— Azt hiszem, ön nem is tudja, mi a szomorúság?

— Oh, ha szomorú vagyok, akkor nem is tudom szóval elmondani a bánatomat. Pedig voltam ám már szomorú. A nevelőintézetben néha napokig elsírdogáltam szótlanul s a többi leányok majd megbolondultak a kíváncsiságtól, hogy mi bajom lehet. Találgatták, találgatták, de hiába; s én magam is hiába találgattam, hogy miért sírok; nem tudtam az okát. Csak sirtam, mert jól esett.

— És semmi komoly oka nem volt rá?

— Nem, hisz mióta élek, mindig jó dolgom volt.

— Igaz szivből kívánom, miss Sadie, hogy ugyanezt mondhassa még akkor is, ha már majd oly idős lesz, mint a nagynénje. Azt hiszem, hogy most engem hiv.

— Ugyan kérem, mr Stephens, — kiáltott miss Adams — verje meg azt a gazficzkót, ha még egyszer rá mer ütni a szamaramra . . . Hé, dragomán, Mansoor! moodja meg ennek a ficzkónak, hogy nem engedem kinezni az állatokat s hogy szégyelje magát . . . Ugy, ugy, te kis lóköttő, szégyeljed magadat! . . . Na, nézzék! hát nem úgy vigyorog rám, mint valami fogport hirdető plakát? . . . Mit gondol, mr Stephens, ha kötnék néhány pár pamutharisnyát ezeknek a fekete katonáknak, szabadna-e nekik viselni? Látom, hogy rongyokba csavarják a lábukat.

— Ez a legjobb miss Adams, — szolt az ezredes. — Indiában tapasztaltuk, hogy a hosszú gyaloglásokra ez a legcélszerűbb. Sokkal jobb, mint akármilyen harisnya.

— Ugyan ne mondja! Nekem ugy tetszik, mintha sánta lovakat látnék . . . Hanem az már szép, hogy katonai kíséretünk is van, ámbár Fardet ur azt mondja, hogy semmi szükségünk sincs rá.

— Ez csak az én véleményem, miss Adams — vágott közbe m. Fardet hirtelen. — Lehet azonban, hogy Cochrane ezredes másként gondolkodik.

— Fardet ur véleménye ellenkezik azokéval a tisztékével, akik felelősek a határszélek biztonságáért — felelte az ezredes hidegen. — Annyí

azonban bizonyos, hogy a »parádé« festőivé teszi a karavánunkat.

Jobbra tőlük a sivatag végnélküli homokbuczkái huzódnak, a meddig a szemhatár terjedt; itt-ott láthatták a sötét, fekete, vulkánikus hegyek megszaggatott szírtjeit, melyek a lybiai határon beszegik a homok-sivatagot. Az alacsony homokdombokon néha-néha megjelent egy kék ruhás katona alakja, amint puskáját vállára vetve föl s alá sétált őrhelyén; majd ismét eltűnt valami völgyben, vagy szakadékban, s pár száz lépésnyire megint egy másik bukkant föl.

— Miféle szerzet az? — kérdezte miss Sadie kíváncsian. — Az arczuk színe ép olyan, mint a szállóbeli szolgáké az Egyesült-Allamokban.

— Én már ma reggel utána néztem a hajó könyvtárában, — mondta az ügyvéd, aki boldog volt, hogy a fiatal leány kérdésére felelhetett. — Ez a . . . hogy úgy mondjam . . . ez a fekete katonák ügye. Az egyiptomi hadsereg 10-dik szudáni zászlóaljából valók. A dinkák és a siluk törzséből sorozzák be őket; ez a két néger törzs a dervisek országától délre lakik, az Egyenlítő közelében.

— Hogyan jöhetnek keresztül az ujonczok a dervisek országán? — kérdezte Headingly hirtelen.

— Azt hiszem, nem oly nehéz a dolog, — mondta a francia és jelentősen kacsintott az amerikaira.

— Az öregebbek még a régi szerezsen zászlóaljából valók, — magyarázta az ezredes. — Sokan szolgáltak Gordon alatt Khartumban, s

ezeknek van hadj érmük is. A többiek közt sok a szökevény a Máhdi hadseregéből.

— A meddig nincs reájuk szükség, nekem nagyon tetszenek a kék zubbonyokban, — jegyezte meg miss Adams. — De ha bajunk akadna, bizony jobb szeretném, ha kevésbé volnának czifrák, hanem inkább fehérek.

— Ez tévedés, miss Adams, — felelte az ezredes, — én láttam ezeket a ficzkókat a tűzben, s mondhatom, hogy vakon lehet bizni bennük.

— Inkább elhiszem önnek, mint sem hogy tapasztalatból győződjem meg róla, — mondta miss Adams oly határozottan, hogy mindenki elmosolyodott.

Mind eddig a folyó mentén haladtak, mely baljukon rohant tova, meggyorsítva futását a víz-esésből leomló víztömeg nyomásától. Itt-ott sziklaszirtek törték meg a folyam sodrát, s körülöttük a víz tajtékozva forgott, örvénylett. Távolabb láthatták a fehérlő zuhatagot is, mely megolvadt ezüstként csillogott a nap sugaraiban, s a messze-ségben, a part zordon sziklái közt, föltornyosult egy óriási félkör-alaku bércz: a határkő, a hova igyekeztek. Odáig hosszú, sík alföld terült el, melyen a szamarak gyors ügetésben vágta át. Aztán, szeszélyes szirtek közt, ledöntött pillérek heverték a földön, csonka oszlopok meredtek föl-felé, s a háttérben hosszú, képirással tele vésett fal emelkedett, inkább a természet, mint az emberek munkájának lehetett volna tartani.

A kövér dragomán leszállt szamaráról s megvárta, míg az egész társaság köréje gyűlt. Aztán,

mintha falusi kisbíró lett volna, aki közhírré ordítja a kupaktanács végzéseit, hangosan rákezdte:

— Ez a templom, hölgyek és urak, a XVIII. dinasztia korából való legszebb emlék. Harmadik Thutmoszisz fáraó dicsőségére épült. Hatszáz évvel őlt Krisztus előtt s ezt a templomot mezopotámiai hadjáratának diadalára emelte. Fölvésette a falakra egész élete történetét, attól kezdve, hogy anyja ölében játszadozott, egész addig, míg foglyaival visszatért a háborúból. Itt láthatják — s botjával a mélyen vésett, bár durva művű hieroglifákra mutatott — hogyan koronázták meg Alsó-Egyiptomban s hogyan mutat be Felső-Egyiptom hála-áldozatot Ammon-rá istennek a király győzelmeiért. Emitt színe elé hozatta a foglyait és valamennyinek leüttette a jobb kezét. Amabban a szögletben láthatják a sok levágott kezét, — mindannyi jobb kéz.

— Lelkemre, — szólott miss Adams, — nem szerettem volna itt lenni abban az időben.

— Pedig semmi sem változott azóta, — jegyezte meg Cecil Brown. — A Kelet még mindig Kelet. Esküdni mernék rá, hogy száz mértföldnyire innen, sőt tán jóval közelebb is

— Hallgasson, kérem! — súgta az ezredes hirtelen; s a társaság figyelmesen végigjárta és megvizsgálta az évezredes falakat.

A nap vakítóan ragyogott a fehéres falakon, s rájuk vetette a turisták sötét árnyékát, mely összevegyült a daczos, szögletes vállú, kampós orrú harcosok furcsa képeivel s a groteszk, merev istenek alakjaival. Nagyon tisztelendő John Stuart, a kövér birminghami tiszteletes széles

árnyéka ráborult nemcsak a pogány királyra, hanem az istenségre is, amelyet bálványozott.

— Hát ez mi? — kérdezte lihegve és sárga, asszuani botjával a falra mutatott.

— Az viziló, — felelte a dragomán; s a turisták mind elmosolyodtak, mert a kép némileg hasonlított mr Stuarthóz.

— De hisz ez nem nagyobb, mint egy kis malacz! — tiltakozott a tiszteletes. — Láthatja, hogy a király egész könnyedén fölnyársalja a dárdájával.

— Kicsinyre vésték, hogy lássék, mily semmi a hatalmas királyhoz képest, — felelte a dragomán. — Amint látja, a foglyok is mind kisebbek; alig érnek a király térdéig, — de nem azért, mintha a király ennyivel magasabb lett volna náluk, hanem azért, mert ennyivel hatalmasabb volt. Láthatja, hogy még a lovánál is nagyobb: azért, mert ő király, az meg csak ló. Ép úgy, ezek az apró hölgyek itt, a feleségei.

— Na, ez már sok! — kiáltott föl miss Adams méltatlankodva. — Kár, hogy nem vésték ide annak a királynak a lelkét is; bizonyára oly kicsiny lenne, hogy nagyító üveggel sem találnók meg. Hogy merte így ábrázoltatni a feleségeit!

— Ha most próbálná meg ezt, miss Adams — szólt a franczia — alighanem többet kellene harczolnia, mint hajdan Mezopotámiában. De az idő boszút áll. Talán nemsokára megérjük, hogy a hatalmas, óriás asszonyok mellett majd apró, törpe férjeket örökítenek meg: mi?

Cecil Brown és Headingly hátramaradtak, mert a dragomán bőbeszédű fecsegése s a turisták léha, vig beszélgetése megzavarta ünnepies, komoly

hangulatukat. Némán nézték a furcsa menetet, a a nagykalapos, zöldfátyolos csoportot, amint a káprázatos verőfényben a falak mentén őgyelgett. A fejük fölött két tarajos bűdös banka röpdösött és rikácsolt a pillérek romjai közt.

— Hát nem szentségtörés ez? — szólt végre a diplomata.

— Az — viszonzá Headingly hevesen. — S örülök, hogy ön is épen úgy érez, mint én. Nem vagyok egész tisztában azzal, hogy kellene az ily szent helyekhez közelednünk, — ha ugyan egyáltalában szabad közelednünk — de azt tudom, hogy nem ez a módja. S ezért jobban szeretem azokat a romokat, amelyeket még nem láttam, mint amelyeket már megnéztem.

A fiatal diplomata arcán fölillant a helyeslés mosolygása, de rögtön ismét elborult; megint magára erőszakolta a rendes unott kifejezést.

— Van egy térképem, folytatta az amerikai, — amelyen itt-ott, messze mindentől, a mérhetetlen sivatag közepén, ezt a szót látom: «romok». — Például ott van a Jupiter Ammon temploma, mely az ó-kor egyik leghíresebb orákuluma volt s több száz mértföldnyire esett minden lakott vidéktől. Ezek az igazi romok elhagyott, láthatatlan romok, melyek századokon át nem változtak s ezért legjobban hatnak képzeletünkre. De ha az ajtónál oda kell adnom a belépő jegyet, akárcsak Barnum czirkuszába mennék, rögtön szerte foszlik minden varázs.

— Teljesen igaza van! — mondta Cecil Brown, körüljáratva sötét, szűrős szeméit a sivatagban. — Ha az ember egyedül bolyongna erre, véletlenül tévedne ide s a teljes csöndben belépne a

gyéren világított templomba, a furcsa, ijesztő alakok közé, az megdöbbené. Megborzadva és álmélkodva roskadna térdre. De ha Belmont nagyokat pöfékel pipájából és Stuart szuszog, miss Sadie pedig nevetgél . . .

— Hát még az a dragomán, a betanult mon-dókájával! — folytatta Headingly. — Mindig sze-retnék megállni és gondolkodni, de soha sincs rá időm. Ölni szerettem volna, mikor a Cheops gúlája tövében álltam s egy perczig sem hagytak békében, mert unszoltak, hogy menjünk már fel a tetejére. Szerettem volna olyat rúgni a dragománon, hogy fölrepült volna a gúla csúcsára; de hát nem azért jöttem át Amerikából a piramisokhoz, hogy az árnyékukban fölrúgjak egy arabot.

Az oxfordi diplomata halkán kaczagott. Majd a társaságra mutatva, így szólt:

— Lám, már mennek is!

Sietve csatlakoztak ők is társaikhoz s most együtt mentek tovább a roppant, szerteszórt szik-lák és köves dombok közt. A keskeny ösvény szeszélyes kanyarulatokban kigyózott a sziklák közt s csakhamar mindenfelől zordon, kopár bér-czek fogták körül a szük völgy-katlanban ballagó társaságot. Mindnyájan hallgattak, még miss Sadie arcán is visszatükröződött a körülfekvő természet vad komorsága. A szudán utonak kétfelől botor-káltak a társaság mellett, melyet Cochrane ezredes és Belmont vezetett.

— Hallja, Belmont, ¹¹ szólt az ezredes halkán — talán bolondnak fog tartani, de ezt a czudar völgy-katlant nem szeretem.

Belmont elkaczagta magát.

— A *Korosko* szalónjában szépnek láttuk ezt

a kirándulást, — szólt aztán — de most, hogy itt vagyunk, mintha magam is éreznék valamit a levegőben. Azonban minden héten járnak itt turisták s mégsem történt baja soha senkinek.

— A háboruban nem félek a veszedelemtől, — felelte az ezredes. — Az ott természetes; de ezekkel az asszonyokkal, meg a védtelen hajcsárokkal a dolog már borzasztóbb lenne. Igaz, hogy száz eshetőség közül csak egy szól a veszedelem mellett, de ha mégis megtámadnának . . . ah, még gondolni sem tudok rá. Az a legcsodálatosabb, hogy egynek sincsen sejtelve a veszedelem lehetőségéről.

— Az utcán, sétálni, magam is jobb szeretem az angol szabású ruhát, — szólaft meg mögöttük míss Sadie; — de az esti öltözéket a francziák, azt hiszem, jobban és szebben készítik, mint az angolok.

Az ezredes Belmontra mosolygott:

— Ő legalább teljesen nyugodt, — mondta. — Természetesen, önön kívül senkinek sem mondanám el aggodalmaimat, melyekről reménylem, hogy alaptalanok is.

— Az igaz, hogy erre a zordon helyre, ide tudom képzelni a derviszeket, — szólt Belmont. — Csak azt nem képelem, hogy éppen ma reggel látogassanak ide, amikor mi is itt járunk.

— Mivel a kirándulásunk nem volt titok, s már egy héttel ezelőtt mindenki tudta, hogy az Abuszír-sziklához megyünk, nem tartanám oly különös véletlennek, ha a derviszekkel találkoznánk.

— De azért még sem valószínű, — felelte

Belmont, ámbár lelkében örült, hogy felesége otthon maradt a hajón.

Most kiérték a sziklák közül, s megint sik földön jártak, finom, sárga homokon, mely egészen a nagy szikla aljáig terjedt. — «Gyi te! gyi te!» kiabáltak a szamár-hajtó fiúk s jól végigvagtak a szamarakon, melyek erre ügetni kezdtek s meg sem álltak a hegy lábáig, ahol az út fölfelé kanyarodott.

— Ime, hölgyek és urak, — szólt a dragomán, leczihelődve szamaráról, — most már itt vagyunk a híres Abuszir-sziklánál. Tetejéről mindjárt meglátják a gyönyörű kilátást. De előbb megjegyzem, hogy a domb sziklás oldalába minden híres férfi bevészte a nevét, aki csak erre járt s köztük sok olyan nevet olvashatunk, mely Krisztusnál is régibb.

— Ott van Mózesé is? — kérdezte miss Adams.

— De, néném, hogy kérdezhetsz ilyet!? — kiáltott föl Sadie.

— Ugyan miért ne? Hisz Mózes lakott Egyiptomban, nagy férfi is volt s ki tudja, hátha járt erre is?

— Valószínű, hogy itt volt Mózes neve is — viszonzá a dragomán komolyan, — valamint Herodesé is; csak hogy az idő letörölte őket. De ott láthatják a sziklán Belzoni nevét, és valamivel magasabban a Gordonét. Aligha akad híres név Szudánban, amelyre rá nem akadhatnának, ha keresik. Most pedig, ha úgy tetszik, bucsúzzunk el szamarainktól és menjünk föl a gyalogösvényen. A csúcsról meglátjuk a sivatagot és a vizesést.

Pár perczig tartott, míg fölérték a félkör alaku, lapos sziklatetőre. Alattuk jobbra, a sziklafal függőlegesen esett alá, vagy 150 lábnyira s alját tajtékozva mosta a tomboló folyam. A víz zuhogása és a halk mőraj, melylyel a habok megtörtek a kiálló szirteken, betöltötte a forró, mozdulatlan levegőt. Messze, éjszagnak is, délnek is, láthatták a negyed mértföldnyi széles Nilus kanyargó folyását, amint zúgva, örvénylő, tajtékozó habokkal szaladt a fekete sziklás pusztaság terület el, de bármerre néztek, sehol embernek, vagy emberi lakásnak nyomát nem látták.

— Jobbra — kezdte magyarázatait a dragomán s kelet felé mutatott, — láthatják a katonai utat, mely Wady Halfából Sarrasba vezet. Saras délnek fekszik, a mögött a fekete domb mögött. Az a két kékes hegység, amelyet arra távol látnak, már Dongolában van, több, mint száz mérföldnyire Sarrastól. Emitt látják a vasutat, mely 40 mértföld hosszú; a dervisek gyakran föltépték a sineket, melyekből lándzsákat és dárdákat kovácsoltak. Különben nagyra becsülik a táviró drótjait is. Most sziveskedjenek megfordulni, majd elmondom azt is, mit láthatnak a másik oldalon.

Amit láttak, az olyan volt, hogy soha többé ki nem törülhették az emlékezetükből. Ez a ropant kiterjedésű, vad, kopár sivatag jobb helyen volna valamelyik kihült, kiégett bolygón, mint az étellel teljes, termékeny földön. Bármerre néztek, sehol vége-hossza nem volt a borzalmas pusztának. Elül a homok aranysárga volt s káprázatosan ragyogott a nap sugaraiban. A hat szudáni katona szétszórt lánczban állt ott, mozdulatlanul

támaszkodva puskájára s árnyékuk is ép oly fekete és mozdulatlan volt, amint ők maguk. Az aranszinű sík mögött alacsony, feketés halmok emelkedtek, melyeknek völgyeibe szintén benyomult a sárga homok. Majd ismét magasabb és egyre magasabb domborok tűntek föl a szemhatáron s bár legmagasabbjuk sem igen ütötte meg a száz lábat, vad, fűrészhez hasonló gerinczükkel mégis zordonná, kietlenné tették a vidéket.

— Ez a lybiai sivatag, — mondta a dragomán, büszke taglejtéssel. — A legnagyobb sivatag a világon. Ha most elindulnánk innen s nem térve ki sem északra, sem délre, egyenesen nyugatnak tartanánk, nem látnánk házat, és emberi lakást, míg csak Amerikába nem ér-nénk. Nos, miss Adams, nem fogja el önt a honvágy?

Az amerikai vén leány nem felelt, mert figyelmét Sadie vonta el, aki megragadta nagy-nénje karját s másik kezével a sivatagra mutatott

— Ah, hát nem festői ez a kép! — kiáltott föl, neki pirulva gyönyörűségében. — Nézze csak, mr Stephens! Még csak ez az egy hiányzott, hogy teljes legyen ez a fölséges kép. Nézze hát azokat az arabokat, a kik tevéjük hátán, most bukkannak elő, amott a dombok közül!

Mindnyájan arra tekintettek, ahol a vörösbőrös arabok hosszú karavánja lassan rajzott kifelé a hegyszorosból, s egyszerre oly csönd lett, hogy még a legyek zümmögése is bántóan hangosnak tetszett. Cochrane ezredes ép rá akart gyujtani: egyik kezében tartotta a cigarettáját, a másikban a gyujtót; de nem gyujtott rá, sem az

égő gyújtót el nem dobta, míg csak a láng az ujjait nem nyalta. Belmont füttyentett. A dragomán félig eltátotta száját és lélektelenül bámult az arabokra, s az ajkai elfehéredtek. A többiek megdöbbenve néztek össze, mintha éreznék, hogy baj van. A csöndet az ezredes törte meg.

— Szavamra, Belmont, — kiáltott föl, — azt hiszem, megértük a százegyedik eshetőséget!

IV.

— Miféle dolog ez, Mansoor? — kiáltott föl Belmont nyersen. — Micsoda nép ez? S miért bámul úgy rájuk, mintha elment volna az esze?

A dragomán iparkodott megemberelni magát s megnedvesítette száraz ajkait, mielőtt felelt:

— Nem tudom, hogy kicsodák, — mondta remegő hangon.

— Hogy kicsodák? szólt most a francia; jól láthatják, hogy kicsodák! Hát fegyveres emberek, tevéken, — olyan beduinok, aminőket a kormány tart zsoldjában a határszéleken.

— Biz Isten, igaza lehet! — mondta Belmont s kérdőleg nézett az ezredesre. — Miért ne lehetnének e ficzkók barátaink?

— A folyónak ezen a felén nincsenek barátaink, — felelte az ezredes kurtán. — Ebben föltétlenül bizonyos vagyok. Ne is szépítsük a dolgot. Szemébe kell néznünk a legrosszabnak is.

A kis társaság mozdulatlanul bámult le a sivatagra, mintha megkövült volna. Az ijedtség megbénította őket s úgy néztek a tevés arabokra, mint valami bizonytalan álomképre. A hegyszakadék, ahonnan a karaván kibukkant, egy méröldnyire lehetett, ugyan annak az útnak a mentén,

ahonnan ők is jöttek. A menekvés útja tehát el volt vágva. A nagy porból, amit fölverték s a karaván hosszúságából következőleg, az arabok sokan lehettek: hetven tevének jókora hely kell, hogy mozoghasson. Most a homokos síkságra értek s ott szemben fordulva a kis társasággal, sorakoztak, majd éles kürtszó harsant föl, mire az egész csapat ügetve elindult. A tarka alakok ideoda himbálóztak a tevék hátán s a homok magas felhőkben szállt föl a tevék lábai alatt. Ekkor a hat szudáni katona is sorakozott s gyakorlott harczosok módjára meglapult a domb aljában a sziklák mögött. Martini-puskájuk záványa egyszerre csattant, amint, káplárjuk parancsára, sietve töltöttek.

A kirándulók most hirtelen fölocsudtak kábultságukból, s görcsösen, tehetetlenül kapkodtak fűhöz-fához. Őrülden, ész nélkül szaladoztak ide s tova a sziklacsúcson, mint az udvarban megriasztott baromfiak. Nem bírták megérteni, hogy nincs menekvés számukra. Ujra, meg újra oda rohantak a sziklafalhoz, mely a folyó felül szegélyezte a csúcsot, de mindannyiszor visszarettentek: ezen a függőleges falon nem mászhattak le. A két nő ott szorongott a dragomán mellett, mintha ez lett volna felelős az életükért. Stephens ott állt miss Sadie mellett és szintén gépiesen biztatta: — «Ne féljen, miss Sadie; csak ne féljen, az Istenért!» — de azért az ő lábai is reszkettek. Fardet izgatottan toporzékolt, és dühös pillantásokkal mérte végig társait, mintha ők csaltak volna kelepczébe. A kövér tiszteletes hülyén bámult a tevés arabokra s még az esernyőjét is elfelejtette becsukni, míg Cecil Brown kis bajuszát pödörgette, s bár

oly fehér volt, mint a frissen mosott rongy, mégis megvetően nézte a közelgő karavánt. Az ezredes Belmont és Headingly voltak a leghidegvérüebbek az egész társaságban.

— Legjobb, ha együtt maradunk, — mondta az ezredes. — Menekülni úgy sem menekülhetünk, maradjunk legalább együtt.

— Most megálltak, — szólt Belmont.

— Minket vizsgálnak. Jól tudják, hogy nem menekülhetünk meg s ezért nem is sietnek. Fogalmam sincs róla, hogy mit tegyünk.

— Rejtsük el a nőket, — tolmácsolta Headingly. — Nem tudhatják, hányan vagyunk itt. Ha minket el is fognak, a nők előjöhetnek rejtekükből és visszamehetnek a gőzöshöz.

— Nagyszerű gondolat! — kiáltott föl az ezredes. — Erre, kérem, miss Adams. Mansoor, vezesse csak ide a hölgyeket. Nincsen veszteni való időnk egy percz sem.

A szikla-kupola hátsó oldalát az arabok nem láthatták. A férfiak lázas sietséggel hordtak össze egy nagy kőrakást, mely egészen a sziklafal mellett állt s csak annyi hézagot hagyott, hogy a két amerikai hölgy szoronkodva megfértek benne. Mivel a kődarabok ép oly színűek voltak, mint a szikla, nagyon éles szemnek kellett lennie, amelyik észrevehette, hogy a kőrakás mögött rejtekhely van.

Miután a hölgyeket befalazták, a férfiak megkönnyebbülten tértek vissza előbbi helyükre, hogy lássák, mi történik. A szudáni katonák ép akkor lövöldöztek az arabokra, de egyes lövéseik durranása csakhamar elveszett annak a rendetlen sortűznek a ropogásába, melylyel az arabok a

sikről feleltek. A levegőben köröskörül golyók füttyöltek s a turisták mind meghúzódtak a sziklák mögött, kivéve a francziát, aki még egyre tombolt s közben öklével verte a szalmakalapját. Belmont és Cochrane óvatosan lekúsztak oda, ahol a szudáni katonák a sziklák mögé hasalva, lassan, de állandóan tüzeltek az ellenségre.

A dervisek körülbelül ötszáz yardnyira lehettek előttük s mozdulataik lomhaságán látszott, hogy nagyon jól tudják, hogy a turisták nem menekülhetnek. Előbb azt akarták tudni, hányan vannak s csak aztán akartak rájuk rohanni. Legtöbbjük a tevéje hátaról lődözött, de néhányan le is szálltak s a homokba térdelve tüzeltek. Hol egyenkint és szórványosan, hol egyszerre, ropogó sortüzzel lőttek s a golyók pattogva lapultak szét a sziklákon.

— Ne álljon a golyóik elé, — szólta Belmont s visszarántotta az ezredest egy kiálló szikla mögé, amely mögött három szudáni katona feküdt.

— A golyó még a legjobb, amit remélhetünk — mondta Cochrane az ajkait marva. — Mily őrült bolond voltam, Belmont, hogy nem tiltakoztam a kirándulás ellen! Én megérdemlem a legszörnyűbb sorsot is, de sajnálom ezeket a boldogtalánokat, akik nem is sejtették a veszélyt.

— E szerint hát nincs menekvés?

— Nincsen! Nincsen!

— Hát ha a halfai katonaság kivonul erre a lövöldözésre.

— Nem hallatszik odáig. A gőzös jó hat mértföldnyire van ide; s onnan Halfáig még öt mértföld.

— De ha nem térünk vissza, a hajó föllármázza a katonaságot.

— Hol leszünk mi már akkor!

— Szegény Nóra! Szegény kis Nórám! — sóhajtott Belmont a feleségére gondolva. — Mit gondol, ezredes, mit tesznek velünk ezek a haramiák? — kérdezte rövid szünet után.

— Lemészárolnak vagy elvisznek Khartumba rabszolgának. Más választásunk aligha lesz. Ez az egy azonban már túl van minden baján.

Az egyik szudáni katona mellettük hirtelen leült s fejét a térdeire hajtotta, mintha aludnék. Oly természetes volt ez a mozdulata, hogy szinte hihetetlennek látszott, hogy keresztül lőtték a koponyáját. Még csak nem is nyögött. Társai oda hajoltak hozzá egy perczre, de mindjárt aztán vállat vontak, s ismét szembe fordultak az arabokkal. Belmont fölvette az elesett puskáját és töltéseit.

— Már csak három töltése van, Cochrane, — mondta, mutatva a kis réz-patronokat. — Nagyon hamar kezdtek lövöldözni. Meg kellett volna várniok a rohamot.

— Ön hires lövő, Belmont! — kiáltott föl az ezredes. — Le tudná-e löni a vezérüket.

— Melyik az?

— Ha jól gyanitom, az, aki a jobb szárnyon áll, azaz a fehér tevén ül. Most éppen a tenyere alól ide néz ránk.

Belmont megtöltötte a puskát és célba vette az arabot.

— Ez a kápráztató világosság zavar, — mondta. — Nem tudom fölbecsülni a távolságot. Próbáljuk meg ötszáz lépésre.

Beigazitotta a fegyvert és lőtt. De a fehér tevés arab meg sem mozdult.

— Láta, hová csapott le a golyó?

— Nem láttam semmit. Azt hiszem, nagyon magasra löttem.

— Próbálja meg még egyszer.

Belmont még gondosabban célzott, de a lövésnek most sem volt láttatja. A harmadik golyó már közelebb járhatott a célhoz, mert a főnök néhány lépéssel odébb ment, mintha türelmetlenkednék. Belmont dühös kiáltással dobta el a puskát.

— Átkozott fény! — csikorgatta a fogait, és arca lángvörös lett szégyenletében. — Három töltést pazaroltam el hiába! Bisleyben előszörre lelöttem volna a turbánját, de itt a homok csillogása elkápráztatta a szememet. Mi baja a francziának?

Fardet tombolt a sziklatetőn s úgy ugrált ide-oda mintha darazsak csipdesnék. — *«S'cré nom! S'cré nom!»* — káromkodott dühösen s csikorgatta fehér fogait fekete bajusza alatt. Jobb kezét erősen rázta s e közben vér fröcsögött ujjairól. Golyó érte a csuklóját. Headingly előugrott a szikla mögül, a hová rejtőzött, hogy visszarántsa az eszeveszett francziát, de alig lépett ki, egy golyó lágyékban találta úgy, hogy menten összerogyott. Még egyszer föltápászkodott, de rögtön ismét le roskadt s még csak annyit tudott mondani: — *«Végem van»*. — Mire az ezredes oda ért, már hanyatt feküdt s halálsápadt arca már szederjesedni kezdett. Egy évvel ezelőtt, mikor Cambridge platanfái alatt sétálgatott, bármily más örült jóslatot

elhitt volna, csak azt nem, hogy egy fanatikus dervis golyója öli meg a libiai sivatagon.

E közben a szudáni katonák abba hagyták a tüzelést, mert ellőtték utolsó töltésüket is. El-esett még egy másik társuk is, a harmadik pedig a káplár, sebet kapott a czombjába. Leült szegény a kőre és gondterhes arczczal nézte a lábát, akár-csak valami vén asszony az eltört csuprot. A többi három szótlanul feltűzte szuronyát a puskára s meglátszott elszánt arczukon, hogy drágán fogják eladni az életüket.

— Már jönnek! — kiáltotta Belmont, lenézve a sikra.

— Hát csak jőjjenek! — felelte az ezredes, zsebre dugva a kezét.

Majd kirántotta az egyik öklét s a dühtől rekedten ordította:

— Oh, a nyomorultak! Átkozott gazemberek

A szegény számárhajtó gyerekek sorsa bőszítette így föl a különben nyugodt, hidegvérű katonát. A boldogtalanok eddig reszketve lapultak meg a domb alján heverő sziklák közt, de most, látva, hogy a dervisek rohamra készülődnek, s érezve, hogy először is őket támadják meg, fölgráltak szamaraikra, s félelmükben vadul sikoltozva neki vágtak a sikságnak. Nyolcz-tíz tevés dervis nyomban utánuk eredt és vad kegyetlenséggel szúrta, aprította, vágta a szerencsétleneket. Az egyik kis fiu futós szamarán már jó elől vágatott, de a hosszú lábú teve őt is utólérte, s a rajt ülő dervis a gyermek előre görbült hátába dőfte lándzsáját. Az apró, fehér ruhás hullák úgy heverték szeretségét a homokban, mint az elhullott juh-nyáj.

De a sziklán lévőeknek nem sok idejük volt a számaras fiúk kegyetlen sorsával törődniük. Még az ezredes is mindjárt elfelejtkezett róluk. A tevés dervisek odaértek a domb aljához, az állatok szép sorjában letérdeltek, az arabok leszálltak róluk és vad orditással megrohanták a sziklát. Ötvenen is kapaszkodtak fölfelé a sziklás uton; a három katonával egy szempillantás alatt végeztek: egyet megöltek, kettőt letiportak, s így jutottak föl a sziklatetőre, ahol egy pillanatra váratlan ellentállás tartóztatta föl őket.

Az utasok, mind egymás mellett szorongva, várták az arabokat. Az ezredes zsebredugta kezét és füttyörészni igyekezett. Belmont keresztbe fonta karjait s mogorván támaszkodott egy sziklához. Őt jobban bántotta a három elhibázott lövés, mint a maga sorsa! Brown Cecil idegösen tépdeste bajuszát, míg Fardet megsebesült kezén jajgatott. Stephens kétségbeesésében lassan csóválta a fejét; Headingly már meghidegülve hevert a köveken, arcczal fölfelé, a dragomán pedig egy kövön ült s idegesen játszott botjával. A kövér birminghami pap még mindig elfeledte esernyőjét lecsukni és bambán, szinte lélektelenül bámult maga elé.

Most azonban, mikor a dervisek reájuk rohantak, a kövér mr Stuart egyszerre fölébredt hülye kábultságából. Lehet, hogy az örületes félelem adott neki erőt, mert hirtelen vad kiáltással fölkapott egy botot s a fenevad féktelen dühével csapott szét a támadók között. Ütötte, verte, rugta, döfte a meghökkenet, szitkozódó arabokat, a kik álmélkodva hátráltak pár lépést; de ekkor, az egyik szikla mögül, fényes lándzsa villant elő s a tiszteletes térdre rosztyck a dervisek raja pedig

keresztül özönlött testén a többi turistákra, a kik az ellenállást meg sem kísérelték. A szörnyű handsárok megvillantak a levegőben, durva kezek fojtogatták a szerencsétleneket és rugdalva, lökdösve, rángatva levonszolták őket oda, a hol tevéiket hagyták. A francia egyre rázta sértetlen öklét a magasban és kiabált: — «*Vive le Katifa! Vive le Mahdi!*» — míg csak valamelyik dervis jól oldalba nem vágta a puskatusával; ettől aztán elcsöndesült.

Az Abuszir-sziclánál ott állt a XIX. századbeli európaiak kis csoportja a vad, VII. századbeli kegyetlen horda közepén; mert a dervisek, kivéven puskájukat, miben sem különböztek a sivatag ama fanatikus martalóczeitól, a kik első ízben indultak ki Arábiából a félhold zászlajával. A Kelet nem változik s a mai dervisek is ép oly bátrak, kegyetlenek és fanatikusok, mint elődeik voltak. Puskáikra, lándzsáikra támaszkodva körülfogták és kárörvendő szemekkel nézték foglyaikat. Valami egyenruha-félét viseltek: vörös turbánt s ép oly színű kendőt a nyakukon, úgy, hogy vad, sötét arcuk vörös keretből meredt az európaiakra; hosszú fehér burnuszukat barna koczkák tarkították s a lábajokon sárga, cserzetlen bőr-sarut hordtak. Mindnek volt puskája s az egyiknek kis kürt lógott a nyakában. Részben szerecsenek voltak szálas, tagbaszakadt férfiak, igazi herculesek, de voltak köztük baggara-arabok is, zömök, izmos emberek, kiknek apró villogó szemeik és keskeny ajkuk vad kegyetlenséget árultak el. Baggara volt a vezérük is, de jóval szálasabb a többinél; sűrű, fekete szakáll a mellét verte s hideg tekintetű szeme, mint az üveg villogott elő vastag szemöldökei alól. Most

gondolatokba mélyedve fürkészően vizsgálta foglyai arczát.

Lehozták mr Stuartot is, a kinek arcza még most is tüzelt a düh kitörésétől; kalapját elvesztette s a nadrágja végig volt hasitva a czombján. A két, még élő szudáni katona vérrel befecskenedezve, komoran állt a szerencsétlen turisták mellett.

A főnök pár perczig némán simogatta fekete szakállát, mialatt szemei ide-oda jártak a foglyok földult arczain; majd harsány, parancsoló hangon kiáltott valamit, mire Mansoor, a dragomán, csaknem hason csúszva közeledett hozzá. A vezető mindig komikus alak volt bő kaftánjában s rajta felöltővel, de most, a vakító déli napfényben s e kegyetlen arczok közt, vérfagyasztóan borzalmasnak látszott. Egyre hajlongott, bukdácsolt, szalemalekezett, míg a főnök durván rárivalt, mire aztán hirtelen arczra borult és homlokával, meg kezeivel a földet verte.

— Mi ez, Cochrane? — kérdezte Belmont. — Miért űz magából a dragomán ily bolondot?

— Amennyit értek belőle, — felelte az ezredes, — az, hogy végünk van.

— De hisz ez lehetetlen! — kiáltott föl a francia hevesen. — Miért bántanának ezek az emberek? Én sohasem ártottam nekik. Sőt ellenkezőleg, mindig barátjuk voltam. Csak beszélni tudnék velük, hogy megérthetnének. Hé, dragomán! . . . Mansoor! . . .

A francia izgatottságát észrevette a főnök is, a ki most ráfüggesztette baljóslatú szemeit. Megint kérdezett valamit, a mire Mansoor térden állva felelt neki.

— Mondja meg nekí, dragomán, hogy én

francia vagyok. Mondja meg neki, hogy barátja vagyok a khalifának. Mondja meg azt is, hogy az én nemzetem sohasem czivódott vele, s az ő ellenségei a mieink is.

— A vezér azt kérdi, hogy mi az ön vallása, — szólt Mansoor. — Azt is mondja, hogy a khalifa nem szorul a hitetlenek barátságára.

— Mondja meg neki, hogy Franciaországban minden vallást egyformán jónak tartanak.

— A főnök azt feleli, hogy csak káromkodó hitetlen eb mondhat olyat, hogy egyik vallás ép oly jó, mint a másik. Azt is mondja, hogy ha ön igazan barátja a khalifának, akkor fölesküszik a kójánra és menten igazhivő lesz. Ha ezt megteszi, ő is igéri, hogy élve küldi el önt Khartumba.

— S ha nem teszem?

— Önt is az a sor éri, a mi a többit.

— Akkor köszöntse nevemben a főnök urat, és mondja meg neki, hogy a francziákat nem lehet erőszakkal kényszeríteni a vallásuk megtagadására.

A főnök néhány szót mondott s aztán tanácskozni kezdett azzal a kis zömök arabbal, a ki mellette állt.

— A főnök azt izeni önnek, Fardet ur, — szólt a dragomán, — hogy ha csak meg is mukkan, menten fölaprittatja és a kutyák elé dobhatja önt. Ne ingerelje őt, uram, mert éppen most tanácskozik arról, hogy mi történjék velünk.

— Mi a neve? — kérdezte az ezredes.

— Ali Kad Ibrahim : ugyanaz, a ki tavaly kifosztott egy nubiai falut s valamennyi lakóját kardélre hányatta.

— Hallottam a hírét, mondta az ezredes. —

Azt mondják, ő a kalifa egyik legbátrabb és legfanatikusabb vezére. Hála Istennek, hogy az aszszonyokat jól elrejtettük.

A két arab komoly, tartózkodó modorban beszélgetett, a mi a heves vérű déli fajoknál oly szokatlan. Most mind a ketten a dragománhoz fordultak, a ki előttük térdelt a homokban. Egymás után kikérdezték a foglyok felől, hol az egyikre, hol a másikra mutatva s aztán ismét tanakodtak: végre mondtak valamit Mansoornak s megvető taglejtéssel mutatták, hogy közölheti a többiekkel is.

— Hála Istennek, uraim, — mondta Mansoor, letörülve a homokot, a mely oda ragadt verejtéksző homlokára: — egyelőre, azt hiszem, mentve vagyunk. Ali Kad Ibrahim azt mondja, hogy ámbár a hitetlen kutyanak mi egyéb sem járna a Próféta igaz hívő fiától, mint a kardélre hányás, mégis az omdurmani *beit-el-mal-nak* esetleg mégis több hasznot hajthat az arany, a mit önökért váltságdíjul kaphat. Ameddig ez a váltságdíj megjön, addig önök dolgozhatnak, mint a khalifa rabszolgái, ha ugyan ő halálra nem ítéli önöket. Fölülhetnek a tartalék-tevékre és velük fognak menni.

A baggara megvárta, míg a dragomán elvégezte mondókáját. Aztán pár szót szólt, mire egy szerecsen lépett elő, hosszú, fénytelen pallos a kezében. A dragomán kezdett visitani, mint a házi nyúl, ha menyétet lát s megint leborult a homokba.

— Mi ez megint, Cochrane? — kérdezte Cecil Brown; mert az ezredes keleten is katonászkodván, egyedül értett néhány szót az arabok nyelvén.

— Amennyire értem, a főnök azt mondta, hogy a dragománra semmi szükség sincs, mivel

senki sem fizet érte váltságdíjat, rabszolgának meg nagyon kövér.

— Szegény ördög! — kiáltott föl Brown. — Nézze, Cochrane, mondja meg annak a hóhérnak, hogy ne bántsa a dragománt. Nem türhetjük, hogy a szemünk láttára lemészárolják. Mondja, hogy megfizetünk érte is. Én magam kezeskedem róla, ha nem kívánnak lehetetlen összeget.

— Én is hozzájárulok, amennyire a vagyonomból telik! — kiáltott föl Belmont.

— Kötelezvényt irunk alá, — mondta az ügyvéd. — Kár, hogy nincs itt a czeruzám és papírosom; mindjárt megfogalmaznám s akkor a főnöknek sem lehetne kifogása az irás törvényes ereje ellen.

— De az ezredes arab nyelvtudománya nem volt elégséges erre, Mansoor eszét pedig jobban elvette a rémület, semhogy megértette volna, mit akarnak a turisták. A szerencsen kérdően nézett a főnökre s ennek intésére fölemelte két kézre fogott nehéz pallosát . . . A dragomán azonban ordított valamit s a sujtó fegyver megállt szörnyű utjában, a főnök és társa pedig újabb érdeklődéssel fordultak a porban fetregő nyomorult felé. A többiek is a vonagló, jajgató dragomán körül csoportosulak.

Sem az ezredes, sem a többiek nem értették ezt a váratlan fordulatot, de Stephens agyán valami szörnyű irtózatossá gyanu villant át.

— Oh, a nyomorult! — hörögte elfulladva. — Fogd be a szádat, gazember! Hallgass, alávaló! Inkább halj meg! . . . százszor inkább halj meg, te haramia!

De már későn volt. Most már mindnyájan

megértették, mily aljas árulással akarta a nyomorult életét megmenteni. Fölfedezte a két amerikai nő rejtekhelyét. Látták, hogy a főnök bűnszke arcán mély megvetés tükröződik, de azért intett a dragománnak, hogy beszéljen. Ez hadarni kezdett és a sziklatetőre mutatott. Ekkor a bagara szavára egy tuczat dervis fölrohant oda s mindjárt aztán éles sikoltás, — a meglepetés és rémület irtózatossikoltása hallatszott a sziklatető tulsó feléről. Nemsokára ismét megjelentek a dervisek s magukkal hozták az asszonyokat is. Sadie, a fiatal, erős amerikai leány, lépést tartott a futó arabokkal s egyuttal támogatta, szinte vitte nagynénjét is, akit a vadak durván rángattak és vonszoltak, mert járni is alig birt. A szegény aggszűz, amint el-elbukva tántorgott a vad pribékek közt, sovány tagjaival és nyitott szájával olyan volt, mint a csirke, melyet a ketreczéből kirángattak.

A főnök sötét szeme közömbösen siklott le miss Adams sovány alakjáról, de tüzes hévvel lángolt föl, amint a fiatal leányra tévedt. Aztán hirtelen parancsot adott s ekkor a foglyokat oda lökdösték a tartalék-tevékhez, amelyekre föl kellett ülniök. A zsebjeiket már előbb kiforgatták s ami bennük volt, egy abrakos tarisznyába üritették, amelynek a száját Ali Kad Ibrahim sajátkezüleg kötötte be.

— Hallja, Cochrane, — suttozta Belmont, dühösen mérve végig a nyomorult Mansoort; — a hátulsó zsebemben nem találták meg a kis revolveremet. Lelőjjem ezt az átkozott dragománt, amiért elárulta az asszonyokat?

Az ezredes a fejét rázta.

— Jobb, ha megtartja a revolvert, — mon-

dotta szomoruan. — Az asszonyok talán még hasznát vehetik . . . , maguknak.

V.

A barna és fehér tevék hosszú sorban térdeltek a homokban és szinte taktusra kérődztek, elégületen himbálva ide-oda arányos, csinos fejüket. Egy-kettő valóban szép állat volt: telivér arabs ügető, karcsú lábú és finom, hajlott nyakú állat; de volt köztük néhány otromba, esetlen, durva szőrű teve is, tele fekete forradásokkal, amik lőtt sebek nyomai voltak. Ezek vitték a *durrát* (az eleséget) és a vitzömlőket, de a dervisek pár perc alatt más tevékre osztották szét a terheket, hogy helyet csináljanak a foglyoknak. Ezek közül egyet sem kötöztek meg, csak mr Stuartot, mert az arabok, megtudván, hogy pap, őt tartották legveszedelmesebbnek foglyaik közt; ők ugyanis már megszokták a vallást az erőszakkal azonosítani s ezért találták természetesnek a tiszteletes előbbeni kitorését is. Két kezét tehát összekötötték egy teve-kötőfékkel, míg a többiek, a két szudáni katonára is, szabadon ülhetek föl tevéikre, melyeknek lassúsága és rokkantsága miatt úgy sem szökhettek volna meg. Aztán az arabok rémséges kiabálással és szitkozódással talpra állították a tevéket s a hosszú karaván, hátat fordítván a folyónak, neki vágott az izzó, ibolyaszínű sivatagnak, mely borzalmasan szép volt rémes vadságában s arany-sárga homokjával és fekete szikla-foltjaival óriási tigrisbőrhöz hasonlított.

Cochrane ezredes kivételével a foglyok egyike sem ült ez előtt tevéen. Ha letekintettek, a föld

ijesztő mélységben látszott, s a sajátságos himbáló mozgás az ingó nyeregben beteggé tette őket. De testi szenvedésüket elfeledték szörnyü lelki rázkódtatásukban. Mily örvény tángolt előbbeni és mostani életük közt! S mily rövid idő választotta el ezt a kettőt! Alig egy órája még a sziklatetőn nevetgéltek, beszélgettek vagy panaszkodtak a hősről, türelmetlenkedtek a legyek miatt . . . Emberségre, józanságra nem számíthattak; csak a vad erőszak volt sorsuk intézője. És gőzösük, kényelmes kis gőzösük ott várt rájuk a második szikla mögött, — ott várt rájuk kedves kis szalonjával, fehér abroszos asztalával, a jó ebédrel, a legújabb londoni ujságokkal, a hazulról érkezett levelekkel. Még a legkevésbé élénk képzelődésű is látni vélte a fehér födélzetén Mrs Schlesingert a szalmakalapjában és Mrs Belmontot, amint kényelmesen hátradőlve olvasgat hintaszékében. Oly közel voltak hozzá, hogy csaknem látták a hajót, hazájuknak ezt a vizen ringó parányi részét, melytől minden lépés távolabb vitte őket. Mily gyönyörű volt az még reggel is! kissé mindennapi talán, de nyugodalmas és boldog . . . Mig most!

Az ezredes már a dervisek öltözetéről látta, hogy nem közönséges haramiák, hanem a khalifa seregének rendes katonasága. Most pedig, amint átvágtak a sivatagon, azt is bebizonyították, hogy értik a mesterségüket. Egy mértföldre előttük, és jobbra is, balra is, elő-örsök mentek, akik arra vigyáztak, hogy biztos-e az út. A karaván élén maga Ali Kad Ibrahim lovagolt, míg köpczös hadnagya bezárta a menetet. A főcsapat néhány száz yardnyi területen haladt, közre-fogva az európaiak kicsiny, leverte csoportját. Még csak el sem vá-

lasztották őket, annyira nem félték attól, hogy megszökhetnek, s így mr Stephensnek nemsokára sikerült tevéjét a két amerikai nő közé terelni.

— Ne csüggedjen el miss Adams, — könyörgött. — Igaz, hogy ezen a gyalázatos állapoton most nem segíthetünk, de kétségtelen, hogy illetékes helyen gondoskodni fognak a kiszabadításunkról. Meg vagyok győződve, hogy e rövid ideig tartó kellemetlenségen kívül egyéb bajunk nem lesz. Ha az a nyomorult Mansoor nincs velünk, önök nem is lennének itt.

Ijesztő volt látni, mennyire megváltozott a kis bosztoni vén leány: egy óra alatt egész öreg asszony lett belőle. Az orcája beesett és szemei révedezve forogtak mély, sötét üregekben. Ijedt pillantásai folyton Sadien jártak. Nem magára gondolt, nem magáért aggódott: valamint nem magukért aggódtak a többiek sem, hanem mindegyik a társáért; e világias gondolkodásu, önző emberek, amint reménytelen sorsuk elébe mentek, mind megfélemedtek önmagukról s mindegyik a másikért aggódott. Sadie a nagynénjét, a nagynénje viszont Sadiet, a férfiak az asszonyokat sajnálták, Belmont a feleségére gondolt, de hirtelen más is az eszébe jutott és oda ösztökélte a tevéjét egész közel miss Adamshoz.

— Valamit akarok önnek adni — szólt halkán. — Lehet, hogy nemsokára elválasztanak bennünket s azért jobb, ha már előre elkészülünk mindenre.

— Elválasztanak! — jajgatott miss Adams.

— Ne beszéljen hangosan, mert az az átkozott Mansoor ismét elárulhat bennünket. Reménylen, nem teszik meg, de az is meglehet, hogy el-

választanak. El kell készülnünk a legrosszabbra is. Például úgy határozhatnak, hogy minket, férfiakat megölnek, de önöket életben hagyják.

Miss Adams összeborzadt.

— Mit tegyek? — sopánkodott. — Az isten szerelmére, Belmont, mondja meg, mit tegyek! Én már öreg vagyok és magammal nem törődöm. De Sadie . . . megőrülök, ha rágondolok. Az anyja várja őt otthon és én . . .!

Kétségbeesésében nyögve tördelte sovány kezeit.

— Nyujtsa ki kezét a köpönyegje alatt, — súgta Belmont még közelebb faroltatva hozzá a tevéjét — de vigyázzon, el ne ejtse. Itt van. Most rejtse el a zsebében; ez olyan kulcs, amely minden zárt fölnyit.

Miss Adams megismerte fogásáról a revolvert és megdöbbenve bámult Belmontra. Aztán összezorította az ajkait és rosszalóan csóválta a fejét. De még sem szólt semmit, hanem eltette a revolvert és némán, meggörnyedve nézett a semmibe.

Ez alatt mr Stephens, meggyőződése ellenére, hiú reményekkel igyekezett vigasztalni Sadiet.

— A legrosszabb esetben is, — mondta, — csak a váltságdíjon fordul meg minden. Aztán még nagyon közel vagyunk Egyiptomhoz és nagyon távol a dervisek országától. Bizonyos, hogy erőlesen üldözni fogják őket. Csak iparkodjék megtartani a bátorságát. . . . Reméljük a legjobbat.

— Nem, én nem félek, mr Stephens, — felelte Sadie, az ügyvéd felé fordítva halálsápadt arcát, mely meghazudtolta szavait. — Mindnyájan Isten kezében vagyunk s ő bizonyára nem

bánik velünk kegyetlenül. Könnyü benne bizni, ha jól folyik a dolgunk, de most itt a nehéz megpróbáltatás. Ha Isten csakugyan odafönt van, a kék égbolton túl . . .

Ő ott van, — vágott közbe mögöttük egy hang, a birminghami tiszteletesé, aki utólérte társait.

Megkötözött kezeivel úgy, ahogy fogta a nyereg kápáját, de azért kövér teste veszedelmesen ingott jobbra-balra a tevé minden lépésére. Átlőtt lábából csurgott a vér és a legyek egészen ellepték; a forró sivatagi nap födetlen fejére tűzött, mert esernyőjét is, kalapját is elvesztette a dulakodásban. Látszott rajta, hogy a napszúrás, vagy a láz gyötri; sápadt arczán piros foltok támadtak s kerek barna szeme szinte izzott. Utitársai mindig kissé közönségesnek és esetlennek találták. Most azonban a keserű megpróbáltatás egészen megváltoztatta. Megtisztult és átszellemült. Oly nyugodt és szilárd volt, hogy a többiek is megerősödtek, ha rá tekintettek. Beszélt az életről és a halálról, a multról és a jelenről, meg a jövő reményeiről, miglen nyomoruságuk sötét föllege itt-ott meghasadozott s átcsillant rajta a vigasztalás egy-egy aranyugara. Cecil Brown vállat vont, mert egy óra alatt nem birta megváltoztatni azt a meggyőződését, amit egy egész élet érlelt meg szívében; de a többiek, még Fardet, a franczia is, meghatva és megerősödvé hallgatták a vallás igéjét. És, mikor a pap imádkozni kezdett, mindnyájan áhitattal levették a kalapjukat. Aztán az ezredes turbánt csinált vörös selyem nyakkendőjéből, hogy mr. Stuartnak legyen mit a fejére tennie.

Most türhetetlen, irtózatos szomjuság kezdte gyötörni őket. A forró nap szinte izzóvá hevítette a finom, sárga homokot, mely a káprázatos fényvel együtt a hőséget is visszaverte, hogy a szerencsétleneknek úgy tetszett, mintha fűtött kemenczében járnának. Ajkuk kicserepesedett a forróságtól és nyelvük úgy odatapadt szájpadrólukhoz, mint valami bőrdarab. Furcsán selypítve beszéltek, mert csupán a magánhangzókat tudták erőlködés nélkül kimondani. Miss Adamsnak feje a mellére esett és nagy kalapja egészen elfödte az arcát.

— Szegény néném mindjárt elájul, ha nem kap vizet — szólta Sadie. — Oh, mr Stephens, hát nem segíthetünk rajta?

A körülöttük lovagló dervisek mind baggarák voltak, egy szerencsen kivételével. Ez otromba, himlőhelyes ficzkó volt, de arcza, az arabokéhoz képest, jó indulatúnak látszott és Stephens próbát tett vele. Meglökte a könyökével, rámutatott a szerencsen vizes-kulacsára; meg a kimerült miss Adamsra. A szerencsen hevesen megrázta a fejét, de egyúttal lopva jelentősen kacsintott a szomszédos arabokra, mintha mondaná, hogy ha azok ott nem volnának, másként cselekednék. Aztán fekete mutató ujjával a mellére bökött.

— Tippy Tilly — mondta.

— Micsoda? — kérdezte az ezredes.

— Tippy Tilly — ismételte a szerencsen, de oly halkán, mintha nem akarná, hogy a foglyokon kívül mások is hallják.

Az ezredes a fejét rázta.

— Az én arab nyelvtudományomnak ez sok — mondta. — Nem értem mit akar.

— Tippy Tilly . . . Hicks pasa — ismételte a szerescsen.

— Azt hiszem, ez a ficzkó jó barátunk akarna lenni, de nem bírom megérteni, mit beszél — mondta az ezredes Belmontnak. — Talán azt mondja, hogy a neve Tippy Tilly s ő is ott volt Hicks pasa meggyilkolásánál?

A szerescsen nagy, fehér fogai kivillantak, amint mosolygott, mikor ismételni hallotta a szavait.

— Aiva! szólt hangosabban. — Tippy Tilly . . . Bimbasi Mormer . . . Bumm!

— Biz'Isten, kitaláltam! — kiáltott föl Belmont. — Angolul akar beszélni. Tippy Tilly a neve . . . az egyiptomi tüzérségben szolgált, Mortimer bimbasi alatt . . . mikor Hicks pasát megverték, őt is elfogták s akkor dervissé lett, hogy megmentse a bőrét . . . Nos, mit gondol, ezredes?

Cochrane pár arabs szót mondott a szerescsennek, kapott is rá feleletet, de akkor két dervis közeledett hozzájuk, mire a szerescsen gyorsabb ügetésre nógatta a tevéjét és odább állott.

— Ön eltalálta, — szólt az ezredes. — Ez a ficzkó, úgy látszik, szivesebben harczolna a khediveért, mint a khalifáért. Nem is sejtem ugyan, mily módon segíthetne rajtunk, de voltam én már ennél gonoszabb csávában is, és mégis ép bőrrel szabadultam meg. Utóvégre is ezek a dervisek nincsenek biztonságban az üldöztetés elől, s még nyegvennyolcz óra múlva is utolérhetik őket.

Belmont lassan számítgatni kezdte az időt.

— Körülbelül déltájban odafönt voltunk a sziklatetőn, — mondta. — Ha két óraker nem leszünk a gőzösön, aggódni kezdenek.

— Ugy van, — bólintott az ezredes. — Akkorra rendeltük meg a villás-reggelit. Még emlékszem, hogy azt mondtam, hogy . . . Oh, Istenem! jobb, ha rá sem gondolok.

— A kapitány álmos, vén hülye, — folytatta Belmont, — de a feleségem elszántságában és gyorsaságában föltétlenül bizom. Ő azonnal föl fogja lármázni a katonaságot. Tegyük föl, hogy félháromkor elindulnak; három órára már Halfában lehetnek, mivel folyam mentén haladnak. Hogy is mondták: mennyi időbe kerül, míg a tevék hadtest fölczihelődik az utra?

— Mondjunk egy órát.

— S egy másik órát arra, míg átkelnek a folyón. E szerint hat órákor ott lehetnek az Abuszir-sziklánál, s megtalálják a halottakat. Onnantól kezdve már versenyfutás dolga az egész. Csak négy órával járnak hát előbbre, s a mi tevéink egy része nagyon fáradt. Még megmenekülhetünk, Cochrane!

— Talán egyik-másikunk. Nem hiszem, hogy a pap megérje a reggelt; és miss Adams is elpusztul. Egyikük sem való az ily roppant szenvedésekre. Aztán meg azt sem szabad felednünk, hogy ennek a népnek szokása lemészárolni a foglyait, ha látja, hogy esetleg megmenekülhetnének . . . Hallja, Belmont: ha ön megszabadul és én nem, van egy jelzalog-adósságom, amelyet szeretném, ha ön rendbehozna . . .

S közelebb huzódva egymáshoz, mélyen belemerültek a kérdéses adósság tárgyalásába.

A barátságos szerecsen, aki Tippy Tillynek nevezte magát, egy darab nedves vásznat csusztatott Stephens kezébe s miss Adams megnedve-

sithette vele száraz, fölégett ajkait. Még ez a pár csöpp víz is új erőt adott neki s most már, hogy a balsors első vihara elzúgott feje fölött, az erős, szivós yankee-természet kezdett fölülkerekedni benne.

— Ugy látszik, mr Stephens, — mondta, — hogy ez a nép nem akar bántani bennünket. Fogadni mernék, hogy az ő vallásuk is ép úgy tiltja a rosszat, mint a miénk.

Stephens némán csóválta a fejét. Ő látta, amit miss Adams nem láthatott: a szerencsétlen számárhajtók kegyetlen lemészárlását.

— Lehet, hogy Isten azért vezérelt bennünket közéjük, hogy jobb utra térítsük őket, — folytatta az aggszűz. — Lehet hogy mi vagyunk a választottak erre a jó munkára.

Ha nem aggódott volna a hugáért, talán még örült volna is a szerencsés véletlennek, hogy esetleg megtérítheti Khartumot és Omdurmánból oly csinos, jól csatornázott, rendezett várost csinál, mint Uj-Anglia bármelyik városa.

— Tudják-e, mire gondolok az egész idő alatt, — kérdezte Sadie. — Emlékeznek arra a templomra, amelyet láttunk . . . mikor is? . . . Ah, még csak ma reggel!

Mind a hárman fölkiáltottak meglepetésükben. Ugy van, még csak ma reggel voltak ott, s nekik mégis úgy tetszett, mintha valamikor nagyon régen történt volna, oly roppant nagy volt sorsuk változása, s annyi új és borzasztó agyrém gyötörte őket. Szótlatlanul lovagoltak egymás mellett, míg végre Stephens figyelmeztette Sadiet, hogy félbeszakította, amit mondani akart.

— Igen, igen . . . Tehát a templom-fal képeire gondoltam. Emlékeznek-e azokra a szerencsétlen

foglyokra, akiket a király elé hurczolnak, — mily kétségbeesetteknek látszanak a vad harcosok között? Ki hitte, — oh! ki merete volna hinni, hogy három óra mulva minket is ez a sors ér? És szegény mr Headingly . . .

Elfordította fejét és zokogott

— Nem szabad sirnod, Sadie, — szólt a nagynénje; — jusson eszedbe, amit a tiszteletes mondott, hogy mindig és mindenütt Isten kezében vagyunk. Mit gondol, mr Stephens, hová megyünk?

A Baedeker vége még mindig ott vöröslött az ügyvéd kabátja zsebében, mert a dervisek nem tartották érdemesnek, hogy elvegyék tőle. Az ügyvéd rápillantott és azt mondta:

— Mihelyt megpihenünk, azonnal utána nézek. Ismerem egy kissé ezt a vidéket, mert a minap térképet is rajzoltam róla. A folyam északról délnek folyik, mi tehát nyugat felé megyünk. Azt hiszem, félnek az üldöztetéstől, azért nem mernek közel maradni a Nilushoz. Megy erre egy karaván-ut is, emlékszem, és párhuzamosan halad a folyóval, körülbelül hetven mértföldnyire az ország belseje felé. Ha ebben az irányban maradunk holnap is, akkor oda kell érnünk. Domsorok közt halad; Assziutból indul ki, ha jól emlékszem, Egyiptom felé. Onnan pedig a dervisek országába vezet . . . így talán . . .

Hirtelen éles, dühös hang szakította félbe szavait, mely csakhamar értelmetlen, zavart szóáradatba vészett. A lázas, piros foltok egészen ellepték szegény mr Stuart arczát, kidülledő szemében vad láng lobogott s amint ide-oda dülöngött tevéje hátán, egyre félrebeszélt; bambán, dühösen

ismételte a szavakat, majd rémesen fölördített. A természet megkönyörült rajta: elvette eszméletét.

A dervisek tétován bámultak egymásra, látva ezt az örületes kitörést, mely az ő szemükben félelmetes és természetfölötti dolog volt. Egyikük előrelovagolt, jelentést tenni az emirnek. Mikor visszajött, néhány szót mondott társainak, akik közül kettő közrefogta a tiszteletest és támogatta, hogy le ne essék a tevéjéről. A barátságos szerecsen ezalatt ismét közeledett az ezredeshez és néhány szót sugott neki.

— Nemsokára megpihenünk, Belmont, — mondta az ezredes.

— Hála Istennek! Csak legalább vizet is adnának, mert így már nem sokáig bírjuk.

— Azt mondtam Tippy Tillynek, hogy ha segíthet rajtunk, ismét besoroztatjuk a bimbasi hadseregébe, ha Egyiptomba érünk. Azt hiszem, segítene is, ha volna rá módja. Nézze csak, Belmont: — nézzen hátra a folyóra!

Utjuk eddig homokos völgyeken, fekete sziklákön át vezetett, oly köves hepe-hupás talajon, amelyről hinni sem lehetne, hogy a teve járhat rajta; most azonban a vidék egyszerre hullámos, kemény talaju síksággá szélesedett ki, melyet sűrűen borított a kavics. A távoli ibolyaszínű halmokig mindenütt ilyen volt a föld, melynek kövei közül itt-ott egy-egy csomó csenevész teve-fü iparkodott előbujni. Előttük a sivár barna pusztaság és a lilaszínű dombsor: mögöttük a fekete, komor sziklák, az aransárga homok-lejtőkkel . . . és messze, messze a hátuk mögött a Nilusnak fölcillanó ezüstös szalagja, a zöld partok között. A ragyogó viz csak fokozta rettenetes szomju-

ságukat. Elvesztették családjukat, szabadságukat, mindenüket; koczán forgott utolsó javuk, az életük is, de mind evvel nem törődtek: — csak a víz, a víz volt egyetlen vágyuk és gondolatuk! Mr Stuart őrjöngve kiabált narancsért s a többiek is szinte megőrültek szerencsétlen társuk jajgatásától. Csak az erős, edzett ir nem érezte a testi szenvedést; azt a fénylő sávot nézte, amely a *Koroskót* és rajta a feleségét ringatja . . .

A nap lassan alábukott a szemhatárra s a foglyok árnyéka hosszan nyult el hátuk mögött, a folyó fele, amerre szívük vonzotta őket. A levegő kissé lehült és enyhe szellő támadt. A főnök meg a hadnagya, ernyőt csinálva kezükből, figyelmesen keresték a határkövet. Aztán a vezér tevéje megelégedett nyögéssel előbb térdre rogyott, majd a szügyére s végre egészen hasra feküdt a földön. A többi állatok egymás után sorakoztak melléje, mig valamennyien elnyújtózkodtak a hosszú sorban. Az arabok leugráltak a földre s kendőre öntve a tevék abrakját, elébük tették; mert a jó fajta teve sohasem eszik a földről.

A foglyokkal senki sem törődött: csak az emir ment oda egyszer hozzájuk s kékes-fekete szakállát simogatva, rájuk szögezte sötét, villogó szemeit. Miss Adams borzadva vette észre, hogy a baggara kegyetlen tekintete újra meg újra a Sadie arczán pihen meg. Aztán elment az emir is, de előbb megparancsolta, hogy adjanak a foglyoknak vizet. Egy szerecsen, piszkos börtömlőből, mindegyiknek vagy félpohárral adott. A víz poshadt, sáros és bűrszagu volt s mégis mily élvezettel itták! Ekkor odajött hozzájuk a dragomán, akinek az emir néhány szót mondott.

— Hölgyek és urak, — kezdte Mansoor, mint rendesen, de az ezredes lesújtó tekintete rögtön torkán akasztotta a szót.

— Mit tehettem egyebet, mikor torkomon volt a kés? — siránkozott, hűnbánóan verve a mellét.

— Ha visszakerülünk Egyiptomba, akasztófára jutsz! — mordult rá az ezredes. — De addig is . . .

— Ebben igaza van, ezredes — vágott közbe Belmont. — De saját érdekeinkben mégis csak tudnunk kell, mit mondott az emir.

— Én nem állok szóba ezzel a zsvánnyal.

— Legyünk higgadtak, ezredes; meg kell őt hallgatnunk.

Cochrane vállat vont. Balsorsa ingerlékenynyé tette; nem akart czivódni és ajkába harapott, hogy elfojtsa dühét. Aztán lassan odább sétált.

— Mit mondott az emir? — kérdezte Belmont a dragomántól.

— Ugy látszik, hogy most valamivel jobb kedve van, — felelte Mansoor. — Azt mondta, hogy többet is adna, de most neki sincs. Holnap, ha majd a Selimah-kuthoz érünk mindenki eleget íhatik.

— Azt nem mondta, meddig maradunk itt?

— Csak épen megpihenünk és mindjárt tovább megyünk. Oh, mrs Belmont . . .

— Fogja be a száját, — rivallt rá az ir és hátat fordított neki.

Aztán megint számíthatni kezdte az időt és távolságot . . . Ha minden úgy történik, ahogy remélte, a *Camel Corps* már a nyomukban van. Tudta, hogy Vady-Halfában egy század tevés katona mindig készen van az indulásra. Egyszer

ebédelt a tiszti kaszinóban s akkor a tiszték mindent elmagyaráztak, megmutogattak neki. Látta a víztartókat, az állatok mellé kikészített takarmányt, megbámulta a tökéletes fölszerelést, nem is sejtve, hogy egykor ettől fog függeni sorsa és élete... innen aligha mozdulnak egy óra előtt... ez az óra tiszta nyereség...

Egyszerre irtózatossá ordította rázza föl gondolataiból. Az ezredes dühöngő örültként dulakodott a szomszédos halmon két arabbal, akik csuklójánál fogták a karjait. Arcza biborszínű volt a dühtől és roppant erőlködéstől, amint küzködött és vonaglott, megfeszítve minden erejét, hogy kiszabaduljon.

— Átkozott gyilkosok! — ordította hörögve; majd odakiáltott az irnek: — Belmont, megölték Brown Cecilt!

A dolog így történt: — Amint Cochrane bosszusan ott hagyta a dragománt, az egyik domb aljában megpillantotta Brown Cecilt, egy csoport czivakodó, káromkodó dervis közt. A fiatal diplomata sápadt volt, de nyugodt; az arabok kikutatták zsebeit s avval gyanúsították, hogy eldugott valamit. Egy förtelmes, ezüst fülbevalós szerencsen szitkozódott legjobban, s fogait vicsorogtatva vigyorgott a fiatal diplomata nyugodt arczába. Az ezredes bámulta a fiatal ember hősiess türelmét és nyugodalma, kabátját már letépték róla s a szerencsen épen most szakította le róla az ingét, a nyakától a derekáig.

Erre a nyugodt, XIX. századbeli tökéletesen művelt ember elfelejtkezett emberi méltóságáról, megtagadta származását, szokásait, életelveit és vademberré vedlett a vaddal szemben. Arcza lángba borult, ajkai reszkettek, közömbös szeme

kerekre tágult és szikrákat szórt, a fogait úgy vicsorgatta, mint a majom . . . majd ráugrott a szerecsenre s egyszer, kétszer, háromszor az arczába csapott : nem öklével és egyenesen, hanem a tenyerével és hajlott karral, mint a hogy a leányok ütnek, — de dühösen és teljes erejéből. A szerecsen egy pillanatra meghökkenve tántorodott meg, de aztán vad ordítással előrántotta kését s a fiatal ember hadonászó karja alá dőfte. Brown mindjárt leült a földre és köhögni kezdett, — köhögött folyton, egyre hevesebben és görcsösebben ; vérvörös arcza fehér foltokat kapott, majd köhögése hörgésben fulladt el s ekkor, kezét az ajkára téve, féloldalt végigesett a földön. A szerecsén megvető morgással dugta el kését, mialatt a többiek megragadták a dühöngve oda rohanó ezredest. Hamarosan leteperték, megkötözték kezeit, visszahurczolták szerecséitén társaihoz, és oda lökték a földre, mr. Stuart mellé, aki lázas őrzőjégésében egyre félre beszélt.

Tehát már ketten meghaltak : Headingly és Brown. A foglyok révedező szemekkel vizsgálták egymás arczát, találgatva, kire kerül a sor legközelebb. Mikor ma reggel gondatlanul elindultak a *Koraskórol*, még tizen voltak : az óta kettejük meghalt, a harmadik pedig eszét vesztette !

Fardet külön vált a többiektől és térdeire könyökölve kétségbeesetten bámult a messzeségbe. Egyszerre csak Belmont látta, hogy a francia hirtelen fölkapja a fejét és figyelni kezd, mint a kutya, ha idegen léptek zaiát hallja. Aztán ökölbe szoritotta a kezét, előre nyujtotta a nyakát és lihegve nézett abba az irányba, a honnan jöttek, a sötét, keleti dombok felé. Belmont is arra nézett

és . . . úgy van! . . . mozogni látott valamit. Fegyverek csillogását vélte látni, és fehéres pontokat vett észre, amelyek mozogtak . . . A dervis őrszem e pillanatban a levegőbe lőtt s a dördülésre az arabok és szerecsenek mind nyeregbe ugrottak. A következő perczben a tevék föltápaszkodtak s a karaván megindult a közeledők felé. Néhány fegyveres dervis körülfogta a foglyokat s figyelmeztetőül, hogy csöndesen maradjanak, megtörtötte Remington-puskáját.

— Ezek tevék emberek! — kiáltott föl Cochrane, minden baját feledve; — azt hiszem, a mieink.

A zürzavarban sikerült kezét is kiszabadítania.

— Hamarább itt vannak, mint hittem! — szólt Belmont, és szemei nagyot villantak. — Két hosszú órával előbb jöttek, mint várhattuk őket. *Hurrah, monsieur Fardet!* most már se baj, ugy-e?

— *Hurrah! Hurrah! Vivent les Anglais!* Eljének az angolok! — kiabált a francia izgatottan, amint a tevék csapata kikanyarodott a sziklák közül.

— Hallgasson ide, Belmont! — kiállt föl az ezredes. — Ezek a ficzkók le fognak löni bennünket, ha látják, hogy mindennek vége. Ismerem őket: erre hát készen kell lennünk. Ön rohanjon rá arra a félszemű haramiára: én majd evvel a szálas szerecsenel végzek, ha lefoghatom a karjait. Stephens, önnek is meg kell tennie, amit tehet. És ön, Fardet, érti-e? Le kell ütnünk ezeket a gazembereket, mielőtt ránk lőhetnének. Hé, dragomán! mondja meg a két szudáni katonának is,

hogy készen legyenek . . . de, de . . . és a hangja elhalt, majd egyszer kétszer nagyot nyelt . . . Hisz ezek is arabok! — s elcsukló szava mintha nem is az övé lett volna!

A szörnyü napnak ez volt a legszörnyübb pillanata. Boldog mr Stuart! A kavicsra feküdt, hátát tevéje oldalához támasztva és jóízűen kaczagott valami fölséges ötleten, mely lázas agyán át-villant. Széles arczára ezer meg ezer ránczot szántott a vig nevetés, mialatt az asszonyok zokogtak, a férfiak pedig elfordultak, hogy visszafojtsák kicsordulni készülő könyeiket. Fardet az arczára bukott és könytelen ugató zokogásra fakadt.

A dervisek kilőtték puskáikat társaik üdvözlésére s az ujon jöttek viszonozták a köszöntést és puskáikat meg lándzsáikat rázták a levegőben. Kevesebben voltak, mint ezek, — talán csak harminczan, — de öltözetük ugyanaz volt: vörös turbán és tarka burnusz. Egyikük kis, fehér zászlót lobogtatott, melyen piros fölirat volt. De a turisták mindezt nem látták. Egy lengő, fehér ruhás alakot pillantottak meg a vad harczosok sorai közt s ennek láttára mindnyájuk szívét úgy összeszorította a balsejtelem, hogy perczekig szólni sem bírtak.

— Ki lehet az ott? — kiállt föl végre Stephens. — Nézzen oda miss Adams! Bizonyos, hogy asszony!

Ekkor, amint a két csapat összeért s a sorok megbomlottak, jól lehetett látni, hogy ki az . . .

— Fehér asszony! . . .

— A gőzöst is elfogták! . . .

De mindnyájuk kiáltását túlharsogta a Belmonté:

— Nóra, édesem! — kiáltott oda Belmont.
— Bátorság, drágám! Én is itt vagyok és nincs semmi baj!

VI.

Elfogták tehát a gőzöst és így füstbe ment a segítség utolsó reménye is, pedig mily gondosan és pontosan számítgatták a távolságot, meg az időt! Halfában csak akkor fogják észrevenni a *Koroskó* eltűnését, ha estére nem tér vissza: tehát az üldözést még most sem kezdték meg, — még most sem, mikor a Nilus már csak keskeny, zöld szalagnak látszott a távolban. Száz mértföld, vagy tán még annál is kevesebb, s ők már a dervisek országában lesznek. Mily csekély a lehetőség, hogy az egyiptomi katonaság utóléri őket! Mindnyájan kétségbeesve hallgattak, csak Belmont akart oda rohanni a feleségéhez, de övéi visszatartották.

A két tevés csapat most egyesült; az arabok komoly méltósággal köszöntötték egymást s rövid szavakban elbeszélték, ami velük történt. A szerencsének ellenben lármáztak, vigyorogtak, kiabáltak, azzal az ismert csapongó jókedvvel, melyet még a Korán komolysága sem fékezhetett. Az ujonjött csapat vezére ősz szakállú, szikár ember volt, katonás tartásán, mogorva külsején meglátszott, hogy sokat daczolhatott az élet viharaival. A dragomán, mikor meglátta, nagyott nyögött s a kezét tördelte.

— Ez Abderrahmann emir! — jajdult föl kétségbeesetten. — Most már félek, hogy nem jutok el élve Khartumba!

A többiek nem tudták, miért jajgat a dragomán, de az ezredes már hallotta az emirről, hogy kegyetlen, fanatikus szörnyeteg, aki szó szerint vette a Korán véres tanításait, s karddal irtotta a hitetleneket. mindenütt Abderrahmann most Kad Ibrahimmal tanácskozott, s az elsőnek fehér szakállá szinte összevegyült a másik kékes fekete szakállával, amint összebujtak. Aztán mind a ketten vészes tekintettel vizsgálják a szerencsétlen foglyokat, mialatt az öregebbik figyelmesen hallgatta fiatalabb társa magyarázatait.

— Ki az a fehér szakállas szép öreg úr? — kérdezte miss Adams, aki legelőször ocsúdott föl a keserű csalódásból.

— Most ez a vezér, — viszonzá Cochrane.

— Főlebbvalója a másíknak is?

— Ugy van, asszonyom, — szólt a dragomán, — most ez parancsol mindenkinek.

— Ennek örülök. Hasonlít Elder Mátyáshoz, a mi bostoni tiszteletesünkhöz. Mindenesetre szívesebben vagyok az ő foglya, mint ezé a fekete szakállú ördögé. Sadie, kedvesem, jobban vagy-e most, hogy valamivel hüvösebb lett?

— Jobban, néném; miattam ne aggódjál, Hanem hát te: jól vagy-e te is?

— Oh, én most már sokkal erősebb vagyok! Eddig rossz példát adtam neked, Sadie, mert a csapás kezdetben lesujtott a porba, s csaknem megőrültem, ha arra gondoltam, hogy mit fog mondani anyád.

— Szegény mr Stuart! — kiáltott föl Sadie, amint a láztól gyötört szegény ember egyhangú hadarását ismét meghallotta. — Menjünk oda, talán könnyíthetünk rajta.

— Engem mr Schlesinger és a kis fia sorsa aggaszt, — mondá Cochrane ezredes. — Az ön nejét látom, mr Belmont; de őket nem.

— Most erre hozzák őt! Mindjárt megtudunk mindent, Nóra, édes Nórám! Nem történt bajod?

Odarohant feleségéhez, s miközben lesegítette a tevéről, folyton csókolgatta a kezeit.

Mrs Belmont nyugodt, jóságos arczából és derült, szürke szemeiből mindnyájan vigaszt merítettek. Ez a vallásos, katolikus asszony hitében keresett és talált megnyugvást a megpróbáltatás kínos óráiban. Különben mindnyájuk Istenben bizott és hitéből merített erőt: a protestáns ezredes, a nonkonformista tiszteletes, az evangélikus amerikai asszonyok, sőt még a két, fekete szudáni pogány is avval biztatta, vigasztalta magát, hogy a legokosabb, amit tehetnek az, hogy a Gondviselésre bízzák sorsukat, életüket.

— Oh, szegény barátaim, — mondta Belmontné. — Úgy látszik, hogy önökkel rosszabbul bántak, mint én velem. Igazán, kedves John, nekem semmi bajom sincs, — még csak szomjas sem vagyok, mert az arabok szinig megtöltötték tömlőiket a Nilus vizéből s mindig adtak innom, ha kértem. De hol van mr Headingly és mr Brown? És szegény mr Stuart! . . . mily szörnyű állapotban van!

— Headingly és Brown már túl vannak minden bajon, — felelte a férje. — Nem is hiszed, Nóra, hányszor adtam hálát Istennek, hogy te nem jöttél velünk. És most mégis itt vagy.

— Ugyan hol volna a helyem, ha nem az uram oldalán? Sokkal, oh sokkal örömebb vagyok itt, mint lennék biztonságban Halfában.

— Tudnak-e valamit rólunk a városban? — kérdezte az ezredes.

— Egy csónak elmenekült. Mrs Schlesinger ült benne dajkájával, meg a fiával. Én lent voltam a szobámban, mikor az arabok megrohanták a hajót. Azoknak, akik a földélzeten voltak, volt idejük a menekülésre, mert a csónak a vizen volt. Nem tudom, hogy megsebesült-e valamelyikük, mert az arabok egy darabig lövöldöztek rájuk.

— Megmenekültek? — kiáltott föl Belmont újjongva, mert fogékony ír természete rögtön belekapaszzkodott a fölcsillanó reménybe. — Akkor jól van! A halfai őrség először is bizonyára halotta a lövöldözést, s másodszer a menekültek is föllármázták a várost. Mit gondol, Cochrane? Most már bizonyosan a nyomunkban vannak, s minden perczben megpillanthatjuk a brit tisztek fehér sipkáját.

De az ezredes már elvesztette bizalmát.

— Ha nem jönnek igen nagy erővel, akkor inkább ne is jöjjenek, — mondta. — Ezek a ficzkók mind válogatott legények, a vezéreik kitűnők, s itt, az országukban, bizonyosan hatalmasan fognak verekedni.

Hirtelen elhallgatott, majd az arabokra pillantva, fölkiáltott:

— Szavamra, ezt érdemes megnézni!

A nap izzó, vörös korongjának a fele már lebukott az ibolyaszínű dombsor mögé: ez volt az esti áhítat órája. A finomabb, civilizáltabb természet a szemhatár nagyszerű tüneménye felé fordult volna, hogy azt imádja; de a sivatag vad fiaiban nemesebb vallásosság lobog, mint a műveltebb, tűzimádó perzsákban. Hátat fordítottak a

leáldozó napnak, s Mekkának fordulva leborultak a földre. S mily buzgón imádkoztak e fanatikus muzulmánok! Arczuk átszellemült, ragyogott, szemükben a sóvárgás tüze égett, amint ide-oda hajlongtak, vagy arczra borultak térdeplő-szőnyegeiken. Aki látta ezt a vakbuzgó, teljes odaadást, nem kételkedhetett, hogy rettenetes földi hatalom rejlik azokban a megszámlálhatatlan milliókban, akiknek szívében egyetlen egy érzés lángol, a Juby-foktól Khina határáig. Ha egyetlen egy óriási vihar fölkorbácsolja ezt a tengernyi népet, ha akad köztük egy nagy vezér, egy mohamedán Napoleon: — ki tudja, nem ez a nép lesz-e a Gondviselésnek az az eszköze, amely elsöpri, megsemmisíti a rothadó, gyáva, elfajult Dél-Európát s erőteljesebb nemzedéket olt be a züllésnek indult hitvány nemzetekbe?!

Most fölálltak az arabok s mindjárt fölharsant a kürt, amiből a szerencsétlen utasok megértették, hogy az egész napi fárasztó utazás után most ismét utazni fognak egész éjjel. Belmont csalódottan sóhajtott föl, mert azt remélte hogy az üldözők utól fogják őket érni, mielőtt ezt a tábort elhagyják. De a többiek már beletörődtek sorsukba. Mindenik kapott egy-egy darab kenyeret s a hajó szakácsának legkitünőbb fogása sem izlett nekik soha oly jól, mint ez a száraz fekete kenyér, a melyre — óh fényüzések fényüzése! — még egy pohár vizet is kaptak, vizet a Nilusból. Kissé megerősödve felültek tevéikre, csak mr Stuart maradt fekvé a földön és egyre félrebeszél.

— Hé, dragomán! — kiáltotta az ezredes — mondja meg nekik, hogy mr Stuartot itt felejtik.

— Hiába mondanám, uram, — felelte Man-

soor. — Azt mondják, hogy nagyon kövér s a tevéje kidőlné alatta. Ugy is meghal, azt mondják, minek vesződnének vele?

— Itt akarják hagyni? — kiáltott föl Cochrane. — Hisz akkor éhen-szomjan pusztul el! Hol az emir? . . . Hé! — kiáltott rá a fekete szakállas vezérre, amint meglátta, oly hangon, mint a hogy a szamár-hajtó ficzkókra szokott rárivallani.

Az emir feleletre sem méltatta, csak oda szólt az egyik őrnök, a ki erre puskája agyával oldalba döfte az öreg ezredest. Cochrane levegő után kapkodva előre bukott s félig eszméletlenül, görcsösen kapaszkodott nyergébe. Az asszonyok sirni kezdtek, a férfiak pedig fogcsikorgatva átkozódtak és szorongatták öklüket, tehetetlen dühükben. Belmont a hátulsó zsebéhez kapott a pisztolyáért s csak akkor jutott eszébe, hogy már miss Adamsnak adta. Ha ott találja, menten lelövi az emirt, amiért bizonyára rögtön fölkonczolták volna mindnyájukat.

S amint most a sivatagban haladtak szomorú, kétségbeejtő helyzetükben is csodálniok kellett a természet szépségeit. Mikor a nap eltűnt, a szemhatár kékes ibolya-szinbe játszott, de most egyszerre ragyogni, világítani kezdett, gyönyörű tengerzöld színbe ment át s végre egészen elhomályosodott. Leszállt az éj és feljöttek a csillagok. Ugyanazok a csillagok, melyek tegnap is ragyogtak, midőn a *Korosko* fődélzeten gondtalanul csevegtek kényelmes karosszékben. És felbukott a hold is, ugyanaz a keskeny ezüst sarló, amelyet tegnap este láttak . . . De milyen roppant mélység tátongott tegnapi vidám, kényelmes életük és ma! balsorsuk közt!

A tevék hosszú sora kisértetek módjára nesztelenül suhant tova a sivatagban. Sehol semmi hang . . . míg egyszerre mély, vontatott ének hangzott föl mögöttük. Az egyhangú, dallamtalan ének borzalmasan törte meg az éjszaka csöndjét, melyben minden szót tisztán meg lehetett érteni:

— Esténkint fölütjük sátrunkat a pusztában . . . s egy napnyival ismét közelebb vagyunk házunkhoz . . .

A fogságból hazatérő zsidók zsoltára volt ez, melyet mr Stuart énekelt . . . Vajon az eszén volt-e, vagy még mindig lázas őrjöngésében, véletlenül választotta ezt a zsoltárt? . . . A társaság könyes szemmel tekintgetett vissza a sötét pusztába; tudták, hogy ez a vándor valóban közel van házához . . . Aztán az ének lassanként elhalt és a sivatag ismét csöndes lett, mint nyári éjszakán a temető.

— Kedves öregem, — szólt Belmont az ezredeshez mély részvétellel, — remélem, nem sérült meg.

Cochrane kiegyenesedett, bár még mindig halálsápadt volt és láthatólag nehezen lélegzett.

— Köszönöm, már nincs semmi bajom. Mutassa meg, kérem, melyik ütött meg?

— Az a gazember ott, elül . . . A tevéje Fardet mellett megy.

— Látom . . . az a kis bajúszú ficzkó . . . kissé sötét van ugyan, de azt hiszem, mégis rá fogok ismerni. Köszönöm, Belmont.

— Azt hittem, hogy betört valamelyik bordája.

— Nem; csak a lélekzetem fulladt el.

— Ön vasból van, ezredes. Szörnyü ütés volt. Hogy tudott ily hamar magához térni?

Az ezredes a torkát köszörülte és hümmögött.

— Ugy van a dolog, kedves Belmont . . . bizonyos vagyok benne, hogy nem árul el . . . legkevésbé a hölgyeknek . . . hogy megőrizzem katonás tartásomat, amire mindig sokat adtam . . . hm . . .

— Fűzőt visel? — kiáltott az ír csodálkozva.

— Nos, egy kis támasztékot — magyarázta az ezredes kitérően s aztán mindjárt a holnapi nap eshetőségiről kezdett beszélni.

A szerencsétlenek, a kik életben maradtak kis társaságból, még sokáig álmodtak erről a bozalmas éjszakai útról a rémes sivatagban. Me sorsuk álomnak tetszett akkor is, amelyből csak olyankor riadtak föl, mikor egymás kimerült, sápadt, megnyúlt arczába tekintettek. Nappal a forróság gyötörte őket s most éjjel dideregtek a türehetetlen hidegben. Az arabok beburkolóztak köpönyegeikbe, a szerencsétlen foglyoknak meg a foguk vaczogott, mert nem volt mibe takarózniuk. Legjobban szenvedett a kövér miss Adams. Az ügyvéd levette kabátját és a reszkető aggszűz vállaira terítette. Ott baktatott Sadie oldalán, fütyörészett, beszélgetett, hogy elhitesse a leánynyal, hogy nem fázik, de a vigsága zajosságán mindjárt meglátszott, hogy erőltetett. Lehet azonban, hogy csakugyan nem érezte a hideget oly erősen, mint a többiek, mert szívét heves, belső láng hevítette és szenvedéseit megmagyarázhatatlan boldogság enyhítette, — úgy, hogy nem tudta volna megmondani, hogy áldja vagyátkozza-e ezt a kalandot. Mig a hajón voltak, azt hitte, hogy a gyönyörű szép

amerikai leány csak udvariasságból türi meg őt közelében, de most érezte, hogy valóban hasznára lehet neki s hogy Sadie minden perczben hozzáfordul, mint természetes védelmezőjéhez, de érezni kezdte egyszersmind a maga értékét is — vagyis azt, hogy csakugyan erős, megbízható férfi, a ki helyt áll magáért és másokért is, a legválságosabb időben is. Az önbizalom tüze melegítette föl a vért: ifjú éveit elfocsékolta, míg fiatal volt s most, férfikora delén, ismét kinyílt az ifjuság virága, teljes pompájában.

— Azt hiszem, mr. Stephens, hogy ön még örül is ezen a balsorsón, — szólta Sadie némi keserűséggel.

— Ezt épen nem mondhatnám, — felelte az ügyvéd, — de annyi bizonyos, hogy ön nélkül korán sem lenne ily jó kedvem.

Ez volt az első, homályos vallomás, melynek hallatára Sadie meglepetve nézett az ügyvédre.

— Oh, én! — szólta sóhajtva, némi szünet után. — Azt hiszem, hogy én rossz leány voltam teljes életemben. Mivel mindig jó dolgom volt, nem is törődtem a szerencsétlenekkel. De ez a mostani csapás nagyon lesujtott. Ha megszabadulok, jövőre sokkal jobb leszek, jobb szivü és komolyabb.

— És én is jobb leszek, — mondta az ügyvéd. — Lehet, hogy ez a baj csak a javunkra lesz. Nézze csak, mennyivel jobbak lettek már barátaink is. Ki hitte volna, például, hogy mr Stuart oly nemes és erős lélek? Nézze meg Belmontot és a feleségét, mily bátran mennek előre egymás kezét fogva, mit sem törődve a veszedelemmel. És Cochrané, a kit a gőzösön rideg, önző embernek láttunk!

Mily bátor, önfeláldozó s mily önzetlenül védelmünkre kel, ha bármelyikünket bántalmazzák. Fardet is valóságos oroszlán. Azt hiszem, ez a balsors mindnyájunknak használt.

Sadie fölsóhajtott.

— Igen, ha csak jobbra is fordulna sorsunk! De ha így tart tovább is és pár hét vagy hónap múlva a nyomoruság megöl bennünket, akkor nem tudom, mi hasznát vesszük, hogy a jellemünk megjavult. Mit tenne, ha megmenekülne mr Stephens!

Az ügyvéd habozott, de aztán a mesterségevé? járó ösztönök felülkerekedtek benne.

— Megfontolnám, kit lehetne vádolni e szerencsétlenségért. Talán a kirándulást rendező ügynökséget, a mely az Abuszir-sziklához küldött bennünket, — vagy az egyiptomi kormányt, amiért nem védelmezi eléggé a határt. Ez gyönyörű jogi eset. S mit tenne ön, Sadie?

Először történt, hogy ily bizalmasan, csak a nevéen szólította a fiatal leányt, de ez sokkal komolyabb volt, semhogy észre vette volna.

— Jobb szívű leszek, — mondta sóhajtva. — Szenvedéseim emlékeért igyekezni fogok boldoggá tenni másokat.

— Hisz ön egvebet sem tett életében, mint hogy másokat boldogított. S erről ön maga sem tehet; akaratán kívül teszi . . .

A sötétség fölbátorította és kissé nyiltabbá tette.

— Mindnyájunk közt önnek van legkevésbbé szüksége erre a kemény megpróbáltatásra.

— Látszik, mily kevésbé ismer. Én mindig nagyon önző és könnyelmű voltam.

— De ily roppant lelki szenvedésekre még

sem volt szüksége. Már élt nélkülok is . . .
De én! . . .

— Nos, ön, mr Stephens? . . .

— Én csak tengődtem . . . S a tespedésnél jobb a szenvedés. Én csak most kezdtem élni! mind idáig csak gép voltam. Egyoldalú ember, a ki csak kevéssel különb a halott embernél. És én csak most értettem meg ezt. Sok éven át semmi sem izgatott, egyetlen egy emberi érzés sem rázta meg szívemet. Nem volt rá időm. De ez a pár nap megtanított rá, mily boldog lehetnék én is . . . megtanultam forrón reményleni, irtózatosan félni, halálosan gyűlölni és . . . nos, miért ne mondanám? . . . Megtudtam azt is, hogy minden érzésre képes vagyok. Életre ébredtem. Lehet, hogy a sir szélén ébredtem föl, de mégis elmondhatom, hogy éltem.

— De miért élt ily lelket ölő módon Angliában?

— Nagyravágyó voltam. S aztán el kellett tartanom anyámat és hugaimat is . . . Hála istennek, már itt a hajnal. Ön és a nénje mindjárt nem fognak úgy fázni.

— S ön nem fázott kabát nélkül?

— Oh, én nagyon vérmes vagyok. Ingujjban sem szoktam fázni.

Elmult a hosszú, hideg éjszaka, s a kékes-fekete ég keleti alja világosodni kezdett. Majd elhalványultak a csillagok, s a vöröslő szemhatáron legyező alakban áradt szét a kelő nap fénye. Aztán fölbukott az izzó nap-tányér, s életet, világosságot és meleget hozott a kietlen sivatagba. A dervisek vigan beszélgetni kezdtek; az elgémberedett foglyok is fölmelegedtek lassankint és mohón ették a

reggelire kapott kenyeret. Rövid pihenőt tartottak s ekkor mindenikük kapott egy-egy pohár vizet is.

— Beszélhetek önnel, Cochrane ezredes? — kérdezte a dragomán félénken.

— Nem; nem beszélhet, — mordúlt rá az ezredes.

— De nagyon fontos mondani valóm van . . . mindnyájunk szabadulása attól függhet.

Az ezredes harapdálta vonagló ajkait és dühösen pödörte bajuszát.

— Nos, mi az? — kérdezte végre.

— Önnek biznia kell bennem, mert rám nézve is ép oly fontos, mint önre, hogy visszakerüljek Egyiptomba. Egyfelől a hazám, a feleségem és a gyermekeim, másfelől az örökös rabszolgaság . . . Önnek tehát nem szabad kételkednie.

— Nos, mit akar hát?

— Az a szerencsen, a ki önnel beszélt . . . tudja, a ki Hicks pasával harczolt . . . ma éjjel hozzám jött. Azt mondta, hogy sem ő nem érti meg önt, sem ön őt . . . Ezért jött hozzám.

— És mit mondott?

— Hogy nyolczan vannak egyiptomi katonák a dervisek közt; hat fekete és két fellah. Azt is mondta, hogy ön ígérje meg, hogy jó jutalmat kapnak, ha sikerül önöket megszabadítaniuk.

— A jutalmat megkapják.

— Száz egyiptomi fontot kér mindenik.

— Megkapják.

— Én is biztosra ígértem nekik, hogy megkapják.

— S mi a tervük?

— Egyelőre semmi, hanem mindig önök mellett fognak lovagolni, s ha bármi történik, ami

lehetővé teszi a szökést, rögtön megragadják az alkalmat.

— Menjen vissza hozzájuk s mondja meg nekik, hogy mindegyik kétszáz fontot kap, ha segítenek rajtunk. Nem gondolja, hogy megvesz-tegethetnénk néhány arabot is?

Mansoor a fejét rázta.

— Ez nagyon veszedelmes kísérlet. Ha meg-hiusulna, rögtön kardra hányódnak bennünket. De most visszamegyek hozzájuk, elmondom nekik az ön ígéretét.

A két vezér csak fél óráig akart pihenni, de a podgyászos tevék, melyeken a foglyok ültek, oly fáradtak voltak, hogy egyelőre mozdulni sem birtak; még a fejüket is lefektették a földre, ez pedig a végső kimerülés jele. A két vezér fejcsó-válva nézte a szegény állatokat, majd az öregebbik szilajon végigmérte a foglyokat, s pár szót mon-dott Mansoornak, amire ennek az arcza kissé fakóbb lett.

— Az emir azt mondja, — tolmácsolta Man-soor, — hogy ha nem térnek át a mohamedán vallásra, nem érdemes agyon fárasztani a pod-gyászos tevéket önök miatt. Ezért egyszersminden-korra azt kérdezteti, akarnak-e fölesküdni a ko-ránra?

Majd, mintha még mindig az emir szavait tolmácsolná, így folytatta:

— Tanácslom, hogy térjenek át, mert külön-ben mindnyájunkat megölet.

A foglyok kétségbeesve néztek össze, a két emir pedig egyre az arczukat vizsgálta.

— Én szivesebben halok meg itt, — mondta

Cochrane, — semhogy Kharthumban rabszolga legyek.

— Mit gondolsz, Nóra? — kérdezte Belmont.

— Ha együtt halunk meg, John, azt hiszem, nem fogok félni.

— Ostobaság, hogy azért haljak meg, amiben soha sem hittem! — kiáltott föl a francia. — De hazám becsülete nem engedi, hogy ily gyáva módra lábbal tiporjam a vallásomat.

Büszkén kiegyenesedett és sebesült öklével nagyot ütött a mellére :

— Keresztény vagyok, és az maradok! — kiáltott föl, mit sem törődve azzal, hogy hazugság minden szava.

— Mit felel ön, mr Stephens? — kérdezte a dragomán, rábeszélő hangon. — Ha csak egyikük is áttérne, mindjárt jobb kedvük lenne ezeknek az ördögöknek. Könyörgöm: tegye meg, mindnyájuk kedviért.

— Nem tehetem, — viszonzá az ügyvéd nyugodtan.

— Nos, akkor ön, miss Sadie? Vagy ön, miss Adams? Csak épen ki kell mondaniuk és mentve lesznek.

— Oh, néném, megtehetjük-e? — siránkozott a megrémült leány. — Hát oly nagy bűn lenne, ha . . .

Az aggszűz átölelte hugát.

— Nem, nem, édes kis Sadie, — súgta hal-
kan. — Légy most erős! Később halálra meggyűlölnéd magadat a gyöngeség miatt. Végy példát rólam, én majd támogatlak, s imádkozzál, ha

érezd, hogy fogytán az erőd. Ne feledd el, hogy az öreg Eliza néni mindig itt van melletted.

Az élvezetet hajhászó, porba sujtott, rongyos társaság igazán hősies volt e pillanatban. Mind szembe néztek a halállal, s minél közelebről látták, annál kevésbé féltek tőle. Inkább bizonyos kíváncsiság kerekedett fölül bennük, az az ideges izgatottság, amelylyel fogat huzatni megyünk. A dragomán kétségbeesetten vállat vont, mintha mondaná, hogy már belefáradt a sikertelen kísérletbe. Abderrahman odaszólt az egyik szerecsennek, aki legott elfutott.

— Minek az olló? — kérdezte az ezredes, aki megértette ezt az egy szót az emir beszédjéből.

— A nőket akarja megkinozni, — mondta Manssoor, az előbbi tehetlen taglejtéssel.

Hideg verejték gyöngyözött mindnyájuk homlokán. Lélektelenül, megdermedve bámultak egymásra. A halál, az egyszerű gyors halál gondolata egész más volt, mint a rettenetes kínzás fogalma. Önmagáért senki sem reszketett, de társáért mind-egyiknek vérzett a szive. A nők halálra váltan hallgattak, de a férfiak izgatottan tanácskoztak.

— Önnél a pisztoly, miss Adams — szólt Belmont, — adja ide. Nem akarjuk, hogy tovább kinozzanak bennünket.

— Igérjen nekik pénzt, Manssoor! vagy bármi mást! — kiáltott föl Stephens. — Mondja nekik, hogy inkább mohamedán leszek, csak ne bántsák az asszonyokat.

— Várjon még egy kicsit, Stephens — mondta az ezredes. — Ne veszítsük el a fejünket; azt hiszem, találtam egy kibuvót. Hallgasson ide, dra-

gomán. Mondja meg annak a vén, pokolbeli sátánnak, hogy mi semmit sem tudunk az ő vallásukról. Lehet, hogy az az igaz vallás: de mi meg akarunk győződni erről. Tanítson tehát bennünket és mi szívesen meghallgatjuk. Ezt mondja meg neki, de hizelgően és udvariasan.

A dragomán mély hajlongások közt tolmácsolta a két emirnek, hogy a keresztények már haboznak és csak tanítani kellene őket, hogy végkép meg is győződjenek Allah vallásának isteni eredetéről. A két vezér gyanakvóan nézett rájuk; majd Abderrahman pár rövid szót mondott a dragománnak s odább ment a baggarával. Mindjárt aztán fölharsant a kürtszó, annak jeléül, hogy indulnak.

— Az emir azt határozta, — magyarázta Mansoor a foglyok közé vegyülve, — hogy délben a kutakhoz érünk, ott megpihenünk s akkor a mollah, aki igen jó és okos ember, egy órai oktatást ad önöknek s választásuktól függ, hogy tovább viszi-e önöket Kharthumba, vagy megöleti. Ez az utolsó szava.

— Váltásdíjjal nem érik be?

— Kad Ibrahim beérné avval is, de Abderrahman kegyetlen, rettenetes ember. Tanácslom, tegyék meg, amint kíván.

— Azt, amit ön már megtett, úgy-e? Pedig ön is keresztény.

Mansoor elpirult, már amennyire sötét arcbőre engedte.

— Tegnap reggel még az voltam. S lehet, hogy holnap reggel ismét az leszek. Hiven szolgállok az Úrnak, amíg tehetem; de most már

csak halálom árán tehetném, azzal pehasználék senkinek.

Előre lovagolt az örök közé, teljesen szabadon és látszott, hogy áttérésével a muzulmán hitre aránylag sokkal jobb sorsot vett magának, mint a többi foglyoké volt.

Ezek hát néhány órai haladékot nyertek, noha a halál sötét árnyéka még mindig a fejük fölött libegett. Ez ugyan nem sokkal volt több a semminél, de a fáradt, megkínzott foglyok e pár órai haladéknak is örvendtek.

VII.

A sivatag oly egyhangú és egyforma volt, hogy úgy látszott, mintha ma is csak ott járnának, ahonnan tegnap este elindultak. A nap még nem szállt magasra és nem sütött égetően, de a hosszú karaván mégis lassabban haladt, mint tegnap, mert a tevék fáradtak voltak. Az őrszemek most is mérföldnyire előttük jártak, s minden halmon megállva figyelmesen kémlelték a vidéket.

— Mit gondol, Belmont, mennyire lehetünk a Nilustól? — kérdezte Cochrane, aki egyre visszatekintgetett.

— Jó ötven mérföldnyire.

— Nem, még nem lehetünk annyira, — felelte az ezredes. — Alig megyünk 15—16 órája, s a tevé óránként csak harmadfél mérföldet tesz meg. Ez körülbelül negyven mérföld, de azért félek, hogy a segítség már nem érhet utól. Azt hiszem, nem sokat nyertünk a halasztással, s akár mindjárt is meghalhatunk.

— Ne szóljunk még a halálról, — mondta Belmont. — Délig még sok időnk van és Hamilton, a *Camel Corps* parancsnoka, igen derék fiu. Ha elindultak, fürgeteg módjára jönnek utánunk, s nekik teherhordó tevéik sem lesznek, tehát gyorsabban jöhetnek.

— Ám játszszuk végig a játékot, — mondta az ezredes, — bár én nem sokat remélek. De az asszonyoknak ne mutassuk csüggedtségünket. Tippy Tilly, úgy látszik, beváltja a szavát. Amott látom az öt szerecsennel és a két felahhal; mindig együtt vannak és közel hozzánk; de nem tudom, hogyan akarnak rajtunk segíteni.

— Visszavettem pisztolyomat miss Adamstól, — sugta az ir. — Ha az asszonyokhoz mernek nyulni, lelövöm mind a hármat; mi aztán könnyebben halhatunk meg.

— Jól van, barátom! — mondta az ezredes; aztán mind a ketten elhallgattak.

Némák voltak a többiek is. Valami álomszerű zsibbadtság szállta meg őket, a természet altatószere, mely akkor kezd hatni, ha a nagy válságokban tulfeszültek az idegeink. Barátjaikra és múltjukra gondoltak, arra a múltra, amely most már mint bevégzett egész lebegett szemeik előtt; tisztán látták s érezték egyszersmind, bogy immár vége és hogy már semmit sem tehetnek hozzá. Sorsuk szomorúságát valami megmagyarázhatatlan édes érzés enyhítette: a végső leszámolás nyugodt vidámsága lopózott a sziveikbe.

— Ez a vidék félelmetesen szép — dörmögte az ezredes. — Mindig igazi, szürke, londoni ködben szerettem volna meghalni, itt pedig tiszta és száraz a levegő, mint a kristály.

— Én meg álmomban szerettem volna meghalni — sóhajtott Sadie. — Mily szép lehet a másvilágon ébredni föl!

Vallásos nagynénje rosszalóan csóválta a fejét.

— Szörnyű lenne — mondta — készületlenül jelenni meg a teremtő ítélőszéke előtt.

— Legborzasztóbb egyedül menni a halálba, — szólt mrs Belmont. — Ha azokkal együtt halunk meg, akiket szeretünk, csupán csak más hazába költözünk és ez nem fáj.

— Mi legalább együtt indulhatunk a nagy útra — mondta Belmont megnyugodva. — Mindnyájan együtt megyünk oda, ahol Brown, Headingly és Stuart már várnak bennünket.

A francia vállat vont, mert nem hitt a másvilágban, de mégis irigyelte a két katolikust, hogy ily bizalommal néznek szembe a halállal. Nevetett magában, ha arra gondolt, hogy mit mondanának párisi barátai, ha megtudnák, hogy életét adta a keresztény hitért.

A barna, kavicsos pusztaságban már régóta kísérté őket egy északról délnek huzódó, hosszú, sárga csik. Futó-homok volt, alig pár száz lépés széles s a foglyok csodálkozva látták, hogy az arabok megdöbbenve mutogatják egymásnak s mikor a széléhez értek, megálltak, mint valami átgázolhatatlan folyónál. Abderrahman emir behajtotta tevéjét, de a szegény állat néhány lépés után reszketve megállt és semmi áron nem akart tovább menni. A két főnök rövid ideig tanácskozott s aztán a karaván észak felé indult, balkézről hagyván a homokszalagot.

— Mi ez? — kérdezte Belmont a dragomántól. — Miért nem előre megyünk?

— Ez a futó homok, — magyarázta Mansoor. — Néha a szél roppant területeket behord vele, s másnap aztán ismét úgy eltakarítja, hogy egy szem sem marad belőle. Az arabok sokszor ötvenhatvan mértföldnyi vargabetűt is csinálnak, hogy kikerüljék, mert a teve könnyen eltörheti benne a lábát.

— Hát ez mekkora területen lehet?

— Azt senki sem tudja megmondani.

— Nos, Cochrane, — mondta Belmont: — ez ismét nekünk kedvez. Minél tovább tart azt útunk, annál valószínűbb, hogy az üldözők pihent tevéi utólérnek bennünket.

És századszor is visszanezett, de sehol sem látott semmit a nagy, sötétbarna, végtelen sivatagban.

Nemsokára eltűnt útjukból az akadály is. A homoksáv lassankint oly sekélyre apadt, mintha csak vékony por-réteg lett volna; de, noha itt már oly keskeny volt, hogy könnyen át lehetett volna ugrani, az arabok mégis inkább még néhány száz lépést kerültek, semhogy megkoczkáztassák az átkelést.

De mikor megint a kemény, köves talajra értek, oly gyors ügetésre nógatták fáradt tevéiket, hogy a szegény foglyok alig birtak megülni a nyeregben. A derekuk és a hátuk oly rettenetesen fájt, hogy majdnem elájultak.

— Nem bírom tovább, Sadie! — lihegett miss Adams. — Mindjárt leesem!

— Nem, édes néni, nem! . . . kitörné kezét-

lábát... Csak még egy kicsit... Talán nem-sokára megállunk.

— Düljön egészen hátra s a hátulsó nyereg-kápába kapaszkodjék, — mondta az ezredes.

S egyuttal levette kalapjáról a fehér kendőt, melynek a két végét összekötötte.

— Tegye bele a lábát, — szólt; — ez jó lesz kengyelnek, majd a nyergéhez kötöm.

Ez a kengyel jól bevált és Stephens ugyan-igy könnyített Sadien. De e pillanatban az egyik podgyászos teve nagy zuhanással összerogyott, néhányat rugott és föl sem kelt többé. Erre a karaván meglassította futását, mert az arabok féltek, hogy még több tevéjük is elpusztul.

— Az is futóhomok ott? — kérdezte az ezredes.

Nem; az fehér sáv, a homok pedig sárga, — szólt Belmont. — Hé, dragomán! mi az ott előttünk?

A dragomán arra nézett és a fejét rázta.

— Nem tudom, uram, — felelte. — Ilyet még sohasem láttam.

Éjszokról délnek fehér sáv szelte keresztül a sivatagot, mintha oltott mésszel öntötték volna le. Nem volt nagyon széles, de a meddig a szem látott, mindenütt követni lehetett az irányát. Tippy Tilly mondott valamit a dragománnak.

— A nagy karaván-ut az, — magyarázta most Mansoor.

— S miért oly fehér?

— A csontoktól.

Hihetetlennek tetszett, s mégis igaz volt, mert amint odaértek, meggyőződhetek, hogy a kita-posott ut szélét porladó csontok borítják, s azoktól

fehér. Nagy, hosszukás teve-koponyák heverték mindenütt, s a fehér, málladozó bordák végtelen sorban feküdtek egymás mellett, hogy a kanyargó ut olyan volt, mint valami hosszú kigyó csontváza. Ezer meg ezer év óta ez volt a sivatag országútja, s a számtalan karaván minden elhullott állatának csontjai ott fehérlettek rajta. Nem csoda hát, hogy most alig lehetett járni a csontoktól.

— Alighanem ez az az ut, amelyről beszéltem, — mondta Stephens. — A Baedeker azt írja, hogy a dervisek zendülése óta nem járnak rajta, de régebben ez volt a forgalmi ut Dar-Fur és Alsó-Egyiptom közt.

A foglyok közömbösen bámultak a borzalmas temetőre, mert a saját nyomoruságuk egészen elfoglalta őket. A karaván most délnek fordult, követve a rémes ut irányát, mely illett ahhoz a sors-hoz, amely a foglyokat várta.

A döntő pillanat közeledtével az ezredes, csakis az asszonyok miatt, leküzdötte utálatát és megvetését, s a hitehagyott dragománhoz fordult tanácsért. — Ez a ficzkó gyáva gazember, — gondolta magában, — de ismeri az arabok természetét, s amióta áttért, közelebb férközött a dervisekhez, s talán bizalmas beszélgetésüket is megleste.

— Maga ismeri ezt a bitang népet, mert egy huron pendül vele, — szólott mogorván. — Mi még huszonnégy órai halasztást szeretnénk nyerni, mert aztán már mindegy; a segítség úgy sem érhetne utól. De hogyan nyerhetjük meg még ezt az egy napot?

— Csak egy módja van, — felelte a dragomán. — Ha mindnyájan áttérnek, élve iutnak

Khartumba; de ha nem, a legközelebbi pihenőn végeznek önökkel.

Az ezredes arcát előntötte a harag vörössége. Hallgatott pár perczig, míg a mérge kissé csillapult s csak aztán szólt:

— Ezt ne mondja még egyszer. Némely dolog lehetséges, némely dolog nem. Ez lehetetlen.

— Hát csak színleljék, hogy . . .

— Elég! — rivalt rá az ezredes.

Mansoor vállat vont.

— Miért kérdez hát, ha megharagszik a feletten? Ha nem akarja megtenni, amit tanácsolok, próbáljon valami mást. De ne mondják legalább, hogy nem iparkodtam megmenteni önöket.

— No, nem haragszom, — mondta az ezredes pár percz mulva barátságosabban; — de annyira még sem alázhatjuk meg magunkat. . . . Ön talán azt mondhatná a molláhnak, hogy már nem idegenkedünk az áttérés gondolatától. Aztán, ha közénk jön tanítani, figyelmesen, érdeklődve hallgatjuk, s megkérjük, hogy tanítson még tovább is. Evvel talán kihuzzuk az időt holnapig . . . Mit gondol?

— Ahogy önöknek tetszik, — felelte Mansoor. — Ha kívánja, akár mindjárt is beszélhetek a molláhhval. Azon a barna tevéen ül, előttünk: az a kövér, alacsony őszes arab. Már sok hitetlent térített az igaz hitre, s mivel büszke erre, bizonyosan örülni fog, ha önökből is muzulmánokat csinálhat.

— Mondja meg hát neki, hogy szeretnők hallani a tanítását. Jó, hogy nincs itt mr Stuart, mert ő tán tiltakoznék. Menjen hát a molláhhhoz

Mansoor: s ha jól végzi a dolgát, nem bánom, elfelejtjük a multat. De várjon csak . . . hát Tippy Tilly nem szólt azóta semmit?

— Nem, uram. Mindig együtt van czimboráival, de még nem tudja, hogyan segíthet.

— Azt már én sem tudom . . . Egyelőre menjen a molláhhoz, addig én beszélek a többiekkel.

A foglyok mind helyeselték az ezredes tervét, csak miss Adams ellenkezett; ő még csak színelni sem akarta, hogy a mohamedán hit érdekli. Hosszas rábeszélésre mégis megígért annyit, hogy nem szól bele semmibe, amit társai tesznek vagy mondanak.

— De ki fog vitatkozni a pappal? — kérdezte a francia. — Igen fontos, hogy természetes színe legyen a dolognak; mert ha észre veszi, hogy csak időt akarunk nyerni, szóba sem áll velünk.

— Azt hiszem, legjobb, ha Cochrane beszél vele, — mondta Belmont; — ugy is az egész terv az övé.

— Bocsánat! — szól a francia élénken, — nem akarom megsérteni ezredes barátomat, de attól félek, hogy minden dugába dől, ha ő beszél.

— Azt hiszi? — kérdezte az ezredes sértődve.

— Ugy van; mert ön, mint valamennyi angol, nem tud megalkudni a nézeteivel s a mollah legott keresztül látna a szitán. Minden angol ilyen és . . .

— Kérem, csak ne politizáljunk, — vágott közbe Belmont idegesen.

— Eszem ágába sem jut! . . . De hogy tudná az ezredes elhíttetni a molláhval, hogy a mohamedán hit érdekli, mikor semmit sem tud róla?

Különben azt tartom, csak hizeleghet az ezredesnek, hogy nem hiszem őt képesnek a színlelésre.

Az ezredes félig bután nézett a francziára, mintha nem tudná, hogy bókot vagy gorombaságot mondott-e.

— Hát beszéljen én a pappal — mondta végre. — Én csak örülök, ha megszabadulok ettől a tehertől.

— Ugy hiszem, hogy én is termettem rá legjobban, — viszonzá Fardet ur. — Engem minden vallás érdekel s ha fölvilágosítást kérek tőle, azt igazán óhajtom is, tehát természetesebb hangon beszélhetek vele.

— Én is legjobbnak tartom, ha Fardet úr lesz a szószólunk — mondta mrs Belmont határozottan s ebben is maradtak.

A nap már jól fönt járt az égen s a foglyok ismét nagyon szomjasak lettek a tikkasztó hőségben. Sadie hirtelen ideg-görcsöket kapott; kiabálni kezdett, görcsösen kaczagott, az arcza eltorzult és társai majd hogy meg nem örültek láttára. Az egyik oldalon nagynénje, a másikon Stephens fogták, csititgatták, de jó időbe került, míg a fiatal leány lecsillapult. Akkor álomszerű ájulásba esett s tartani kellett, hogy le ne bukják nyergéből.

Még mindig a csonthalmok közt jártak, a régi karaván-uton, de a halálra fáradt tevék már nagyon lassan czammogtak és minduntalan meg kellett rántani a kantárjukat, hogy le ne feküdjenek. A két emir gyakran megfordult és bosszusan rázta a fejét. Legfáradtabb volt az a teve, melyen az egyik sebesült szudáni katona volt; sántított és minduntalan megállt. Kad Ibrahim fölemelte Remington puskáját és fejbe lőtte a tevét. A szu-

dáni előre bukott magas nyergéből a földre s bamba arcczal, nehezen kászolódt föl; de ugyanekkor egy baggara leugrott tevéjéről és kivont karddal feléje rohant.

— Ne nézzenek oda! — kiáltotta Belmont a hölgyeknek.

Mindnyájan elfordultak . . . csak a tevék ügésének zaja hallatszott s pár perczzel később az előbbi baggara sietett el mellettük. Kardját tevéje szőréhez fente s kajánul vigyorgott a foglyokra. De ezek már érzéketlenek voltak a borzalom iránt; ez a gonosz vigyorgás, mely máskor megfagyasztotta volna a vért ereikben, most csak a harag és utálat érzését keltette bennük.

Az út, amerre mentek, eléggé érdekes volt. Itt-ott régi épületek romjai meredeztek a levegőbe; hogy mely korból valók, nehéz lett volna meghatározni, de az bizonyos volt, hogy őrházak, katonai telepek voltak, melyek hajdanta is védték ezt a vidéket a sivatag garázda gyermekei ellen. Egy kis dombtetőn vörös gránit-oszlop romjai emelkedtek s az egyiptomi Nap-isten (Ammon-rá) szárnyas képe alatt ott látták II. Ramzesz hieroglifáját is. Még három ezer év után is léptenyomon a nagy hódító nyomára lehet bukkanni.

— Egyszer már itt hagyták névjegyüket az egyiptomiak, — mondta Belmont — miért ne tehetnék meg mostan is?

A többiek mosolyogni igyekeztek, mert a jel új reményt ébresztett bennük; még nem voltak kívül Egyiptom hatalmának körén.

Most hirtelen változott a tájék. Jobbra-balra zöld foltok tünedeztek föl az apró völgyekben,

ami annak a jele volt, hogy a víz nem lehet mélyen a föld színétől. Majd az út hirtelen kanyarodással egy medence-alaku völgybe torkollott, melyen friss pázsit és üde pálmacsoport zöldelt. Rézbe foglalt smaragdhoz hasonlított ez a völgy, s vizet, árnyékot, mindent kínált, amire az elfáradt utas csak vágyhatott. Még Sadie is föléledt e kép láttára, az eltikkadt tevék pedig gyorsabban lépkedtek s nyakukat előre nyujtva kéjjel szipákoztak. Ugy tetszett a kopár sivatagban elgyötört foglyoknak, hogy soha életükben nem láttak szebbet ennél az oázisnál — szinte még a fenyegető halálról is megfeledkeztek.

A kutak a völgy közepén voltak; hét nagyobb és két kisebb, sekély, lapos-fenekű gödör. Tevék és emberek mohón itták a barnás, tőzegszinű vizet, noha erősen nátron izű volt. Aztán a tevéket kipányválták, az arabok leterítették gyékényeiket a fák árnyékában, s kiadták a foglyoknak a datolyát és kenyeret. Miután a mollah csak este felé szándékozott a térítést megkezdeni, a kis társaság egyelőre magára maradt és szintén leheveredett a fák alá. A nagy, zöld levelek rejtélyesen suttogtak fölöttük, hallották az arabok halk morajló beszélgetését, a tevék kérődzését, s lassankint úgy elbágyadtak, hogy édes álom szállt a szemükre. Mindegyik azt képzelte, hogy otthon van . . . az egyik Írország gyönyörű völgyeiben, a másik bostoni szalonjában, a harmadik a londoni *Army és Navy Club* olvasótermében, a negyedik a zajos Párisban . . . s mialatt elkinzott lelkük visszavándorolt az emlékezet utjain, megsanyargatott testük eszméletlenül hevert a lybiai sivatag oázisának pálmafái alatt.

TULAJDOK

Cochrane ezredes arra ébredt föl, hogy valaki erősen rázza. Amint föltekintett Tippy Tilly szorongó arcza hajolt fölébe. A szerencsen ajkára tette az ujját és villogó szemei folyton aggódva, kémlelődve jártak körül.

— Feküdjék nyugodtan! suttogetta. — Ne mozduljon. Majd én is ide fekszem ön mellé, hogy a többiek meg ne lássanak. Megérti, amit mondok?

— Meg, ha lassan beszél.

— Nagyon jó lesz. — Én nem igen bizom abban a Mansoorban. Jobb szeretek az urral beszélni.

— Mi mondani valója van?

— Megvártam, míg mind elaludtak; most egy óra múlva lesz az estéli imádság. Először is itt van egy pisztoly, hogy legyen fegyver. Régi, rozsdás egy-csővü pisztoly volt, de az ezredes látta rajt a kapszlit a kakas alatt s ebből tudta, hogy meg van töltve. Hirtelen bedugta a kabátja zsebébe.

— Köszönöm, — mondta. — Ne beszéljen oly gyorsan, hogy megérthessem.

— Nyolczan vagyunk, akik Egyiptomba akarunk menni. Önök közt pedig négy férfi van. Egyikünk, Mehemed Ali, összepányvázott tizenkét tevét; ezek a leggyorsabbak, azt a kettőt kivéve, melyeken az emirek lovagolnak. Igaz, hogy vannak örök is kiállítva, de úgy szét vannak szórva, hogy nincs mit félnünk tőlük. A tizenkét teve itt van közelünkben — amott az akáczfák mögött. Ha fölkaphatunk rájuk, nem igen sokan fognak utólélni bennünket; de üldözőink számára van elég golyó a puskáink-

ban. A vitzömlők tele vannak s holnap éjszakára már ismét a Nilus partján lehetünk.

Az ezredes ugyan nem értette meg a szerecsen minden szavát, de annyit mégis megértett, a mennyi elég volt, hogy valamicskét reméljen. Az utolsó szörnyű nap nagyon megviselte: arcza beesett, a haja pedig rohamosan őszült; azt lehetett volna mondani, hogy apja lett önmagának, annak a fiatalos arcú, egyenes tartású katonának, a ki oly délczegen sétálgatott a Korosko földézetén.

— Ez kitűnő gondolat — mondta. — De hát a három asszony?

A szerecsen vállat vont.

— Ejhaj, — kiáltott föl. — Az egyik már úgy is öreg; aztán meg Egyiptomban elég szép asszony van, csak oda érjünk. Ezeknek aligha esik bajuk; majd csinálnak nekik helyet a khalifa háremében.

— Ez ostoba beszéd! — szólt az ezredes szigoruan. — Vagy elvisszük az asszonyokat is vagy magunk sem szökünk.

— Azt hiszem, hogy inkább ön beszél ostobaságot, — viszonzá a szerecsen mérgesen. — Hogy kívánhat tőlem és társaimtól olyat, a mi ugy sem sikerülhet? Esztendőök óta vártunk erre a kedvező alkalomra, s most, hogy itt van, ön azt kívánja, hogy elmulasszuk az asszonyok miatt!

— Mit ígértem önöknek, ha visszajutunk Egyiptomba? — kérdezte Cochrane.

— Kétszáz egyiptomi fontot fejenkint, és főlvételünket az egyiptomi hadseregbe.

— Nagyon jól van. Tehát háromszáz fontot kapnak fejenkint, ha oly tervet eszelnek ki, a

melynek segítségével az asszonyokat is magunkkal vihetjük.

Tippy Tilly zavartan vakargatta a gyapjas haját.

— Az igaz, hogy valami ürügygel még ide hozhatnánk három gyorslábu tevét . . . amott az őrtüznél van is három . . . de hogy ültessük föl rájuk az asszonyokat? . . . S ha felültették is, bizonyára lefognak esni, mihelyt a tevék vágatni kezdenek. Attól félek, hogy még önök, férfiak is lefognak esni, mert nem könnyű ám megülni a vágató tevét; de az asszonyokról szó sem lehet. Nem, nem! az asszonyokat itt kell hagynunk, s ha önök nem akarják, akkor mi magunk szökünk meg önök nélkül.

— Ahogy tetszik. Most pedig takarodjék! — mondta az ezredes hirtelen, s lefeküdt, mintha ismét aludni akarna. Tudta, hogy a keletiekkel legjobban a határozott, kevés beszédű ember boldogulhat.

A szerecsen vissza somfordált a czimboráihoz és hosszasan tanácskozott Mehemed Alival, a ki a tevéket őrizte. A háromszáz font fejenkint nagyon erős argumentum lehetett, mert Tippy Tilly a tanácskozás után ismét oda mászott az ezredeshez.

— Mehemed Ali beleegyezett, — mondta. — Már el is ment, hogy elhozza a három tevét. De ez örültség és bizonyos, hogy halál lesz a vége. Most jöjjön velem; keltsük fel a nőket s a többieket is.

Az ezredes fölrázta a társait s elsuttogta nekik, mi van készülöben. Belmont és Fardet készek voltak minden koczkázatra. Stephens, aki a biztos haláltól nem igen félt, megrettent e szörnyű

kísérlet veszedelmeitől és egész testében remegett. Majd elővette a Baedekert s annak üres lapjára kezdte írni a végrendeletét, de a keze úgy remegett, hogy az írása olvashatatlan volt.

Cochrane ezredes és Tippy Tilly együtt másztak oda az akáczfák alá, ahol a nők aludtak. Sadie meg a nagynénje egymást átölelve feküdtek s a leány feje ott nyugodott nagynénje keblén. Mrs Belmont ébren volt s legott beleegyezett a tervbe.

— De engem hagyjanak itt, — szólt miss Adams komolyan. — En már úgysis oly öreg vagyok, hogy mindegy.

— Nem, nem, Eliza néni! Nélküled én sem megyek! Erre ne is gondolj! — zokogott Sadie. — Velünk kell jönnöd neked is, vagy mind a ketten itt maradunk.

— Rajta, rajta, asszonyom, — szólt az ezredes hevesen; — nincs időnk a siránkozásra. Mindnyájunk élete öntől függ, mert semmi esetre sem hagyhatjuk itt önt.

— De le fogok esni.

— Majd odakötjük. Bár meg volna a nyakendőm is, mit a szegény mr Stuartnak kölcsönöztem! Nos, Tippy, azt hiszem, ideje, hogy induljunk.

De a szerecsen kétségbeesve bámult a sivatagba s aztán káromkodva sarkon fordult.

— Tessék!! — szólt dühösen. — Ez a vége a sok ostoba fecsegésnek. Most már vége a szabadulásnak!

— Hirtelen féltuczat tevés ember jelent meg a völgyet szegélyző magaslatokon, s alakjuk sötéten rajzolódott le a verőfényes kék ég hátterén. Sietve jöttek és kiabálva forgatták puskájukat

fejük fölött. A kürt legott fölharsant s az egész tábor olyan volt, mint a megzavart méhkas. Az ezredes visszaszaladt társaihoz, a szerecsen pedig a tevékhez. Stephens nagyon megkönnyebbült, Belmont végkép elcsüggedt, monsieur Fardet pedig káromkodva, dühösen rázta sebesült öklét.

— Átkozott kutyák! — ordította. — Hát már sohasem lesz vége? Sohasem szabadulunk meg ezektől az átkozott dervisektől?

— Oh, hát aztán csakugyan dervisek ezek? — szólt az ezredes epésen. — E szerint mégis vannak dervisek? Pedig azt hittem, hogy az angol kormány csak az ujjából szopta őket.

A szegény foglyok idegeit elnyűtte a sok szenvedés. E pár szó olyan volt, mint a puska-poros hordóba vetett csóva; a francia hörögve neki ugrott az ezredesnek s mielőtt Belmont meg Stephens közbeléphettek, már fojtogatta is.

— Ha nem kimélném ősz fejét! . . . — kiáltotta fogcsikorgatva.

— Arczátlan szemtelenség! — hörögte az ezredes.

— Ha meg kell halnunk, — mondta Belmont méltósággal — úgy haljunk meg, mint urak s ne mint utczagyerekek.

— Én csak azt mondtam, hogy örülök, hogy Fardet úr okult a maga tapasztalásán, — gunyólódott az ezredes.

— Elég, Cochrane! — csitította őt az ir — minek ingerli még jobban?

— Szavamra, Belmont, ön megfélemez magáról! Nem tűröm, hogy ily hangon beszéljenek velem.

— Akkor ön is változtassa meg a hangját.

— Uraim, uraim! itt vannak a hölgyek! — kiáltott föl Stephens, mire a mérges, elcsigázott férfiak magukba fojtották indulataikat, s némán jártak föl s alá, a bajuszukat pödörgetve. A harag azonban nagyon ragadós, és maga Stephens is, felbőszülve társai mérgén, dühös pillantásokat vetett rájuk. Most voltak sorsuk legválságosabb pillanatában, fölöttük libegett a halál, s mégis egész valójuk fölzúdult, forrott e csekély bánatalom miatt, amely szóra sem volt érdemes.

De figyelmüket csakhamar a két emir viselkedése vonta magára. Komolyan meghallgatták az őrszemek jelentését, s aztán tanácskozni kezdtek; az öreg főnök nyugodtan és mozdulatlanul állott, mint a szobor, de a fiatalabbik nyugtalan volt s egyszer-kétszer idegesen végigsimitotta a szakállát.

— Azt hiszem, nyomunkban vannak az üldözők — szolt Belmont. — A dervisek izgatottak és nyugtalanok.

— Csakugyan, mintha bánthaná őket valami.

— Mi történhetett? . . . Mansoor jöjjön ide! Mi a baj?

A dragomán futva jött oda s arcza reménytől sugárzott.

— Láttak valamit, amitől megijedhettek. Talán a segítség közeledik. Az a parancs, hogy mihelyt besötétedik, azonnal indulunk. Önök pedig készüljenek, mert már jön a mollah.

A muzulmán pap valóban közeledett és jóakaratosan mosolygott leendő uj hiveire. Fél szemű ember volt, ritkás, őszbő csavarodó szakállal és kövér arcának sok ráncza és barázdája mutatta, hogy valamikor még kövérebb lehetett. Zöld turbánt viselt annak jeléül, hogy megjárta Mekkát.

Egyik kezében ima-szőnyegét, másikban a pergamentre irt koránt hozta s miután letelepedett szőnyegére, intett a foglyoknak, hogy csoportosuljanak körülötte. Aztán magyarázni kezdte hite tanításait s közben fürkésző szemekkel vizsgálta a foglyokat. Ezek figyelmesen hallgatták s amint Mansoor egyik mondatát a másik után lefordította, helyeslően bólogtak. A mollah ezen persze nagyon megörült s egyre barátságosabb, bőbeszédűbb lett.

— Mert miért halnátok meg hitetlen kutyánként báránykáim, — szónokolt a mollah — mikorcsak azt kívánjuk tőletek, hogy higyjetek a mindenható Allahban és az ő prófétájában? Allah velünk van és mi vagyunk az ő választott népe, hisz mindjárt kezdettől fogva mienk volt a győzelem, ámbár csak bottal harczoltunk a törökök puskái és kardjai ellen. Elfoglaltuk El-Obeidet és Khartumot, tönkre vertük Hicks pasa seregét és megöltük Gordont. Szóval mindenkit legyőztünk, a ki csak ellenünk támadt. Ki mondhatja hát, hogy Allah áldása nincs velünk?

Az ezredes a mollah hosszú szónoklata alatt lopva vizsgálódott és észre vette, hogy az arabok puskáikat tisztogatják, és töltéseiket számlálgatják, szóval készülődnek. A két emir még mindig tanácskozott s az őrjárat vezetője többször Egyiptom felé mutatott, míg velük beszélt. Ugy látszott hogy az üldözők már nyomukban vannak s ha sikerül még néhány órai haladékot nyerniük, esetleg megmenekülhetnek. A dervisek tevéi még nem pihentek eleget s az arabok gondos előkészületeiből azt lehetett hinni, hogy félnek az utóléréstől.

— Az istenért, Fardet! — szólta az ezredes

— tartsa szóval ezt a papot. Azt hiszem, sorsunk jobbra fordul, ha csak egy órát is nyerhetünk.

De a francia meg volt sértve s pár szóval nem lehetett kibékíteni. Hátát a fának vetve, némán, mogorván pödörte a bajuszát.

— Jöjjön, Fardet, — unszolta őt Belmont — most minden öntől függhet . . .

— Beszéljen Cochrane ezredes — felelte a francia csipősen. — Ő ugyis ért mindenhez.

— Ugyan, ugyan! — békitgette őt az ir. — Én tudom, hogy az ezredes megbánta, a mit mondott és . . .

— Szó sincs róla! — pattant föl Cochrane.

— Különbén is csak félreértés az egész, — sietett Belmont más irányba terelni a kérdést. — De most mindnyájan kérjük önt, Fardet ur, beszéljen a molláhval. Mindnyájunk bizalma önben összpontosul.

De a francia csak vállat vont s egyre a bajuszát tépdeste. A mollah kérdőleg, gyanakodva nézett hol az egyikre, hol a másikra, és barátságos arcza kezdett elkomorodni.

— Hát tréfát űznek belőlem ezek a hitetlenek? — kérdezte a dragomántól. — Mit beszélnek együtt? s miért nem felelnek énnekem?

— Már türelmetlenkedik, — szólt Cochrane. — Talán mégis én beszélek vele, ha Fardet úr végkép cserben hagy.

De a női tapintat és találékonyság ketté vágta a bonyolult csomót.

— Tudom, Fardet ur, — szólt mrs Belmont, — hogy ön udvarias és szavatartó férfin; ezért hiszem, hogy nem hagy cserben három védtelen

asszonyt, s ígétét még akkor is beváltja, ha ez, személyes sérelmei miatt, nehezére is esik.

Fardet mélyen bókolt és legott fölkiáltott:

— Asszonyom, ön jól ítelt meg engem. Mindent megteszek, ami tőlem telik. Mansoor, mondja meg ennek a szent embernek, hogy én óhajtok vele vallása igazságai felől vitatkozni.

S e vitában bámulatos ügyességet fejtett ki. Alig oszlatta el a mollah valamelyik kételyét, ismét ujabbakkal állt elő s kérdéseit udvarias bókokkal fűszerezte; elmondta, mennyire boldogok ő is, meg társai is, hogy ily szent férfiutól és tudós teologustól tanulhatnak; s mig a mollah arcza ismét mosolygósra vált, a szegény foglyok újra reménykedni kezdtek, mert lassankint leszállt az este és a csillagok már kigyultak a sötétkék égen.

— Ne beszélj nekem a tudományokról, édes báránykám, — czáfolta a mollah Fardet urat. — Én is tanultam El-Azhar egyetemén Kairóban, de az semmi. Az igazhivő tudása más, mint a hitetlené s nem is szabad Allah utjait nagyon apróra fürkészni. Egyik csillagnak van üstöke a másiknak meg nincs, de mi haszna tudod, hogy miért van, vagy miért nincs? Mind a kettőt Allah teremtette s ő jól tudta, hogy mit csinál. Ezért hiu hivalkodás minden földi tudomány s az a legnagyobb bölcs, aki Allah akaratának engedelmeskedik ama törvények szerint, melyeket prófétája által kinyilatkoztatott. S mivel már látom, édes báránykáim, hogy hajlandók vagytok Izlám kebelébe térni, kérlek, nyilatkozzatok. Mert már itt az ideje: imhol megharsant a kürt az indulás: a és Abderrahman emir parancsa, hogy döntetek sorotok felett, még mielőtt itt hagyjuk a kutakat.

— De atyám, — szólt Fardet, — még több apró kételyünk van s óhajtanók, hogy azokat is eloszlasd, mert igazi gyönyörűség a te bölcs tanításodat hallgatni.

A mollah azonban fölállt s a félszemében a gyanu szikrája villant föl.

— Mivel együtt utazunk Khartumig, — mondta, — örömmel tanítlak benneteket utközben is, hogy gyarapodjatok erényben és bölcseségben.

Ezzel a tábortüzhöz ment, s két, félig megszenesedett fadarabot hozott a foglyok elé. A dervisek tömegesen tódultak oda, hogy lássák a hitetlenek megtérését.

— Most már nincs vesztegetni való időnk. — szólt a mollah, s a hangja épen nem volt barátságos. — Itt van ez a két fadarab — s egymás fölé, keresztbe rakta őket; — ez a jelképe előbbi hiteteknek, a kereszt. Tapossatok rá, jeléül, hogy elhagyjátok s csókoljátok meg a koránt, jeléül elfogadjátok. Amit még nem tudtok, arra megtanítlak az uton.

A négy férfi és három asszony fölállt és elszántan nézett szembe a halállal. Mély vallásos meggyőződése csak miss Adamsnak és mrs Belmontnak volt, a többiek vagy nem törődtek a vallással, vagy épen vallástalanok, hitehagyottak voltak. De a fehér faj büszkesége föllángolt szívükben és sarkalta, kényszerítette őket, hogy ne tagadják meg azt a vallást, amelyben nem hittek. A pálmalevelek halkán, rejtélyesen suttogtak, s az ezredes fölcsigázott képzelődése valami távoli neszt vélt hallani.

— Hallok valamit, talán a segítség közeledik

— sugta kalkan. — Csak még öt perczig tartsa szóval, Fardet.

A francia udvariasan meghajolt és előre lépett.

— Mondja meg a szent embernek, — szolt a dragománhoz — hogy nem vonakodunk tanítását elfogadni. De még egy dolgot óhajtanánk, hogy minden kétségünk megszűnjék. Az igaz vallás bizonyítékai a csodák. Még én is, ámbár csak alázatos keresztény vagyok, tudok csodákat tenni, vallásom erejénél fogva. De ő bizonyára nagyobb csodákat is tud tenni nálam; bizonyítsa hát be csodával, hogy az Izlám vallása hatalmasabb mint az enyém.

Az arab nép meglehetősen babonás és kíváncsi: természetes tehát, hogy Fardet szavai, melyeket a dragomán lefordított, erősen fölizgatta képzelődésüket.

— Csodát csak Allah tehet — felelte a mollah, — s nekünk nem szabad az ő akaratába avatkoznunk. De ha neked valóban van csodatevő hatalmad, jer és bizonyítsd be.

A francia a paphoz lépett, kinyújtotta kezét a mollah szakálla felé, s egy nagy, fénylő datolyát huzott ki belőle. Ezt lenyelte és rögtön ismét elővette a bal könyökéből. E kis bűvészmutatványnyal gyakran mulattatta utitársait a hajón, de ők csak nevettek rajta, mert jól ismerték az ily fogásokat. De most, úgy látszott, a francia ügyességétől függ életük. A közel álló arabok a meglepetés moráját hallatták, s ez a csodálkozás még jobban növekedett, mikor Fardet a datolyát az egyik teve orlikából varázsolta elő s aztán látszólag földobta a levegőbe, a honnan, persze le sem esett többé. A dervisek annyira figyeltek, hogy

észre sem vették azt az arabot, aki vágatva közeledett tevéjén, s talán minden jóra is fordul, ha a francziát el nem kápráztatja a siker: merészebb mutatványba fogott és — elejtette a datolyát. A család nyilvánvaló volt, s a mollah haragosan rákiáltott:

— Elég volt a játékból! Férfiak vagyunk-e vagy gyermekek, hogy így akarsz bolonddá tenni bennünket? Itt a kereszt, meg a korán: — melyiket választjátok?

Fardet tehetetlenül nézett társaira.

— Most már nem tudom, mit tegyek — fordult az ezredeshez, — Ön öt percet kért: azt kihuztam.

— S talán elég is — mondá Cochrane. — Itt jönnek az emirek.

A vágató arab az emirekhez ment, s miközben beszélt velük, hátrafelé mutogatott, ahonnan jött. A két emir gyorsan váltott pár szót, s aztán egyenesen a foglyokhoz tartott. A szilaj, ősz agastyán fölemelte kezét, s rövid, szakadozott mondatokban hevesen beszélni kezdett; vad alattvalói helyeslően fölcsholtak minden mondására, s a szemükben villogó gyűlölet tüze, a haragtól eltorzult arcok, a fenyegetőleg fölemelt öklök rémesen tanuskodtak a máhdi hatalmáról és erejéről: e vérszomjas, őrjöngő emberek nem féltek semmitől és szinte kihívták a halált.

— Áttérnek a foglyok az igaz hitre? — kérdezte Abderrahmann és gyilkos, villogó szemeivel végigmérte őket.

A mollah, hogy el ne veszítse jó hírét, titkolni akarta kudarcát. Ezt felelte:

— Épen át akartak térni, amikor . . .

— Egyelőre hagyj abba, — szólt az emir.

— Az arabok rögtön tevéikhez siettek s Kad Ibrahim mindjárt utnak indult a sereg felével. A többiek is mind készen voltak.

— Mi történhetett? — kérdezte Belmont.

— A *Camel Corps* sarkunkban van! — kiáltott föl az ezredes.

— Honnan tudja?

— Mi mástól ijedtek volna meg ennyire?

— Oh, ezredes! — zokogott Sadie, — hát csakugyan hiszi, hogy megmenekülhetünk?

A szenvedésben elfásult sziveket a remény ismét gyorsabb dobogásba hozta, mint ahogy a megfagyott tag a melegben bizseregni kezd.

— Csak legalább kevesen ne jöjjenek! — mondta Belmont, fojtott, rekedt hangon. — Mert akkor végünk.

— Isten kezében vagyunk, — szólt a felesége szeliden. — Térdelj le velem, kedves John; imádkozzunk, hogy élve-halva mindig együtt maradjassunk.

— Az istenért, ne tegyék! — kiáltott föl az ezredes szorongva, mert látta, hogy a mollah szemmel tartja őket.

De már késő volt: a két római katolikus térdre borult és áhitattal keresztet vetett. A fanatikus muzulmán pap arcza eltorzult dühében. Oda fordult az emirhez és mondott neki valamit.

— Álljanak föl! — kiáltott Mansoor. — Keljenek föl, ha kedves az életük! A mollah azt kéri, hogy megölethesse önöket.

Az emir fenyegetően nézett a két térdelő alakra. Aztán odaszólt az egyik arabnak, mire négy tevét hoztak elő. Azok, amelyeken a foglyok

idáig jöttek, nyeregtelenül heverték ott, ahová ki-
pányválták őket.

— Legyen esze Belmont! — kiáltott rá az ezredes. — Ne ingereljük ezeket a fenevadakat! Mrs Belmont, keljen föl kérem!

A francia vállait vonogatva dűnnyögött.

— Ki látott ily könnyelmű embereket! . . . Na tessék! — folytatta boszusan, amint a két amerikai hölgy is térdre borult Belmonték mellett. — Akárcsak a tevék: ha egy térdre esik a többi is utána!

Ekkor még Stephens is ott térdelt Sadie mellett, s remegő, sovány kezeibe rejtette megnyult arczát. Már csak az ezredes és Fardet álltak. Cochrane kérdőleg nézett a francziára, s így szólt:

— Utóvégre, ha az ember akkor is szokott imádkozni, ha semmi baja sincs, esztelenség lenne nem imádkozni most, mikor szabadulásunkat csak a Gondviseléstől várhatjuk.

Evvel ő is letérdelt, merev, katonás tartással, de fejét a mellére hajtotta. A francia csak nézte térdelő társait, majd rátekintett az emir és a mollah dühös arczára,

— Terringettét! — dörmögte magában: — még utóbb azt hiszik, hogy egy francia fél tőlük?

Ezzel tüntetően keresztet vetett magára, s ő is oda térdelt a többiek mellé. Porosan összetörve, görnyedezve térdeltek a szerencsétlenek a pálmafák árnyékában és türelmesen várták sorsukat. Az emir gunyosan odafordult a mollahhoz, s a térdelőkre mutatott. Majd intett néhány vad arczu dervisnek, akik rárohantak a négy férfira s egy szempillantás alatt megkötözték őket.

— Mindent elrontottak! — kiáltott föl Mansoor, a kezeit tördelve. A hölgyeknek most föl kell ülniük a három tevére.

— Soha! — dühöngött Belmont. — Nem engedjük, hogy elválasszanak bennünket.

Dühösen rugott, vonaglott, de hiába: meg volt kötözve és két markos arab úgy lenyomta a földre, hogy mozdulni sem tudott.

— Miattam ne aggódjál John! — kiáltotta mrs Belmont, akit a tevék felé hurczoltak. — Nem történik semmi bajom. Csak te se ellenkezzél velük, mert még bántani találnak.

Rettenetes volt nézni a négy férfi őrült erőlködését, kétségbeesett vonaglását, midőn tehetetlenül nézniök kellett, hogy az asszonyokat szemük láttára elhurczolják. Mind az, amit eddig szenvedtek, semmi sem volt mostani gyötrelmükhöz képest. Sadie és nagynénje csaknem elájultak a félelemtől; csak mrs Belmont volt bátor és nyugodt. Mikor az asszonyok már fönt ültek a tevéken, az arabok a négy férfi mögé vezették az állatokat.

— Van egy pisztolyom, — szólt Belmont, föltekintve a feleségéhez. — Életemet adnám, ha elvehetnéd tőlem.

— Tartsd meg John, még hasznát veheted. Én nem félek. Érzem, hogy mióta együtt imádkoztunk, Isten velünk van,

Kad Ibrahim alacsony, köpczös hadnagya, meg az emir és a mollah együtt tanácskoztak. Majd Abderrahman odaszólt Mansoornak.

— Az emir azt akarja tudni, hogy ki a leggazdagabb négyük közül, — szólt a dragomán, s reszkető ujjaival idegesen tépdeste kabátja gombjait.

— Miért? — kérdezte az ezredes.

— Azt nem tudom,

— Pedig világos! — kiáltott föl Fardet. — Azt akarja tudni, melyikünkért kap legnagyobb váltságdíjat.

— Ezt meg kel fontolnunk — szólt az ezredes. — Szóljon ön Stephens, mert bizonyára ön a leggazdagabb köztünk.

— Még ha úgy volna sem akarnék jobb sorsot, mint önök — felelt az ügyvéd határozottan.

Az emir ismét rámordult a dragománra ezuttal már dühösen.

— Azt mondja, — tolmácsolta Mansoor — hogy minden tevéje kimerült s még csak egyen lehet lovagolni. Határozzák el hát, hogy ki a leggazdagabb, mert az ül föl rája.

— Mondja neki, hogy egyformán gazdagok vagyunk.

— Akkor válasszanak gyorsan, hogy kié legyen a teve.

— S mi lesz a többiekkel?

A dragomán vállat vont.

— Ha csak egy menekülhet, — mondta az ezredes — azt hiszem, ez az egy csak Belmont lehet, mert ő feleséges ember.

— Ugy van, legyen Belmont! — kiáltotta Fardet.

— Én is erre szavazok, — szolt Stephens. De a becsületes ir hallani sem akart erről.

— Nem, nem! — kiáltotta; — igazságosan kell végeznünk. Együtt menekülünk, vagy együtt halunk.

Az önzetlen versengésben valamelyik azt ajánlotta, hogy az ezredes, mint legidősebb, men-

jen a hölgyekkel. De Cochrane sértődve fölcsattant:

— Ugy beszélnek, mintha legalább is nyolczvan éves lennék! Kiméljenek meg az ilyesmitől.

— Akkor hát egyikünk se fogadja el, — szólt Belmont.

— Ez oktalanság volna, — mondta a francia, — mert akkor a hölgyeket egyedül viszik el. Pedig csak nem eresztjük el őket így!

A szerencsétlenek megdöbbenve néztek össze. Fardetnek igaza volt; de ki vegye meg életét három társa halálának az árán? A kérdést az emir oldotta meg.

A főnök azt mondja, — szólt Mansoor, — hogy ha nem tudnak határozni, bizzák e választást Allahra: huzzanak sorsot.

— Ez még a legokosabb, mondta az ezredes és három társa beleegyezően bólintott.

A mollah erre négy darab pálma-ágacsát vett a kezébe és a foglyokhoz közeledett.

— Aki a leghosszabbat huzza, azé a teve — mondta Mansoor.

— Jól lesz így, urak? — kérdezte az ezredes. Társai ismét beleegyezően bólintottak.

A dervisek már tevéiken ültek s félkörben verődtek össze körülöttük. A tűz hamvadó lángja vérvörös fényvel öntötte le a zordon képet s az asszonyok reszketve néztek le a megrendítő jelenetre. Az emir haragos arczczal nézett a foglyokra, mialatt a mollah kárörvendő, gonosz vigyorgással tartotta elébük a négy pálma-kérget.

Legelőször Belmont huzott s midőn a kis faháncs a kezében maradt, önkénytelenül fölsóhajtott, a felesége pedig félájultan kapkodott levegő

után. Most a francia következett: az ő fadarabja egy hüvelykkel nagyobb volt Belmonténál: aztán az ezredes huzott s az övé nagyobb volt, mint két társáé együtt: végre az, amely Stephensnak maradt, csak akkora volt, mint a Belmonté. A rettenetes sorshuzásban tehát az ezredes nyert.

— Szívesen átengedem a helyemet, Belmont, — szólt Cochrane. — Nekem nincs feleségem, sem gyermekem, sőt barátom is alig van. Menjen a feleségével, én itt maradok.

— Szó sincs róla! Amiben megegyeztünk, az szent. Becsületes játék volt: a ki nyert, az nyert.

— Az emir azt mondja, hogy tessék rögtön fölülni, — szólt Mansoor s egy dervis odarángatta az ezredest a tevékhez.

— Ez a fogoly a tartalékseregnél marad, — mondta Abderrahman a hadnagynak. — Az asszonyokkal együtt rádbizom.

— Hát ez a kutya dragomán?

— Rugd oda amazok közé.

— S azokkal mit tegyek?

— Öld meg valamennyit.

IX.

A három fogoly nem tudott arabul, s nem is értette volna meg az emir parancsát, ha Mansoor kétségbeesett jajgatása nem sejteti a valót. A szerencsétlen dragomán keserűen tapasztalta, hogy árulása, hitehagyása és szolgálatai hiábavalók voltak. Rémmült ordítással borult a földre és görcsösen belekapaszzkodott az emir köntösébe. De az emir sietett, s mivel nem tudott gyorsan szabadulni,

dühösen fölrugta Mansoort, hogy a boldogtalan szinte röpült a levegőben.

A táborban rögtön nagy nyüzsgés támadt: az emír fölült tevéjére s elvitte a derék hadat úgy, hogy a foglyok mellett csak a hadnagy, a mollah, s még 8—10 ember maradt. A három férfi olvasta e bakók arczán, hogy a végórájuk ütött. Kezüik még meg volt kötözve, de a pribékek már nem fogták őket. Mind a hárman: a tevéken ülő asszonyokhoz foroultak és bucsuztak tőlük.

— Vége mindennek, Nóra! — szólt Belmont.

De mikor látta, hogy felesége görcsösen zokog, vigasztalni igyekezett őt:

— Ne sirj, kis feleségem! . . . Hisz oly sokáig boldogok voltunk! . . . Köszöntsd majd barátainkat . . . különösen Amy Mc Carthyt és Blessingtonékat . . . Amink van, abból kényelmesen megélhatsz, de bármit teszel is, mindig kérj tanácsot Rogertól . . .

— Oh, John! nem akarok élni nélküled . . .

Felesége fájdalma megtörte az erős férfit is odaborult a tevére, s együtt zokogott a boldogtalan asszonynyal.

Stephens ez alatt odafurakodott Sadiehoz.

— Ne féljen, ne csüggedjen, — biztatta. — Bizonyos, hogy megszabadulnak . . . és Cochrane vigyázni fog önökre . . . Az egyiptomiak már nem lehetnek messze . . . Szeretném odaadni a kabátomat nagynénjének, mert ma éjjel ismét hűvös lesz, de nem bírom levetni . . . De van még egy kis darabka kenyérem . . . Tegye el: jó lesz holnap kora reggel . . .

Oly nyugodtan beszélt, mintha valami csekély-

ségről lett volna szó, s a fiatal leány csodálta a derék férfi bátorságát.

— Mily önzetlen! — kiáltott föl őszinte hévvel. — Még a sir szélén is másokkal törődik! . . .

— Szeretnék valamit megvallani önnek, Sadie . . . Akkor sokkal könnyebben halnék meg . . . Sokszor meg akartam már mondani, de mindig féltem, hogy kinevet . . . hisz ön nem is tudott volna komoly lenni! De most már mindegy; amit mondok, úgy szólván halott ember mondja . . . nem sokat árt tehát, ha ki is nevet . . .

— Oh, ne mondja ezt, mr Stephens! — kiáltott föl Sadie.

— Ha fáj önnek, akkor nem mondom. Pedig boldogabban haltam volna meg; de nem akarok önző lenni . . .

— Mit akart mondani? . . . mit? . . .

— Csak annyit, hogy szeretem. Szerettem a legelső percztől fogva . . . Más ember lettem, mióta önnel találkoztam . . . De tudtam, hogy a szerelmem örülség . . . Azért nem is szóltam róla soha . . . Féltem, hogy kinevet . . . De most, mikor már ugyanis mindegy, szeretném, hogy megtudja . . . Talán megérti, mennyire szeretem, ha esküszöm, hogy ez a két utolsó nap lett volna életem legboldogabb két napja, ha nem láttam volna, hogy ön szenved . . . Mert mindig együtt voltunk ezen a két napon; mindig együtt és egymáshoz közel . . .

A leány sápadtan, szótlantul, álmélkodva bámult az üggyvédre. Nem tudta, mit tegyen, mit mondjon e mély, komoly szerelem láttára, mely a halál árnyékában is oly emésztő lánggal lobbant föl. Sokkal fiatalabb volt, hogysen teljes mérték-

ben föl tudta volna fogni e nagy szerelem értékét, de annyit mégis érzett, hogy édes és boldogító.

— Nem mondok többet, — sóhajtott Stephens. — Látom ez is bántja önt . . . De nekem jól esik, hogy tudja . . . Köszönöm, hogy ily türelmesen végighallgatott . . . Isten vele, kis Sadie! . . . Én nem adhatom oda a kezemet, mert meg van kötözve . . . De talán ön . . .

Sadie könyezve lenyujtotta a kezét, melyet Stephens áhitattal megcsókolt. Aztán elfordult és sietve visszament Fardet, meg Belmont mellé. Sohasem volt oly nyugodt és boldog mint most. Most érezte csak, hogy a fájdalom is öröm, a nélkülözés is bőség, sőt maga a halál is édes, ha a szerelem megaranyozza. Szeretett volna énekelni hóhérai közt, de nem is gondolt rájuk; egész lelkét bevallott szerelmének édes boldogsága töltötte be.

Az ezredes tevéje kissé távolabb állt s az öreg katona lüktető aggyal töprengett azon, vajjon csakugyan vége-e minden reménynek. Nem tudta elgondolni, miért nem ölték meg három társát, ha csak azért nem, mert keleti kegyetlenséggel meg akarják várni, míg az egyiptomiak egész közel lesznek, hogy még melegen akadjanak rá az áldozatok hulláira . . . De ha így van, akkor, ha Tippy Tilly és hat társa azok közt volna, akikre a foglyok legyilkolását bízták s ha Belmont is hasznát vehetné pisztolyának, még megmenekülhetnének! . . . Körülnézett, de mindjárt csalódva sóhajtott föl; az örök mind baggara arabok voltak, gyilkos, kegyetlen, fanatikus dervisek, akik az irgalmat nem ismerik. Tippy Tilly és társai tehát

elmentek az emirrel! A bátor, öreg katona most már semmit sem remélt.

— Isten önökkel! Isten áldja meg mindnyájukat! — kiáltotta vissza, mikor tevéjét szintén elindították.

— Örülök, hogy elmentek! — sóhajtott Stephens a szive mélyéből.

— Sokkal jobb is így! — kiállt föl a francia. — Hát minket meddig várakoztatnak még?

Cochrane meg a három nő még egyszer visszafordult az oázis széléről. A tábortűz izzó fényénél láthatták a marczona pribékek vad pofáját s köztük a három fehér kalapot — még egyszer, utoljára. Aztán a tevék ügetni kezdtek s mikor újra visszanéztek, már csak a pálmafák sötét tömegét látták, melyből vörösesen izzott feléjük a tábortűz zsarátnoka . . . S amint sóvárogva nézték ezt a vörös pontot, egyszerre végtelen csüggedés verté le őket: ebben a nagy holdas sivatagban semmi sem volt, ami arra emlékeztette volna őket, amit az oázisban hagytak. Kietlen, puszta és sivár volt minden, amilyen az ő életök is lesz, akár megszabadulnak, akár örökre rabszolgák lesznek.

Az asszonyok kétségbeesve hallgattak, de hallgatott az ezredes is, — mert ugyan mit is mondhatott volna? . . . De egyszerre mind a négyen összerezzenek és Sadie rémesen fölsikoltott. Mögöttük puskalövés dördült el a néma éjszakában, — aztán még egy, majd több éles dörrenés egymásután, s végül még egy lövés.

— Talán az üldözők! — kiáltotta Belmontné, reménykedve. — Az egyiptomiak! . . . Nem gondolja, Cochrane, hogy ez a segítség?

— De igen, igen! — jajgatott Sadie, — az egyiptomiak lesznek.

Az ezredes lihegve hallgatózott, de ismét halálos csönd lett.

— Ne áltassuk magunkat, mrs Belmont, — mondta rekedten, s komoly áhitattal levette a kalapját. — Barátaink túl vannak szenvedéseiken, de úgy haltak meg, mint hősök.

— Nem, nem! — kiáltott föl mrs Belmont. — Miért pazaroltak volna rájuk a töltéseket, mikor . . . mikor . . . lándzsájuk is van, — tette hozzá összeborzadva.

— Ez igaz, — felelte az ezredes. — De ha egyiptomiak lőttek volna, az arabok bizonynyal feleltek volna rá. Ámbár az is igaz, hogy szinte hihetetlen, hogy az arabok töltéseiket pazarolták . . . De nézzenek csak oda! . . .

Hangja elcsuklott, amint a kelet felé mutatott, ahol két alak tűnt föl a sivatagban. Gyorsan és óvatosan mozogtak a halmok közt, s látszott, hogy az arabok elül bujkálnak. De most megálltak az egyik dombtetőn, s a foglyok világosan látták alakjukat . . . Tevén ültek, de szétvetett lábakkal ahogy a lovon szokás.

— A *Tevés Hadtest* katonái! — kiállt föl az ezredes.

— Két ember! sóhajtott föl miss Adams csüggedten.

— Nem, asszonyom! Ezek csak előrsök és kémkedni járnak. A főszereg nem lehet tíz mért-földnél messzebb . . . Meglátja, most mindjárt jelt adnak . . . Eljen a *Camel Corps*!

A különben hidegvérű katona ismét elfulladt az izgatottságtól. E perczben vörös fény villant föl

a dombtetőn: a jelző puskalövés, melyet nyomban követett az éles dörrenés; aztán a két alak eltűnt, mintha a föld nyelte volna el.

Az arabok habozva álltak meg, tanakodva, hogy ne üldözzék-e a két katonát? De már késő volt: ki tudja, hol jártak már a homokbuczkák közt! Az emir ide-oda nyargalt a dervisek közt és mindenféle parancsot osztogatott; a tevéket irtozatosan hajszták, úgy, hogy a szegény foglyoknak majd a lelkük is kiment a nagy rázástól. Egyik mértföldet a másik után tették meg, s már alig bírtak ülni a nyeregben; az ezredes is egészen oda volt, de még mindig leste várta az üldözőket.

— Úgy tetszik, — kiáltott föl Mrs Belmont, — hogy valami mozog ott előttünk!

Az ezredes fölemelkedett nyergében s merően oda nézett.

— Szavamra, igaza van, asszonyom Én is látom.

Most már mindnyájan látták, hogy messze előttük egy rendetlen tevés csapat üget a sivatagban.

— Épen arra mennek, a merre mi, — mondta Mrs Belmont, akinek jobb szeme volt, mint az ezredesnek.

Cochrane fogcsikorgatva nyomott el egy káromkodást.

— Ez a tevés csapat a mi előcsepátunk, — mondta. — Az emir azért siet, hogy utóljérje gaz cimboráit.

Nemsokára meggyőződhetek, hogy az ezredesnek igaza volt Kad Ibrahim vágatva jött az emirhez, a kivel izgatottan tanácskozott, aztán a

két csapat egyesült és ügetve háladt tovább a Déli Kereszt irányában. Egyik óra a másik után telt s a hölgyek már végkép ki voltak merülve; az ezredes egyre biztatta őket, de lassankint őt magát is annyira megtörte a fáradság, hogy elcsigázott idegei cserben hagyták és csaknem félrebeszél. Minduntalan hallani vélte az üldözők közeledtét: hol dobszót, hol puskaropogást és egész éjjel ujságolta a jó híreket a hölgyeknek . . . míg végre napfölkeltkor fájdalmas csalódással tapasztlhatták, hogy a derviseken kívül egy lélek sincs aaroppant sivatagon.

A hölgyek megdöbbsentek, mikor az ezredesre néztek. A délczeg öreg katonatisz egészen oda volt. Tüskés, ősz szakáll lepte el gondosan borotvált arczát, s a haja is egészen megőszült; erei kidagadtak, a szeme beesett s arczát mély barázdák szántották keresztül-kasul, meggörnyedve ült nyergében és lehorgasztotta a fejét, de még így, félig holtan is, lovagias pártfogója volt a hölgyeknek, s minduntalan vigasztalta, bátorította őket.

Egy órával napkelte után megpihent a csapat s a dervisek adtak eleséget és vizet a foglyoknak is. Aztán ismét elindultak, de már lassabban mentek s a dervisek gondtalan beszélgetése mutatta, hogy már nem tartanak veszedelemtől. Közben a talaj ismét változott: a kavicsos területet szeszélyes, fekete sziklás dombsorok váltották föl, s a tevék néha oly meredek, szirtes, keskeny ösvényeken kapaszkodtak föl, ahol a lovak nem járhattak volna.

Miss Adams, a ki egész éjjel hallgatott, mert

szörnyen elgyötörte a hideg, most kissé fölmelegedett és beszédesebb lett.

— Sadie, — mondta, sovány kezeit dörzsölve, — mintha sirni hallottalak volna az éjjel, s most látom a szemedről, hogy jól hallottam.

— Sok minden eszembe jutott, édes néni.

— Igyekezzél másokra gondolni, kedvesem. . .

— Nem is magamra gondoltam az éjjel sem.

— Értem se busúlj, Sadie.

— Mr Stephensre gondoltam, hogy mily nemes, önzetlen és jó volt! Még utolsó perczében is velünk törődött, s le akarta vetni a kabátját is neked, de a kezei meg voltak kötözve. Mostantól fogva ő az én hősem és szentem, mindörökre.

— Ő legalább túl van minden bajon! — sóhajtott miss Adams.

— Oh, bár én is meghaltam volna! . . .

— Azzal úgy sem támasztanád föl.

— Igaz; de talán még sem volna oly elhagyatott, — felelte Sadie és lecsüggesztette fejét.

Jó darabig mind a négyen komoran hallgattak, majd az ezredes hirtelen a homlokához kapott és fölkiáltott:

— Könyörülő Isten! . . . Azt hiszem, örült vagyok! Már az éjjel is félrebeszél, de napkelte óta ismét józannak látszott. A szegény asszonyok tehát nagyon megijedtek, és szelid szavakkal igyekeztek őt csillapítani.

— Azt hiszem, örült vagyok! — kiáltotta Cochrane ismét. — Mit gondolnak, kit láttam?

Ne törődjék vele, akármit látott, — könyörgött mrs Belmont. — Nem csoda, hogy kimerült, hisz mindnyájunkra ön visel gondot. De ha megpihenünk, pár órai alvás újra meggyógyítja.

— Nem, nem! — kiáltott föl az ezredes izgatottan, — világosan láttam . . . ott jobbra, annak a sziklának tetején állt szegény Stuart . . . még az a piros nyakkendő is a fején volt, a mit én adtam neki kölcsön.

Az asszonyok oda pillantottak s a szó elhalt ajkukon. A szűk hegyszoros jobb oldalán meredek sziklabércz nyúlt föl az égre és gerinczén csakugyan ott állt mr Stuart. Látták kövér alakját, nagy sápadt arczát, fején a vörös turbánt . . . Nem lehetett más, csak ő!

— Csakugyan ő-e az? — hörögte az ezredes.

— Nem lehet más! Ő az! — lelkendeztek a hölgyek. — Lásza, már ide néz és integet is!

— Irgalmas isten! . . . Mindjárt lelövik a dervisek! . . . Stuart! Menjen onnan! . . . hisz lelövik! — ordított az ezredes torkaszakadtából.

A dervisek közül többen csakugyan lekapták puskájukat, de még mielőtt lőhettek volna, egy hosszú fekete kar megradta hátulról a tiszteletest és visszarántotta. Ugyanekkor, ép annak a sziklának az aljában, amelynek tetején mr Stuart állt, megjelent Abederrahman emir magas, szikár alakja. Indulatosan hadonászott mind a két karjával s kiabálva parancsolgatott, de hangját csakhamar elnyelte a szoros két oldaláról fölzúgó puskaropogás. A szűk, kanyargó hegyszoros sziklafalairól puskacsövek meredeztek alá a dervisekre s elül és hátul, jobbról és balról is fölillant a puskák tüze s dörrenés dörrenésre következett. A dervisek kelepczébe kerültek: minden oldalról lövöldöztek rájuk. Az emirt is elütötte egy golyó, de a vad haramia legott talpra ugrott és tovább integetett katonáinak. Hosszú fehér szakállá csupa vér volt, de ő rá sem hede-

ritett, csak folyvást parancsolgatott, — de fejvesztett czimborái már nem értették meg, hogy mit akar. Legtöbbjük hirtelen megfordult és vágatva indult lefelé, ahonnan jöttek; egynehány leszállt tevéjéről s kivont karddal igyekezett fölkúszni a sziklafalra, hogy szembe nézhessen támadóival, de ezek egyiket a másik után lőtték le biztos leshelyükből. Egy szerencsenek azonban mégis sikerült följutnia: ezt azonban úgy sújtották fejbe odafönt a puska-tussal, hogy holtan bukott le és szirtről-szirtre hullva alázuhant a hegyszakadék fenekére. Elesett az emir is: átlőtt koponyával hevert a szirtek alján s a dervisek, látván, hogy már csapatjuk fele holtan fekszik a sziklák közt, hanyatt homlok rohantak lefelé a szorosban. Ez a menekülés irtózatoss volt; a megrémült, vágató tevék esetlen ugrásokkal, förtelmes orditással zúdultak alá a göröngyös, köves úton, s a vérfagyasztó zajba belévegyült az arabok vad kiáltozása, meg a folyton tartó puska-ropogás. A szerencsétlen asszonyok sikoltozva álltak félre az utból, mikor az őrzőngő sátánok pokolbeli hada viharos orkánként zúdult le feléjük. Az ezredes gyorsan befelé terelte a tevéket a szirtek közé, hogy minél távolabb legyenek a menekülő araboktól, de a golyózáporból ide is hullott egy-két golyó, s hangos csattanással lapult szét a sziklákon.

— Ha nyugodtan maradunk, — szólt halkán az ezredes, — a dervisek nem vesznek észre és elvágatnak mellettünk.

S valóban úgy lászott, hogy a fejvesztett arabok megfélemedtek foglyaikról a nagy zür-zavarban. A menekülők zöme már lerohant a szoros úton, s még csak elvétve nyargalt egy-egy elma-

radt dervis lefelé, a fölülről folyton ropogó sortüz között. Most egy fekete bajuszú, hegyes szakállú fiatal baggara vágatott arra, s tehetetlen dühében fenyegetően rázta kardját az egyiptomi katonák felé. E pillanatban kilőtték alóla a tevéjét, s az állat összerogyott, a dervis leugrott a nyergéből, irtózatos dühvel megrántotta az állat kantárát s őrjöngve kardlapozta a tevét, hogy ismét talpra állítsa. De a szegény pára már csak nyögni tudott, s megtört üvegesedő szemével bámult gazdájára. A baggara tudta, hogy vége van : a sivatagi harcban a .evéve. együtt a gazdája is elvész ; fürkészve nézett hát körül, mint a zsákmányra leső oroszlán. Egyik golyó a másik után horzsolta, némelyik érte is, de ő föl sem vette sebeit, bár a vére patakban csurgott. Egyszerre aztán megpillantotta a foglyokat . . . Megsuhintotta kardját a feje fölött és vad ordítással rájuk rohant . . . Miss Adams volt hozzá legközelebb, de az amerikai hölgy a kétségbeesés bátorságával hirtelen leugrott tevéjéről a másik oldalon . . . A dervis most mrs Belmontra rohant s már fölemelte kardját a végső suhintásra, de ekkor az ezredes hirtelen előrehajolt, s a Tippy Tillytől kapott pisztolylyal fejbe lőtte az arabot. A ficzkó lerogyott, de még a földön is vadul vonaglott és hadonászott kardjával.

— Csak bátorság, hölgyeim ! — kiáltott föl az ezredes. — Mindjárt vége lesz ! Bocsássanak meg hogy jelenlétükben végeztem evvel a zsi-ványnyal. De számadásom volt vele . . . Ő volt az, a ki puskatussal megütött . . . Reményeim, miss Adams, nem sérült meg ? . . . Mindjárt leszállok önért . . .

Miss Adamsnak nem volt semmi baja, mert a

teve magas sziklatömb mellett állt, s erre ugorhatott. Mire Sadie, mrs Belmont és Cochrane odaértek, mrs Adams már talpon volt és diadalmasan lobogtatta zöld fátyola foszlányait.

— Hurrah, Sadie! Hurrah, édes kis hugom! — kiáltozta, — meg vagyunk mentve, kis leányom . . .

— Szavamra, megmenekültünk! — kiáltott föl az ezredes is, mire oly őrzöngő lelkesedés fogta el mindnyájukat, hogy össze-vissza kaczagtak, kiabáltak, sikoltoztak.

Csak Sadie volt szomorú E rettenetes napokban megtanult másokra is gondolni. Belmont asszony nyakába borult és sóhajtván mondta:

— Oh, édes jó angyalom! hogy tudunk így örülni, mikor a maga . . . a maga . . . és . . . és . . .

— Nem, nem igaz, — kiáltott föl mrs Belmont hevesen. — Nem haltak meg! . . . Nem hiszem mindaddig, amíg csak nem látom meg John holttestét . . . És, ha megláttam, én sem akarok tovább élni . . .

Ez alatt odafönt, a hegyszoros sziklapárkányán, föltünedeztek a magas, szikár, szögletes vállú egyiptomi katonák; sötét alakjuk, mely élesen vált ki a világos ég háttéréből, csodálatosan hasonlított a sok ezer éves domborművekre vésett katonákéhoz. Ugyanekkor a szoros felső végéről rendes sorokban közeledett az üldöző csapat. Egy apró, szalmaszinbajuszos angol tisztecske vezette s a mint a hölgyek elé ért, megállította tevéjét és ragyogó arczczal köszöntötte őket.

— Az egyszer megcsiptük őket — mondta — és alaposan elbánunk velük. Örülök, hogy se-

githettem önökön. Reményelem, hogy semmi bajuk sem esett a hölgyeknek?

— Halfából jönnek, ugy-e? — kérdezte az ezredes.

— Nem; a mi ezredünk Sarrasból való s a halfaiakkal a sivatagban találkoztunk. Mi azután elébe kerültünk a derviseknek, társaink pedig hátulról kerítették be őket. Ha föl tudnak mászni arra a sziklára, mindjárt megláthatják, mi történik a sikon. Azt hiszem most jó időre rendet csinálunk.

— Nehány társunk a kutaknál maradt — mondta az ezredes. — Nagyon aggódunk értük. Nem tud róluk semmit?

A fiatal tiszt elkomolyodott és a fejét rázta.

— Az már baj — szólt. — Ezek a dervisek veszedelmes ficzkók, ha sarokba szorítják őket. Mi már azt sem reméltük, hogy önöket is megmenthethetjük. Azt hittük, hogy legfőlebb csak boszút állhatunk . . .

— De itt van Archer is. Mindjárt erre jön. Odafönt van egyik furcsa utitársuk is; mr Stuart. De most sietnem kell . . . A viszontlátásra, hölgyeim!

Katonásan köszönt s aztán emberei után ügetett.

— A legjobb lesz, ha itt maradunk, míg mind elmentek, — mondta az ezredes, amint fölülről ismét új csapatok közeledtek.

Egymás után vonulak el mellettük a fekete szudáni meg a barna fellah-katonák: csupa válogatott ficzkó volt, mert a *Camel Corps* valósággal színe-java az egyiptomi hadseregnek. Egy magas, fekete bajuszú tiszt vezette őket s messzelátóját a kezében tartotta.

— Hallo, Archer! — kiáltott rá az ezredes. A tiszt csodálkozva nézett rá s látszott rajta, hogy nem ismeri az ezredest.

— Cochrane vagyok, — magyarázta az ezredes. — Hát nem ismer? . . . Együtt utaztunk Halfáig.

— Bocsánat, uram, — felelte a tiszt, — Cochrane ezredest ismerem, de ön nem az. Cochrane legalább egy tenyérnyivel magasabb önnél s a haja koromfekete . . .

— De én vagyok az, — vágott közbe az ezredes mogorván. — De csak menjen ön is a dervisek közé néhány napra, akkor majd meglátja, hogy megismerik-e a barátai.

— Az Istenért Cochrane! Hát csakugyan ön az! . . . Hihetetlen! . . . Mennyit szenvedhetett! Hallottam már, hogy az ember egy éjszakán is megöszülhet, de ez mégis hihetetlen . . .

— Pedig úgy van! — szakította félbe az ezredes és elpirult. — De kérem, Archer; talán jobb lenne, ha étel-italt szerezne a hölgyeknek, sem hogy rólam beszél.

— Mr Stuart tudja, hogy itt vannak, s mindjárt hoz valami harapni valót, — felelte a tiszt. — Bizony csak szegényes holmi lesz, hölgyeim, de bocsássanak meg, ha nincs jobb . . . Ön katona volt, Cochrane; menjen föl arra a sziklára; mily szépet lát! De nekem is sietnem kell; mindjárt támadunk. Tehetek-e még valamit . . .

— Nincs egy szivarja? — kérdezte az ezredes mohón.

Archer kiválasztott tárczájából egy hatalmas szivart, s féltuczat viaszos gyújtóval odaadta az ezredesnek. Aztán katonái után vágatott, mialatt

Cochrane hátát a sziklának vetette, roppant gyönyörűséggel élvezte az illatos füstöt. A három nő ezalatt egy nagy, sima kőre telepedett egymás mellé.

— Mily sáppadt vagy, Sadie! — mondta miss Adams hirtelen, szokott anyai gondoskodásával. — Anyád megszidna, ha látna. A ruhád gyűrött, s a hajad is tele van szalmával!

— Azt hiszem, mindnyájunkra ráfér egy kis csinosítás, — felelte Sadie nagyon szeliden. — Mrs Belmont, ha megengedi, kissé rendbe szedem a ruháját.

De Mrs Belmont szomorúan rázta a fejét.

— Nem bánom, akármilyen a ruhám, — sóhajtott. — Ön sem törődne a ruhájával ha ily rettenetes módon szakadt volna el attól, akit szeret.

— Kezdem hinni . . . kezdem hinni, hogy én is elszakadtam attól, akit szeretek! — zokogott Sadie és Mrs Belmont nyakába borult.

X.

A foglyok néhány perczre egyedül maradtak, de most vidám hang szólította meg őket, s a non-konformista tisztes sáppadt, kövér arcza mosolygott rájuk az egyik szikla mögül. Lándzsára támaszkodva, biczegve jött, s mögötte két szerencsen eleséget és vizet hozott.

— Egy szót se! . . . Ne beszéljenek! — kiáltotta, amint oda ért. — Tudom, mit éreznek: én is átéitem ugyanazt . . . Add ide a vizet, Ali! . . . Csak fél pohárral, miss Adams . . . később megint kap . . . Most önön a sor, Mrs Belmont!

. . . Szegény, szegény kedveseim! . . . Van a kosárban hús is, kenyér is, de eleinte mértékkel kell enniük . . .

Nevetett, tapsolt örömeiben, amint jóízűen enni látta őket.

— Hát a többiek? — kérdezte, s az arcza ismét elkomorodott.

— A kuraknál hagytuk őket, — sóhajtott az ezredes. — Félek, hogy azóta végük van . . .

— Ugyan, ugyan! — kiáltott föl a tiszteletes, reménységet színelve, de remegő hangon. — Rólam is azt hitték, hogy elpusztulok s lám, még is itt vagyok. Nem szabad csüggedni, mrs Belmont; az ön férje sem volt rosszabb helyzetben, mint én.

— Mikor megláttam önt a sziklán, — mondta az ezredes, — azt hittem, hogy őrült vagyok. Szerencse, hogy a hölgyek is látták, különben nem hittem volna a szemeimnek.

— Ostobaság volt oda kiállanom. Archer kapitány azt mondta, hogy megérdemleném, hogy hadbírótság elé állítson és agyonlövessen, mert majdnem megghiúsítottam a támadást. De nem birtam magamat türtőztetni: le kellett pillantanom, hogy lássam, él-e még valaki önök közül.

— Csudálom, hogy az arabok nyomban le nem lőtték önt, — hadbírótság nélkül is, — szólt az ezredes. — De még el se mondta, hogyan szabadult meg.

— A halfai tevés csapat szedett föl a sivatagban. Azt mondják, hogy már messziről hallották a hangomat, amint zsoltárokat énekeltem lázas állapotomban. Isten gondviseléséből ez az ének vezette őket helyes irányba. A tábori gyógyszertár

orvosságai másnap reggelre meggyógyítottak, s mikor a sarrasi csapattal találkoztunk, ahhoz csatlakoztam, mert orvosuk is van. A sebem különben is jelentéktelen, s az orvos azt mondja, hogy ez a kis vérveszteség még javamra volt. És most, barátaim, — folytatta, mély, komoly áhitattal, — imádkozzunk társainkért, hogy ugyanaz a hatalom, mely minket megszabadított, megmentse őket is; s ha ez nem teljesülhetne, kérjük Istent, adjon erőt, hogy bölcs végzésében megnyugodhassunk.

Letérdeltek a fekete kövekre, s oly áhitattal imádkoztak, mint még soha. Addig, amig kényelmesen és jól folyt a dolguk, egyikük sem valami sokat törődött az imádsággal; de most, hogy a csapások összetörték őket, valamiből erőt kellett meríteniök. Teljes szivükből, buzgón imádkoztak tehát, s mikor fölkeltek, mindnyájuk szívébe leszállt a vallás fölemelő, szelid megnyugvása.

— Csitt! — szólalt meg Cochrane hirtelen, — hallják?

Lövések visszhangja zúgott végig a szoroson, s az öreg ezredes, mint a vén csataló a kürtszóra, idegesen járt ide-oda.

— Honnan láthatnók, mi történik?

— Jöjjenek erre, — mondta a tiszteletes. — Tudok egy utat, mely fölvisz a sziklatetőre.

Az út szélén vezette őket, hogy ne lássák a holttesteket, melyek halomszámra heverték a szorosban. Nagy fáradsággal jutottak föl a szikla gerinczére, s ekkor, az alattuk elterülő végtelen síkon oly jelenetet láttak, amely örök időkre emlékezetükbe vésődött.

A megmenekült dervisek kis csapata gyorsan

távolodott a szorostól. Bár futottak, még sem látszott rajtuk, hogy megverték őket; mind együtt voltak s rendes sorokban, katonai fegyelemmel menekültek, bár érezték, hogy helyzetük, a fáradt tevéken, reménytelen. A sarrasi katonák, mihelyt kiértek a szorosból, mindjárt leszálltak tevéikről, melyeket négyesével egy-egy ember kötőféken tartott, míg a többiek hosszú sorban térdeltek a sivatagban. Egyik sortüzet a másik után küldték a futó arabok után, akik hanyagul lövöldöztek vissza rájuk. De a nézők nem a daczos derviseket s nem is a térdelő sarrasaikat nézték: — messze a sivatagban a dervisek előtt, a halfai *Camel Corps* három százada bukkant föl a szemhatáron s a tömött rendes szakaszok óriási félkörben kanyarították körül az arabokat. A haramiák tehát két tűz közé kerültek.

— Jupiterre! — kiáltotta az ezredes, — nézzenek oda!

Az üldözött dervisek tevéi mind egyszerre térdeltek le s a harcosok leugráltak róluk a földre. Legelőül egy magas, daliás alak állt, aki csak Kad Ibrahim emir lehetett. Látták, hogy letérdel és imádkozik. Aztán hirtelen fölugrott, levett valamit a nyergéről, elszánt mozdulattal ledobta a homokra és ráállt.

— Nagy Isten! — kiáltotta az ezredes: — a juhbőrrre állt!

— Mit jelent az? — kérdezte mr Stuart.

— Minden arabnak van ilyen juhbőrr; ha látja, hogy már nincs remény a szabadulásra, elszánja magát, hogy végső lehelletéig harcol s akkor rááll a juhbőrrre: ezen küzd és ezen hal meg, de nyomnyit sem tágit. Nézze: mind a juh-

bőrön állnak; most már nem várnak, de nem is adnak kegyelmet.

A véres dráma közeledett utolsó jelenetéhez. A halfai csapat is elkezdte a harcot s a derviseket kigyóként övezte az egyiptomiak tűzvonalá. Mint mikor kukoriczát pattogatnak, úgy ropogtak a sortüzek mindkét félről. Sok dervis elesett már, de a homokon heverő khaki-egyenruhás holtak mutatták, hogy az egyiptomiak győzelme sem jár áldozatok nélkül. Most a sarrasi és halfai csapatok kölcsönösen kürtszóval adtak jelt egymásnak a rohamra . . . Irtózatos sortűz dördült el innen is, onnan is s aztán a térdelő katonák fölugrottak s vad, örjöngő orditással rárohantak a dervisekre. Egy perczre óriási zürzavar támadt: a fölvert porfelhő mindent eltakart s csak homályosan lehetett látni a futkosó, tomboló alakokat, a lándzsák és szuronyok villogását . . . Aztán ismét fölharsant a kürt s az egyiptomiak gyorsan, zárt sorokban visszavonulva sorakoztak két felől: a középen pedig ott heverték a juhbőrökön a fölkonczolt dervisek . . .

A három asszony lihegve, megbűvölve, borzadózva nézte a nagyszerű mészárlást. De most kettejük letört: Sadie és nagynénje egymást átölelve leroskadtak s úgy zokogtak a földön. Az ezredes pár vigasztaló szóval fordult feléjük, de szeme hirtelen mrs Belmonton akadt meg. Az ir asszony halálsápadt volt s kerekre nyílt szemei merően néztek a sivatag egyik pontjára.

— Az Istenért! — ijedt meg az ezredes — mi baja mrs Belmont?

Mrs Belmont nem birt szólni, bár az ajkai mozogtak; csak remegő karjával mutatott arra, a

merre nézett. Messze keletnek, több mértföldnyire tőlük, valami mozgott a sivatagban.

— Istenemre, látom! . . . Ott jön valami! . . . kik lehetnek azok?

Mindnyájan kimeresztették szemüket, hogy jobban lássanak, de minden, amit láthattak, csak annyi volt, hogy tiz-tizenkét teve közeledik feléjük.

— Csak azok a dervisek lehetnek, akik a kútnál maradtak, — mondta Cochrane. — Az vigasztal, hogy az átkozott kutyák egyenesen a halálba rohannak.

De Belmontné még mindig arra nézett s most végre vad, görcsös sikoltás tört elő kebléből.

Ők azok! — kiáltotta. — Megmenekültek! . . . Ők azok ezredes! . . . Oh, miss Adams, miss Adams, ők azok! . . .

S ujjongva ugrált, tánczolt a sziklán, mint a gyerek, ha ajándékot kap.

Senki sem akart neki hinni, de Mrs Belmont már lerohant a köves úton tevéjéhez, hogy a kis karaván elé siessen . . . Ekkorra már fönt is láttak három pontot ragyogni: ez csak a három európai fehér kalapja lehetett! . . . S mire ők is leszaladtak Mrs Belmont után, már tisztán láthaták, hogy valóban Belmont, Fardet és Stephens jönnek ott a dragománnal, meg a sebesült szudáni katonával, és hogy a derék Tippy Tilly meg a társai kísérik őket. Belmont a feleségéhez futott, Fardet azonban az ezredeshez sietett, s megragadta a kezét.

— *Vive la France!* — ordította toroka szakadtából. — Éljenek az angolok! . . . Most már se baj, ugy-e, ezredes? Ah a gazemberek! Éljen

a kereszt és a keresztények! . . . Boldogságában azt sem tudta, hogy mit beszél.

Az ezredes is lelkesült, már amennyire a lelkesedés összefért angol-szász természetével. Nem kiabált, nem hadonázott, csak idegesen, görcsösen kaczagott, ami legnagyobb örömének a jele volt.

— Végtelenül, roppantul örülök, hogy láthatom önöket. Már azt hittem, hogy elvesztek, — soha életemben nem örültem így! de hogyan menekültek meg?

— Ezt is önnek köszönhetjük, ezredes.

— Nekem?

— Ugy van, barátom; és én, nyomorult, még czivódni mertem önnel! . . . Ugy-e, megbocsájtja?

— De hogyan menthettem meg önöket — én?

— Ön ígért háromszáz forintot Tippy Tillynek, ha visszavisznek bennünket Egyiptomba. Mikor mi a kutaknál maradtunk, ők is elillantak a sötétségben a többiektől s aztán hátulról megtámadták és lelőtték őreinket. Azt az átkozott molláht sajnáltam, mert ha meg nem ölik, talán sikerült volna keresztény hitre térítenem. De most, ha megengedi, sietek miss Adamsnak a nyakába borúlni; mert Belmontnak ott van a felesége, Stephens meg csak miss Sadiéval törődik: s így kétségtelen, hogy miss Adams rokonszenve osztatlanul nekem jut.

* * *

Két héttel később a turisták hajója már messze északra járt Assziuttól. Másnap reggel értek Balianba, ahonnan gyorsvonattal akartak

Kairóba menni s így volt az utolsó este a hajón. Mrs Schlesinger és fia, akik szerencsésen megmenekültek, már előbb visszautaztak Kairóba. Miss Adams nagyon megbetegedett a kaland után s most először jött föl a földélzetre a vacsora után. Kényelmes karosszékben ült és Sadie úgy gondozta, óvta, mintha édes leánya lett volna. Stephens egy-egy csésze kávé-t hozott nekik és melléjük ült. Belmont a feleségével üldögélt, csöndes boldog egyetértésben. Fardet a hajókorlátnak támaszkodva szidta az angol kormányt, hogy miért nem őrzi jobban az egyiptomi határt, míg Cochrane elégedetten szivarozva, daliásan állt előtte . . . De mi történt az ezredessel? . . . Aki látta, mily öreg és megtört volt a lybiai sivatagban, most rá sem ismerne. Bajusza ugyan kissé deres volt most is, de a haja ismét fényes és fekete volt, mint az előtt. Mikor Halfába érkezett, mogorván köszönte meg azok sajnálkozását, akik összecsapták kezeiket, hogy mennyire megöregedett. Egyenesen a kabinjába ment s egy óra múlva már ismét az a daliás, örök ifju ezredes volt, aki régen. De szigorúan nézett végig mindenkin, akinek szemében némi csodálkozást olvasott, hogy senki sem merte tőle megkérdezni e csodás változás okát. Különben azok, akik vele voltak a megpróbáltatás szörnyű napjaiban, s tudták, mily fiatal a szive a derék ezredesnek, nem vették zokon, hogy külsőleg is fiatalabbnak akart látszani koránál.

A földélzeten mély csönd volt, csak a víz locsogott halkán, amint a gőzös fenekét verte. A lehanyatló nap utolsó sugarai bibor fényt árasztottak a folyóra, majd elhamvadt a fény is, és kigyúltak az ezüstös csillagok, melyekhez az

útasok annyiszor föltekintettek, sivatagbeli hosszú vértanuságuk alatt.

— Hol száll meg Kairóban, miss Adams? — kérdezte mr Belmont.

— A *Shepherd-szállóban*.

— És ön, mr Stephens?

— Mindenesetre én is ott.

— Mi a *Continentalba* szállunk. De azért csak találkozzunk?

— Soha többé nem akarok megválni öntől mrs Belmont! — kiáltott föl Sadie. — Oh, önnek velünk kell jönnie az Egyesült-Államokba; majd meglátja, hogy fogjuk szeretni!

Mrs Belmont jóízűen nevetett

— Sok dolgunk van ám Irországban, — mondta, s már úgy is régóta úton vagyunk. Aztán meg, — tette hozzá tréfásan, lehet, hogy hiába mennénk az Egyesült-Államokba . . . talán már nem is találunk ott önt.

— Találkoznunk kell mindnyájunknak, — szólt most Belmont; — ha másért nem, hát azért, hogy el-elbeszélgezzünk rettenetes kalandunkról.

— Nekem már olyan, mint az álom, — mondta mrs Belmont. — Mily bölcs a Gondviselés, hogy hamar meggyöngíti lelkünkben a rémes emlékeket! Úgy tetszik, hogy mindez már születésem előtt, egy megelőző életben történt velem.

Fardet föltartotta a sebesült csuklóját, amely még mindig be volt kötve és így szólt:

— A test nem feled oly könnyen, mint a lélek. Ezt a sebet nem álmodtam, mrs Belmont, s nem is a megelőző életben kaptam.

— Mily szomorú az, hogy nem mindnyájan me- nekültünk meg! — kiáltott föl Sadie. — Ha Brown

és Headingly is itt lehetnének, föl sem venném az egészset. Miért kellett nekik elpusztulniok, s nekünk nem?

— Miért szedik le az érett gyümölcsöt, s miért hagyják az éretlent a fán? — szólt mr Stuart szeliden. — Mi nem tudhatjuk ezt: de a Mindenség Kertésze bölcsen tudja, melyik gyümölcsöt kell leszakítania.

Botjára támaszkodva oda biczegett az asztalhoz és a lámpafénynél szilárd, ünnepélyes hangon olvasni kezdett az Ó-Testamentomból:

«Dicsérjétek az Urat, aki megváltott és megszabadított a nyomorgatónak kezeiből, s kivezetett a sanyaruság földjéről, egybe gyűjtván mindenekeket keletről és nyugatról, északnak és délnek tájékairól. Bujdosnak vala a pusztában, az úttalan úton és sehhol sem lelnek vala lakásra való várost. Éhek és szomjak valának, s megfogyatkozott bennük a lélek a szenvedéseknek miattuk. Kiáltának tehát az Úrhoz ő nyomoruságukban, s az Úr megszabadítá őket nyavalyájukból. És vivé őket az egyenes útra, hogy elmennének a városba, ahol lakhatnának. Dicsérjétek azért az Urat kegyelmének nagyvoltageért és hirdessétek az ő csudálatos dolgait az embereknek fiaik előtt.»

— Mintha csak nekünk szólna: pedig kétezres esztendővel ezelőtt irták, — mondta a tiszteletes, becsukván könyvét.

— Ez mind nagyon szép, mr Stuart, — felelte Fardet, — ön arra biztat, hogy dicsérjem az Urat, amiért megszabadított a veszedelemtől; de én szeretném tudni, hogy ha csakugyan az Úr igazgatja a világot, — miért döntött engem ebbe a veszedelembe? Ön is aligha köszönné meg, hogy

kihúztam a vizből, ha én löktem volna bele. Legfőlebb azt róhatnók föl érdemül a Gondviselésnek, hogy jóvá tette azt, amit ellenünk vétett.

— Nem tagadom, hogy a Gondviselés tetteit nehéz megérteni, — felelte mr Stuart; — de azért én érzem, hogy nyertem valamit szenvedéseim árán. Alázatosan vallom, hogy tisztábban látom kötelességeimet, mint az előtt; s megtanultam azt is, hogy szilárdabban kimondjam azt, amit igaznak tartok, s ne hanyagoljak el semmi oly cselekedetet, amelynek helyességéről meg vagyok győződve.

— És engem — kiállott föl Sadie, — többre tanított engem ez a pár nap, mint egész életem. Sokat tanultam és sokról leszoktam; egészen más leány lettem.

— Én eddig sohasem ismertem magamat — szót Stephens, — sőt nem is volt bennem semmi, amit ismerni érdemes lett volna. A kicsinyes dolgoknak éltem, a fontosokat elhanyagoltam.

— Oh, az ily rázkódtatások senkinek sem ártanak! — jegyezte meg az ezredes. — A puha ágy s a napjában négyszer-evés nincs hasznára az embernek.

— Szentül hiszem — mondta most mrs Belmont komolyan, — hogy mindnyájunk szívét-lelkét fölemelték, megneemesítették ezek a rettenetes napok. Ha majd bűneink mérlegelésére kerül a sor, bizonyára sok meg lesz bocsátva nekünk azokért az önzetlen órákért.

Kis ideig néma csöndben ültek mindnyájan. Az éjszaka sötét szárnya lassanként ráborult a folyóra és a partokra is, mialatt egy csomó vadlúd V betű alakjában, gágogva, nyilsebesen röpült tova

a levegőben a kanyargó folyam mentén. Kelet felől hűvös szellő kerekedett s a társaság egy része fölkel, hogy kabinjába menjen. Stephens közelebb hajolt Sadiehez.

— Emlékszik-e, — súgta halkán — mit ígért, mikor a sivatagban voltunk?

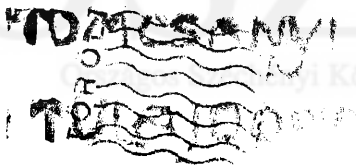
— Mit?

— Azt mondta, hogy ha megmenekül, igyekezni fog valakit boldoggá tenni . . .

— Akkor meg is kell tartanom ígéretemet.

— Már meg is tartotta . . . — felelte Stephens és kezeik találkoztak az asztal árnyékában.

VÉGE.

2 pompás kis diszkötés

INGYEN!

Ha Ön Tolnai Világ Lapjára egy új előfizetőt gyűjt, aki még eddig ezen lapnak előfizetője nem volt, de Ön is megmarad, mint a lap előfizetője, 2 pompás kis diszkötésű művet küldünk teljesen ingyen, elismerésül szives ajánlásáért.

Az előfizetésnek fél évre kell szólnia. Fél évi előfizetési ár Tolnai Világ Lapjára 2 forint 48 krajcár, azonkívül természetesen az előfizető megkapja az ajándékművet. Hogy milyen művek azok, arról bővebb felvilágosítást talál a „Magyar Kereskedelmi Közlöny” árjegyzékében, melyet ingyen megküldünk.

2 előfizető gyűjtése után négy ilyen diszkötésű műhöz van joga. Hogy megkönnyítsük az előfizető-gyűjtést becses ismerősei körében, kérjük néhány jóismerősének a címét nekünk beküldeni és mi azoknak küldünk egy-egy mutatványszámot.

Gyűjtők csak akkor kapják meg az itt hirdetett kedvezményt, ha előfizetésüket saját nevük alatt küldik be és ha az előfizető új, tehát Tolnai Világ Lapjának még nem volt előfizetője.

Fontos, hogy az előfizetés alkalmával kérje az itt felsorolt ajándékokat, mert ha erre nem hivatkozik, azt nem küldjük meg.

Előfizetések a „Magyar Kereskedelmi Közlöny”-höz VII., Károly-körút 9. küldendők.

AKI
TOLNAI
VILÁGLAPJÁT
ELŐFIZETI
ILYEN 10 KÖTET
REGÉNYT KAP
INGYEN

VILÁG
TOLNAI
VILÁGLAPJÁT
ELŐFIZETI
ILYEN 10 KÖTET
REGÉNYT KAP
INGYEN

AKI
TOLNAI
VILÁGLAPJÁT
ELŐFIZETI
ILYEN 10 KÖTET
REGÉNYT KAP
INGYEN

AKI
TOLNAI
VILÁGLAPJÁT
ELŐFIZETI
ILYEN 10 KÖTET
REGÉNYT KAP
INGYEN

VILÁG
TOLNAI
VILÁGLAPJÁT
ELŐFIZETI
ILYEN 10 KÖTET
REGÉNYT KAP
INGYEN

AKI
TOLNAI
VILÁGLAPJÁT
ELŐFIZETI
ILYEN 10 KÖTET
REGÉNYT KAP
INGYEN

AKI
TOLNAI
VILÁGLAPJÁT
ELŐFIZETI
ILYEN 10 KÖTET
REGÉNYT KAP
INGYEN

AKI
TOLNAI
VILÁGLAPJÁT
ELŐFIZETI
ILYEN 10 KÖTET
REGÉNYT KAP
INGYEN

AKI
TOLNAI
VILÁGLAPJÁT
ELŐFIZETI
ILYEN 10 KÖTET
REGÉNYT KAP
INGYEN

AKI
TOLNAI
VILÁGLAPJÁT
ELŐFIZETI
ILYEN 10 KÖTET
REGÉNYT KAP
INGYEN